

Βρυξέλλες, 8.9.2022
SWD(2022) 254 final

ΕΓΓΡΑΦΟ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΤΩΝ ΥΠΗΡΕΣΙΩΝ ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

**Επισκόπηση της Εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Πολιτικής της ΕΕ 2022
Έκθεση ανά χώρα - ΕΛΛΑΔΑ**

που συνοδεύει το έγγραφο

**Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, το Συμβούλιο, την
Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών**

**Επισκόπηση της Εφαρμογής της Περιβαλλοντικής Πολιτικής της ΕΕ 2022: Αντιστροφή
της τάσης μέσω της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης**

{COM(2022) 438 final} - {SWD(2022) 252 final} - {SWD(2022) 253 final} -
{SWD(2022) 255 final} - {SWD(2022) 256 final} - {SWD(2022) 257 final} -
{SWD(2022) 258 final} - {SWD(2022) 259 final} - {SWD(2022) 260 final} -
{SWD(2022) 261 final} - {SWD(2022) 262 final} - {SWD(2022) 263 final} -
{SWD(2022) 264 final} - {SWD(2022) 265 final} - {SWD(2022) 266 final} -
{SWD(2022) 267 final} - {SWD(2022) 268 final} - {SWD(2022) 269 final} -
{SWD(2022) 270 final} - {SWD(2022) 271 final} - {SWD(2022) 272 final} -
{SWD(2022) 273 final} - {SWD(2022) 274 final} - {SWD(2022) 275 final} -
{SWD(2022) 276 final} - {SWD(2022) 277 final} - {SWD(2022) 278 final}

Η παρούσα έκθεση συντάχθηκε από το προσωπικό της Γενικής Διεύθυνσης Περιβάλλοντος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αποστολή σχολίων στη διεύθυνση ηλ. ταχυδρομείου: ENV-EIR@ec.europa.eu

Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Ευρωπαϊκή Ένωση διατίθενται στο διαδίκτυο, στη διεύθυνση <http://europa.eu>.

Φωτογραφίες:

Για την αναπαραγωγή ή χρησιμοποίηση των εν λόγω φωτογραφιών απαιτείται απευθείας άδεια από τους κατόχους των δικαιωμάτων πνευματικής ιδιοκτησίας.

© Ευρωπαϊκή Ένωση, 2022

Επιτρέπεται η αναπαραγωγή με αναφορά της πηγής.

Πίνακας περιεχομένων

ΣΥΝΟΨΗ	3
ΜΕΡΟΣ Ι: ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΤΟΜΕΙΣ	5
1. ΚΥΚΛΙΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΚΑΙ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΑΠΟΒΛΗΤΩΝ	5
<i>Μέτρα για τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία</i>	5
<i>Διαχείριση αποβλήτων</i>	8
2. ΒΙΟΠΟΙΚΙΛΟΤΗΤΑ ΚΑΙ ΦΥΣΙΚΟ ΚΕΦΑΛΑΙΟ	11
<i>Προστασία και αποκατάσταση της φύσης</i>	11
<i>Θαλάσσια οικοσυστήματα</i>	19
<i>Αξιολόγηση και λογιστική των οικοσυστημάτων</i>	20
3. ΜΗΔΕΝΙΚΗ ΡΥΠΑΝΣΗ	22
<i>Καθαρός αέρας</i>	22
<i>Βιομηχανικές εκπομπές</i>	24
<i>Πρόληψη μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων — SEVESO</i>	26
<i>Θόρυβος</i>	27
<i>Ποιότητα και διαχείριση των υδάτων</i>	28
<i>Χημικές ουσίες</i>	32
4. ΔΡΑΣΗ ΓΙΑ ΤΟ ΚΛΙΜΑ	34
<i>Βασικές εθνικές πολιτικές και στρατηγικές για το κλίμα</i>	34
<i>Στόχος επιμερισμού των προσπαθειών</i>	35
<i>Βασικές εξελίξεις ανά τομέα</i>	35
<i>Χρήση των εσόδων από τον εκπλειστηριασμό δικαιωμάτων του ΣΕΔΕ της ΕΕ</i>	37
ΜΕΡΟΣ ΙΙ: ΠΛΑΙΣΙΟ ΔΙΕΥΚΟΛΥΝΣΗΣ: ΕΡΓΑΛΕΙΑ ΕΦΑΡΜΟΓΗΣ	37
5. ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ	37
<i>Ανάγκες περιβαλλοντικών επενδύσεων στην ΕΕ</i>	37
<i>Χρηματοδότηση της ΕΕ για το περιβάλλον 2014-2020</i>	39
<i>Χρηματοδότηση της ΕΕ για το περιβάλλον 2021-2027</i>	41
<i>Εθνικές δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος</i>	43
<i>Εργαλεία «πράσινου» προϋπολογισμού</i>	45
<i>Συνολική χρηματοδότηση σε σύγκριση με τις ανάγκες</i>	47
6. ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝΤΙΚΗ ΔΙΑΚΥΒΕΡΝΗΣΗ	49
<i>Πληροφορίες, δημόσια συμμετοχή και πρόσβαση στη δικαιοσύνη</i>	49
<i>Διασφάλιση συμμόρφωσης</i>	51
<i>Αποτελεσματικότητα των περιβαλλοντικών διοικήσεων</i>	53
<i>Μεταρρυθμίσεις μέσω του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) της Επιτροπής</i>	54
<i>Έργα TAIEX EIR Peer to Peer</i>	54

Σύνοψη

Σε προηγούμενες επισκοπήσεις της εφαρμογής της περιβαλλοντικής πολιτικής (ΕΕΠΠ), οι βασικές προκλήσεις που προσδιορίστηκαν για την Ελλάδα όσον αφορά την εφαρμογή της περιβαλλοντικής πολιτικής και νομοθεσίας της ΕΕ ήταν οι εξής:

- αντιμετώπιση των προβλημάτων στον τομέα της διαχείρισης αποβλήτων και, ειδικότερα, κλείσιμο των παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής και επεξεργασία των επικίνδυνων αποβλήτων¹
- βελτίωση της προστασίας του φυσικού περιβάλλοντος, με τη θέσπιση αποτελεσματικού εθνικού συστήματος προστασίας, καλύτερη ενημέρωση και δημιουργία των κατάλληλων κινήτρων για βιώσιμες επενδύσεις²
- ολοκλήρωση της εφαρμογής της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων³
 - απλούστευση των περιβαλλοντικών διοικητικών δομών και διαδικασιών, οι οποίες μπορούν να προκαλέσουν σημαντικές καθυστερήσεις και σημεία συμφόρησης, με παράλληλη ενίσχυση της διοικητικής της ικανότητας, παράγοντες που ενίοτε αποδεικνύονται τα κύρια εμπόδια για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

Η Ελλάδα εξακολουθεί να αντιμετωπίζει σημαντικά διαρθρωτικά προβλήματα όσον αφορά τη **διαχείριση των αποβλήτων**, ενώ **έχει καταγραφεί** περιορισμένη μόνο πρόοδος. Η παραγωγή αποβλήτων έχει αυξηθεί σε κάποιον βαθμό, ενώ τα ποσοστά ανακύκλωσης έχουν βελτιωθεί μόνο οριακά. Ενώ το εθνικό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων έχει επικαιροποιηθεί, τα περιφερειακά σχέδια, τα οποία είναι απαραίτητα για την έμπρακτη εφαρμογή της πολιτικής διαχείρισης αποβλήτων, παρουσιάζουν σημαντικές καθυστερήσεις.

Ο αριθμός των παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής που βρίσκονται σε λειτουργία ή χρήζουν αποκατάστασης εξακολουθεί να μειώνεται με την πάροδο των ετών. Ωστόσο, οι εναπομείναντες παράνομοι χώροι υγειονομικής ταφής θα είναι πολύ δύσκολο να κλείσουν εάν δεν κατασκευαστούν νέες εγκαταστάσεις, δεδομένου και ότι η πλεονάζουσα δυναμικότητα των εγκαταστάσεων επεξεργασίας υπολειμματικών αποβλήτων δεν θα βοηθήσει τη μετάβαση της Ελλάδας προς μια κυκλική οικονομία. Η Ελλάδα θα πρέπει να εντείνει τις προσπάθειές της, ώστε να δημιουργήσει επαρκές δίκτυο εγκαταστάσεων για την αποτελεσματική διαχείριση του συνόλου των επικίνδυνων αποβλήτων που παράγονται στη χώρα. Επιπλέον, οι εγκαταστάσεις επεξεργασίας και η χωριστή συλλογή ροών αποβλήτων στη χώρα είναι ανεπαρκείς, ενώ τα περισσότερα οργανικά απόβλητα απορρίπτονται χωρίς να σταθεροποιηθούν προηγουμένως. Ως εκ τούτου, τον Νοέμβριο του 2021 η Επιτροπή κίνησε νέα διαδικασία

επί παραβάσει κατά της Ελλάδας για μη συμμόρφωση με την οδηγία για την υγειονομική ταφή και την οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα.

Έχει σημειωθεί κάποια πρόοδος όσον αφορά τα νομικά και θεσμικά μέτρα που απαιτούνται για την αύξηση της ανακύκλωσης των αποβλήτων, ιδίως με τη θέσπιση **νέου φόρου υγειονομικής ταφής**¹ στην εθνική νομοθεσία, όπως περιγράφεται στη μεταρρύθμιση της διαχείρισης αποβλήτων που προβλέπεται στο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας. Ο φόρος, ο οποίος πρόκειται να θεσπιστεί το 2022, αποτελεί σημαντικό βήμα προς τη σωστή κατεύθυνση. Ωστόσο, η συνολική διοικητική ικανότητα του κλάδου έχει εξασθενήσει με την πάροδο των ετών, ενώ σύμφωνα με την «έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης» της Επιτροπής για το 2018, η Ελλάδα διατρέχει τον κίνδυνο να μην εκπληρώσει τον στόχο για αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων σε 50 % μέχρι το 2020.

Όσον αφορά την **προστασία της φύσης**, το δίκτυο Natura 2000 της Ελλάδας θεωρείται πλέον πλήρες. Ωστόσο, δεν έχουν τεθεί σε εφαρμογή ειδικοί ανά τόπο στόχοι και μέτρα διατήρησης, λόγω ανεπαρκών δεδομένων. Επιπλέον, δεν υπάρχουν σχέδια διαχείρισης, ενώ και το ποσοστό των οικοτόπων που βρίσκονται σε καλή κατάσταση έχει μειωθεί με την πάροδο των ετών. Μια σημαντική πρόκληση για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των τόπων του Natura 2000 είναι η θέσπιση εθνικού συστήματος για την ολοκληρωμένη διαχείριση, διοίκηση και λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών. Η πρόσφατη νομοθεσία που έχει ως στόχο τη σύσταση φορέων διαχείρισης για όλους τους τόπους Natura 2000 αναμένεται να αποφέρει σημαντικά οφέλη προς αυτή την κατεύθυνση.

Όσον αφορά την **επεξεργασία των αστικών λυμάτων**, έχουν σημειωθεί θετικά βήματα, όπως η συστηματική αξιολόγηση και η στρατηγική αναδιοργάνωση των επενδυτικών αναγκών της χώρας. Ωστόσο, υπάρχουν σημαντικές καθυστερήσεις στα έργα που πρέπει να υλοποιηθούν, ιδίως σε πολεοδομικά συγκροτήματα (π.χ. πληθυσμιακά κέντρα ή κέντρα οικονομικής δραστηριότητας) στην Ανατολική Αττική, για τους οποίους η Ελλάδα πληρώνει πρόστιμα εδώ και αρκετά χρόνια.

Όσον αφορά την **απλούστευση των διοικητικών δομών και διαδικασιών** για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, ένα θετικό βήμα για την Ελλάδα είναι ο

¹ Το τέλος υγειονομικής ταφής θεσπίστηκε με τον νόμο 4819/2021 (άρθρο 38), το νέο εθνικό νομοθετικό πλαίσιο για τη διαχείριση των αποβλήτων και την ανακύκλωση, με το οποίο μεταφέρθηκαν οι οδηγίες (ΕΕ) 2018/851 και 2018/852 στην εθνική νομοθεσία.

εξορθολογισμός της εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο πλαίσιο της οδηγίας για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων, της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές. Η ανεπαρκής διοικητική ικανότητα των περιβαλλοντικών αρχών της χώρας θεωρείται σοβαρό εμπόδιο.

Η χρηματοδότηση της ΕΕ εξακολουθεί να παρέχει ουσιαστική στήριξη για τη γεφύρωση του χάσματος στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας. Η Ελλάδα αναμένεται να λάβει περισσότερα από 30 δισ. EUR από το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας (2021-2026) σε επιχορηγήσεις και δάνεια και 20 δισ. EUR από την πολιτική συνοχής (2021-2027). Οι μεταρρυθμίσεις που προβλέπονται στο ελληνικό σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας για τη σύσταση δύο νέων ρυθμιστικών αρχών στους τομείς των αποβλήτων και των υδάτων,

αναμένεται να έχουν θετικό αντίκτυπο στους αντίστοιχους τομείς. Οι περιβαλλοντικές επενδύσεις της Ελλάδας ανήλθαν σε 0,72 % του ΑΕΠ την περίοδο 2014-2020, με βάση τόσο την ενωσιακή όσο και την εθνική χρηματοδότηση. Την περίοδο 2021-2027, οι ανάγκες της χώρας σε περιβαλλοντικές επενδύσεις εκτιμάται ότι θα υπερβούν το 1,12 % του ΑΕΠ, γεγονός που υποδηλώνει έλλειμμα περιβαλλοντικής χρηματοδότησης ύψους τουλάχιστον 0,4 % του ΑΕΠ. Η απορρόφηση των κονδυλίων της ΕΕ για περιβαλλοντικά μέτρα εξακολουθεί να προκαλεί ανησυχία, ενώ ιδιαίτερα προβλήματα παρουσιάζονται στους τομείς της διαχείρισης των αποβλήτων και της προστασίας της φύσης.

Η Ελλάδα έχει καταβάλει πρόστιμα άνω των 184 εκατ. EUR από το 2014, τα οποία επιβλήθηκαν από το Δικαστήριο της ΕΕ για παραβιάσεις των κανόνων της ΕΕ για τα απόβλητα και τα αστικά λύματα.

Μέρος I: Θεματικοί τομείς

1. Κυκλική οικονομία και διαχείριση αποβλήτων

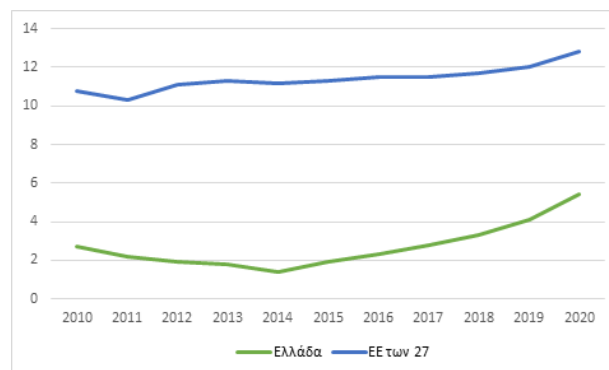
Μέτρα για τη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία

Το νέο σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία που εγκρίθηκε τον Μάρτιο του 2020 αποτελεί ένα από τα κύρια δομικά στοιχεία της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Η μετάβαση της ΕΕ σε μια κυκλική οικονομία θα μειώσει την πίεση που ασκείται στους φυσικούς πόρους και θα δημιουργήσει βιώσιμη ανάπτυξη και θέσεις εργασίας. Αποτελεί επίσης προϋπόθεση για την επίτευξη του στόχου της ΕΕ για κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 και για την ανάσχεση της απώλειας της βιοποικιλότητας. Το σχέδιο δράσης εξαγγέλλει πρωτοβουλίες καθ' όλη τη διάρκεια του κύκλου ζωής των προϊόντων, με στόχο τη μείωση του καταναλωτικού αποτυπώματος της ΕΕ και τον διπλασιασμό του ποσοστού κυκλικής χρήσης υλικών στην ΕΕ έως το 2030. Εξετάζει τον τρόπο σχεδιασμού των προϊόντων, προωθεί τις διαδικασίες κυκλικής οικονομίας, ενθαρρύνει τη βιώσιμη κατανάλωση και έχει ως στόχο να διασφαλίσει την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και τη διατήρηση των πόρων που χρησιμοποιούνται στην οικονομία της ΕΕ για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα.

Το ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών αποτελεί καλό δείκτη της κυκλικότητας μιας οικονομίας, καθώς περιλαμβάνει όλα τα υλικά που επανεισάγονται στην οικονομία μας. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές στο ποσοστό κυκλικότητας μεταξύ των χωρών. Για να επιτευχθεί ο στόχος του σχεδίου δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία που αφορά τον διπλασιασμό του ποσοστού κυκλικής χρήσης υλικών της ΕΕ έως το 2030, απαιτούνται φιλόδοξα μέτρα για ολόκληρο τον κύκλο ζωής των προϊόντων σε επίπεδο κρατών μελών. Τα μέτρα αυτά ξεκινούν από τον βιώσιμο σχεδιασμό προϊόντων που καθιστά δυνατή την αύξηση της ανθεκτικότητας και της δυνατότητας επισκευής, αναβάθμισης και ανακύκλωσης των προϊόντων, έως άλλα μέτρα, όπως: i) την ανακατασκευή· ii) την αύξηση της κυκλικότητας στις διαδικασίες παραγωγής· iii) την ανακύκλωση· iv) την ενίσχυση της οικολογικής καινοτομίας· και v) την αύξηση της χρήσης πράσινων δημόσιων συμβάσεων.

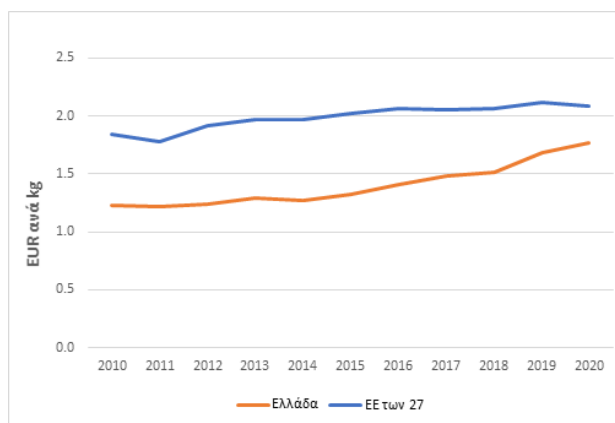
Στην Ελλάδα, η κυκλική (δευτερογενής) χρήση υλικών ανήλθε σε 2,4 % το 2016 και σε 5,4 % το 2020, σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ (12,8 %). Παρά την αύξηση που σημειώθηκε τα τελευταία έτη, η Ελλάδα παραμένει πολύ κάτω από τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά τον συγκεκριμένο δείκτη:

Εικόνα 1: Ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών (%), 2010-2020²

Η παραγωγικότητα των πόρων εκφράζει πόσο αποτελεσματικά χρησιμοποιεί η οικονομία τους υλικούς πόρους για την παραγωγή πλούτου. Η βελτίωση της παραγωγικότητας των πόρων μπορεί να συμβάλει στην ελαχιστοποίηση των αρνητικών επιπτώσεων στο περιβάλλον και στη μείωση της εξάρτησης από ευμετάβλητες αγορές πρώτων υλών. Όπως φαίνεται στην εικόνα 2, με 1,77 EUR που παρήχθησαν ανά kg υλικού που καταναλώθηκε το 2020, η παραγωγικότητα των πόρων στην Ελλάδα είναι ελαφρώς χαμηλότερη από τον μέσο όρο της ΕΕ (2,09 EUR ανά kg). Ωστόσο, με τη σταθερή αύξηση της παραγωγικότητας των πόρων της την τελευταία δεκαετία, η Ελλάδα ακολουθεί μια ενθαρρυντική τάση.

² Eurostat, [Circular Economy Monitoring Framework](#) (Πλαίσιο παρακολούθησης της κυκλικής οικονομίας).

Εικόνα 2: Παραγωγικότητα πόρων 2010-2020³

Στρατηγικές για την κυκλική οικονομία

Η Επιτροπή ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εγκρίνουν και να εφαρμόσουν εθνικές/περιφερειακές στρατηγικές κυκλικής οικονομίας που θα καλύπτουν ολόκληρο τον κύκλο ζωής των προϊόντων, δεδομένου ότι αποτελούν έναν από τους αποτελεσματικότερους τρόπους για τη μετάβαση των χωρών σε μια πιο κυκλική οικονομία. Από τότε που η ευρωπαϊκή πλατφόρμα ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία⁴ τέθηκε σε λειτουργία το 2017, οι εθνικές, περιφερειακές και τοπικές αρχές την χρησιμοποιούν για να μοιραστούν τις στρατηγικές και τους χάρτες πορείας τους.

Τον Απρίλιο του 2018, το Κυβερνητικό Συμβούλιο Οικονομικής Πολιτικής (ΚΥΣΟΙΠ) ενέκρινε το εθνικό σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, συμπεριλαμβανομένων βραχυπρόθεσμων μέτρων και μακροπρόθεσμων προτεραιοτήτων. Οι ακόλουθοι τομείς προσδιορίστηκαν ως προτεραιότητες: κατασκευές και κατεδαφίσεις· νερό· προετοιμασία για επαναχρησιμοποίηση· επισκευές και συντήρηση· τομείς της βιοοικονομίας· κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα και χημικά προϊόντα. Υπό το πρίσμα του νέου σχεδίου δράσης της ΕΕ για την κυκλική οικονομία, τον Νοέμβριο του 2021, η Ελλάδα ενέκρινε το δικό της σχέδιο δράσης στον συγκεκριμένο τομέα, με αντίστοιχο χάρτη πορείας που εγκρίθηκε από το Υπουργικό Συμβούλιο.

Το εθνικό σχέδιο δράσης αναμένεται να περιλαμβάνει σειρά δράσεων που θα υλοποιηθούν έως το 2025. Οι σχεδιαζόμενες δράσεις θα επικεντρωθούν στα εξής: παραγωγή, κατανάλωση, διαχείριση αποβλήτων και γενική διακυβέρνηση και διοικητικά ζητήματα· προϊόντα και υπηρεσίες υψηλής έντασης πόρων και όπου υπάρχει υψηλό δυναμικό κυκλικότητας⁵, π.χ. ηλεκτρονικά είδη και ΤΠΕ· ηλεκτρικές στήλες και

οχήματα· συσκευασίες· πλαστικές ύλες· κλωστοϋφαντουργία· κατασκευές και κτίρια· απόβλητα τροφίμων και κατανάλωση νερού. Μολονότι η Ελλάδα δεν διαθέτει ειδικές στρατηγικές ανά τομέα για τις πλαστικές ύλες, τις κατασκευές και τα κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, το σχέδιο δράσης καθορίζει πρωτοβουλίες που αφορούν αυτούς τους τομείς.

Το νέο εθνικό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων της Ελλάδας, καθώς και το οικείο σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, περιγράφουν διάφορες προγραμματισμένες μεταρρυθμίσεις, και συγκεκριμένα: αναθεώρηση του νόμου για τη διαχείριση των αποβλήτων⁵ με στόχο τη δημιουργία βιώσιμων δομών υγειονομικής ταφής και ανακύκλωσης· παροχή κινήτρων στους δήμους για την επίτευξη υψηλότερων ποσοστών ανακύκλωσης· επιβολή χωριστής συλλογής αποβλήτων· επέκταση του συστήματος «ευθύνης του παραγωγού»· αναβάθμιση της λειτουργίας των εγκαταστάσεων διαλογής ανακύκλωσης· και απλούστευση της νομοθεσίας για τα «πράσινα σήματα».

Οικολογικές καινοτομίες

Η επιτυχής μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία απαιτεί κοινωνικές και τεχνολογικές καινοτομίες. Αυτό οφείλεται στο γεγονός ότι οι δυνατότητες της κυκλικής οικονομίας μπορούν να αξιοποιηθούν πλήρως μόνο όταν αυτή υλοποιηθεί σε όλες τις αλυσίδες αξίας. Η οικολογική καινοτομία αποτελεί σημαντικό παράγοντα διευκόλυνσης της κυκλικής οικονομίας. Οι νέες προσεγγίσεις στον σχεδιασμό προϊόντων και τα νέα επιχειρηματικά μοντέλα μπορούν να συμβάλουν στην παραγωγή καινοτομιών κυκλικότητας, δημιουργώντας νέες επιχειρηματικές ευκαιρίες.

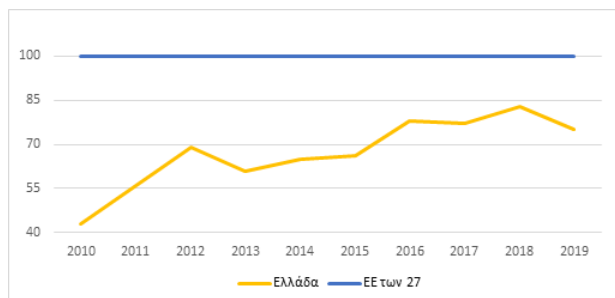
Η Ελλάδα κατέλαβε την 17η θέση στον πίνακα επιδόσεων για την οικοκαινοτομία του 2021, με βαθμολογία 102, η οποία την καθιστά «μέτρια» πρωτοπόρο στην οικολογική καινοτομία. Η Ελλάδα είχε χαμηλότερες επιδόσεις από τον μέσο όρο της ΕΕ και στις πέντε συνιστώσες του δείκτη οικοκαινοτομίας 2021 (δραστηριότητες οικολογικής καινοτομίας, εκκρές οικολογικής καινοτομίας, κοινωνικοοικονομικά αποτελέσματα, εισροές οικολογικής καινοτομίας και αποτελέσματα αποδοτικής χρήσης των πόρων).

³ Eurostat, [Resource productivity](#) (Παραγωγικότητα πόρων).

⁴ [Πλατφόρμα ενδιαφερόμενων μερών για την κυκλική οικονομία](#).

⁵ Ο νόμος 4819/2021 εκδόθηκε τον Ιούλιο του 2021, για τη μεταφορά των οδηγιών 2018/851 και 2018/852 στο εθνικό δίκαιο, όπου έχει επικαιροποιηθεί το νομοθετικό πλαίσιο για τη διαχείριση και την ανακύκλωση αποβλήτων.

Εικόνα 3: Επιδόσεις οικολογικής καινοτομίας, 2010-2019⁶

Πράσινες δημόσιες συμβάσεις

Οι δημόσιες συμβάσεις αντιστοιχούν σε μεγάλο ποσοστό της ευρωπαϊκής κατανάλωσης, με την αγοραστική δύναμη των δημόσιων αρχών να αντιπροσωπεύει περίπου το 14 % του ΑΕΠ της ΕΕ. Οι δημόσιες συμβάσεις μπορούν να συμβάλουν στην ενίσχυση της ζήτησης για βιώσιμα προϊόντα που πληρούν τα πρότυπα δυνατότητας επισκευής και ανακύκλωσης.

Η Ελλάδα υιοθέτησε το πρώτο της σχέδιο δράσης για τις πράσινες δημόσιες συμβάσεις (ΠΔΣ) το 2021. Το σχέδιο δράσης συνιστά σε όλες τις δημόσιες αρχές να χρησιμοποιούν τα κριτήρια της ΕΕ για τις ΠΔΣ για την προμήθεια αγαθών, υπηρεσιών και δημόσιων έργων. Επίσης, θέτει υποχρεωτικούς και μη υποχρεωτικούς στόχους για τη χρήση των κριτηρίων της ΕΕ για τις ΠΔΣ στις ακόλουθες κατηγορίες: χαρτί φωτοαντιγραφικό και γραφή· υπολογιστές και οθόνες· εξοπλισμός απεικόνισης· λιπαντικά (αναγεννημένα και βιοαποδομήσιμα)· οδικές μεταφορές, οδικός φωτισμός και σήματα οδικής κυκλοφορίας· έπιπλα· κλωστοϋφαντουργία· συντήρηση δημόσιων χώρων· υποδομές διαχείρισης λυμάτων· ηλεκτρικός και ηλεκτρονικός εξοπλισμός που χρησιμοποιείται στον τομέα της υγειονομικής περίθαλψης· σχεδιασμός, κατασκευή και διαχείριση κτιρίων γραφείων· και σχεδιασμός, κατασκευή και συντήρηση οδικού δικτύου. Τέλος, η δημιουργία ενός συστήματος παρακολούθησης για τις πράσινες/βιώσιμες και/ή καινοτόμες δημόσιες συμβάσεις αποτελεί βασική προτεραιότητα για το 2022.

Οικολογικό σήμα της ΕΕ και σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου (EMAS)

Ο αριθμός των προϊόντων που φέρουν το οικολογικό σήμα της ΕΕ, καθώς και των οργανισμών που διαθέτουν

⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή – Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος (ΓΔ ENV), Παρατηρητήριο Οικοκαινοτομίας, [Δείκτης οικοκαινοτομίας](#).

άδεια EMAS⁷ σε μια δεδομένη χώρα αποτελεί ένδειξη του βαθμού στον οποίο ο ιδιωτικός τομέας και οι εθνικοί ενδιαφερόμενοι φορείς στην εν λόγω χώρα συμμετέχουν ενεργά στη μετάβαση σε μια κυκλική οικονομία. Δείχνει επίσης τον τρόπο με τον οποίο οι δημόσιες αρχές δεσμεύονται να στηρίξουν μέσα που έχουν σχεδιαστεί για την προώθηση της κυκλικής οικονομίας.

Τον Σεπτέμβριο του 2021, η Ελλάδα διέθετε 3 559 προϊόντα από τα συνολικά 83 590 και 20 άδειες από τις συνολικά 2 057 καταχωρισμένες στο σύστημα οικολογικού σήματος της ΕΕ, γεγονός που την κατατάσσει σε χαμηλή θέση όσον αφορά τη χρήση του EMAS⁸. Επιπλέον, στο EMAS σήμερα είναι εγγεγραμμένοι 35 οργανισμοί από την Ελλάδα⁹. Από το 2019, έχουν καταχωριστεί 211 νέα προϊόντα, αλλά οι καταχωρίσεις αδειών έχουν μειωθεί κατά 12.

Καθώς η Ελλάδα έχει εγκρίνει σχέδιο δράσης για την κυκλική οικονομία, αυτή η συγκεκριμένη δράση προτεραιότητας από την ΕΕΠ του 2019 έχει υλοποιηθεί. Δεδομένου ότι το ποσοστό κυκλικής χρήσης υλικών στην Ελλάδα είναι πολύ χαμηλότερο από τον μέσο όρο της ΕΕ, προτείνεται μια νέα δράση προτεραιότητας για το συγκεκριμένο θέμα.

Δράση προτεραιότητας για το 2022

- Θέσπιση μέτρων για την αύξηση του ποσοστού κυκλικής χρήσης υλικών.

Διαχείριση αποβλήτων

Η μετατροπή των αποβλήτων σε αξιοποιήσιμο πόρο προϋποθέτει:

- πλήρη εφαρμογή της ενωσιακής νομοθεσίας για τα απόβλητα, η οποία περιλαμβάνει την ιεράρχηση των αποβλήτων, την ανάγκη να διασφαλιστεί η χωριστή αποκομιδή των αποβλήτων, τους στόχους εκτροπής από την υγειονομική ταφή κ.λπ.
- μείωση της παραγωγής αποβλήτων και της κατά κεφαλήν παραγωγής αποβλήτων σε απόλυτους αριθμούς·
- περιορισμό της ανάκτησης ενέργειας στα μη ανακυκλώσιμα υλικά και σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των ανακυκλώσιμων ή αξιοποιήσιμων αποβλήτων.

⁷ Το EMAS είναι το σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, το οποίο έχει ως στόχο να ενθαρρύνει τους οργανισμούς να συμπεριφέρονται με πιο περιβαλλοντικά βιώσιμο τρόπο.

⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ecolabel Facts and Figures](#) (Στοιχεία και αριθμοί για το οικολογικό σήμα).

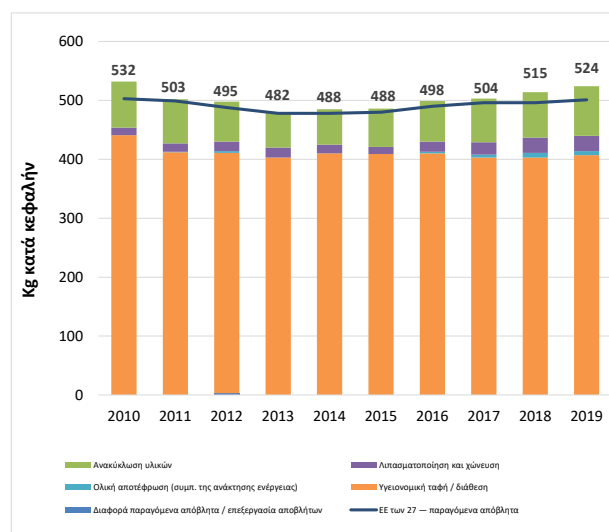
⁹ Τον Μάιο του 2018. Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Eco-Management and Audit Scheme](#) (σύστημα οικολογικής διαχείρισης και οικολογικού ελέγχου).

Η παρούσα ενότητα εστιάζει στη διαχείριση των αστικών αποβλήτων¹⁰ για τα οποία η ενωσιακή νομοθεσία ορίζει υποχρεωτικούς στόχους ανακύκλωσης.

Η πρόληψη της μετατροπής των προϊόντων και των υλικών σε απόβλητα για όσο το δυνατόν μεγαλύτερο χρονικό διάστημα είναι ο πλέον αποτελεσματικός τρόπος για τη βελτίωση της αποδοτικής χρήσης των πόρων και τη μείωση των επιπτώσεων των αποβλήτων στο περιβάλλον. Η πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων και η επαναχρησιμοποίησή τους είναι οι προτιμώμενες επιλογές άρα, ως εκ τούτου, βρίσκονται στην κορυφή της ιεραρχίας των αποβλήτων. Η ποσότητα των αστικών αποβλήτων που παράγονται αποτελεί καλό δείκτη για την αποτελεσματικότητα των μέτρων πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων.

Μετά από μια πτωτική τάση, η παραγωγή αστικών αποβλήτων στην Ελλάδα άρχισε να αυξάνεται από το 2013 και μετά (η τάση αντανάκλα την περίοδο μετά την ύφεση). Η παραγωγή αποβλήτων ανήλθε σε 524 kg/έτος/κάτοικο το 2019, αριθμός σχετικά κοντά στον μέσο όρο της ΕΕ (502 kg/έτος/κάτοικο), όπως φαίνεται στην εικόνα 4. Αυτό δείχνει ότι η οικονομική ανάπτυξη της Ελλάδας δεν έχει ακόμη αποσυνδεθεί από την παραγωγή αποβλήτων.

Εικόνα 4: Αστικά απόβλητα ανά τύπο επεξεργασίας στην Ελλάδα, 2010-2019¹¹

Στην εικόνα 4 απεικονίζονται επίσης τα αστικά απόβλητα ανά τύπο επεξεργασίας, σε κιλά κατά κεφαλήν. Ελάχιστη πρόοδος έχει σημειωθεί από την ΕΕΠ του 2019. Η Ελλάδα απορρίπτει τα περισσότερα αστικά της απόβλητα σε χώρους υγειονομικής ταφής (78%), ενώ μόλις το 21% ανακυκλώνεται (48% ο μέσος όρος στην ΕΕ). Το ποσοστό υγειονομικής ταφής σημείωσε μέτρια μείωση και το ποσοστό ανακύκλωσης αυξήθηκε ελαφρώς.

Επιπλέον, με βάση τις πληροφορίες που έχει στη διάθεσή της η Επιτροπή, φαίνεται ότι στην Ελλάδα εξακολουθεί να λειτουργεί μεγάλος αριθμός χώρων υγειονομικής ταφής που είναι παράνομοι ή δεν πληρούν τα πρότυπα, οι οποίοι παρουσιάζουν σοβαρούς κινδύνους για την υγεία και το περιβάλλον. Καταρχάς, τρεις παράνομοι χώροι απόρριψης αποβλήτων δεν έχουν ακόμη κλείσει και αποκατασταθεί, ενώ 17 τέτοιοι χώροι είναι κλειστοί αλλά δεν έχουν αποκατασταθεί. Κατόπιν δύο αποφάσεων του Δικαστηρίου της ΕΕ, η Ελλάδα καταβάλλει πρόστιμα (66,5 εκατ. EUR μέχρι στιγμής) για τις παραβάσεις αυτές. Η Ελλάδα έχει επίσης καταδικαστεί από το ΔΕΕ για την αναποτελεσματική διαχείριση των επικίνδυνων αποβλήτων και έχει καταβάλει μέχρι στιγμής πρόστιμα ύψους 49,6 εκατ. EUR.

Επιπλέον, σύμφωνα με μελέτες και έρευνες που δρομολογήθηκαν από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η Ελλάδα δεν διαθέτει επαρκείς εγκαταστάσεις επεξεργασίας, καθώς και χωριστή συλλογή για γυαλί και βιοαποδομήσιμα απόβλητα. Φαίνεται επίσης ότι τα

¹⁰ Τα αστικά απόβλητα περιλαμβάνουν α) τα ανάμεικτα απόβλητα και τα απόβλητα που συλλέγονται χωριστά από τα νοικοκυριά, μεταξύ άλλων χαρτί και χαρτόνι, γυαλί, μέταλλα, πλαστικά, βιολογικά απόβλητα, ξύλο, προϊόντα κλωστοϋφαντουργίας, απορρίμματα συσκευασίας, απόβλητα ηλεκτρικού και ηλεκτρονικού εξοπλισμού, απόβλητα ηλεκτρικών στηλών και συσσωρευτών, και ογκώδη απόβλητα, συμπεριλαμβανομένων στρωμάτων και επίπλων· β) τα ανάμεικτα απόβλητα και τα απόβλητα που συλλέγονται χωριστά από άλλες πηγές, όταν είναι παρόμοια ως προς τη φύση και τη σύνθεση με τα οικιακά απόβλητα. (Οδηγία 2008/98/ΕΚ, άρθρο 3 παράγραφος 2β).

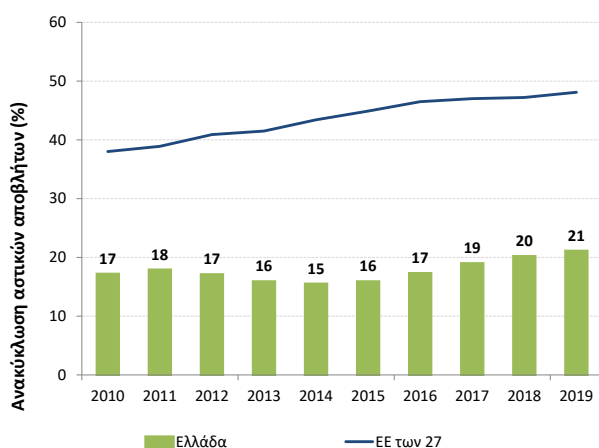
¹¹ Eurostat, [Municipal waste by waste operation](#) (Αστικά απόβλητα ανά δραστηριότητες επεξεργασίας), Απρίλιος 2022 (δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα στοιχεία του 2020 για την Ελλάδα).

περισσότερα οργανικά απόβλητα απορρίπτονται σε χώρους υγειονομικής ταφής χωρίς προηγούμενης να έχουν σταθεροποιηθεί¹². Ως εκ τούτου, τον Νοέμβριο του 2021 η Επιτροπή κίνησε διαδικασία επί παραβάσει κατά της Ελλάδας για μη συμμόρφωση με την οδηγία για την υγειονομική ταφή¹³ και την οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα^{14 15}.

Η Ελλάδα έχει σημειώσει πολύ αργή πρόοδο την τελευταία δεκαετία (ενώ μάλιστα οπισθοδρόμησε μεταξύ 2011 και 2016) όσον αφορά την αύξηση του ποσοστού ανακύκλωσης και τη σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των αστικών αποβλήτων. Το 2019, το ποσοστό ανακύκλωσης των αστικών αποβλήτων ανήλθε σε 21 % (16 % ανακυκλώθηκαν και 5 % μετατράπηκαν σε λίπασμα (κομπόστ), ποσοστό πολύ κάτω του μέσου όρου της ΕΕ (48 %).

Η εικόνα 5 δείχνει ότι η Ελλάδα θα πρέπει να εντείνει τις επενδύσεις στην ανακύκλωση για την επίτευξη των στόχων ανακύκλωσης στην ΕΕ για το 2020 και το 2025.

Εικόνα 5: Ποσοστό ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων, 2010-2019¹⁶

Στην έκθεση έγκαιρης προειδοποίησης¹⁷ της Επιτροπής η Ελλάδα αναφέρεται μεταξύ των χωρών που κινδυνεύουν να μην εκπληρώσουν τον στόχο της ΕΕ για το 2020 όσον αφορά την ανακύκλωση του 50 % των

¹² [INF/21/5342](#).

¹³ [Οδηγία 1999/31/ΕΚ](#).

¹⁴ [Οδηγία 2008/98/ΕΚ](#).

¹⁵ [Δέση παραβάσεων Οκτωβρίου: κυριότερες αποφάσεις \(europa.eu\)](#).

¹⁶ Eurostat, [Recycling rate of municipal waste](#) (Ποσοστό ανακύκλωσης αστικών αποβλήτων), Απρίλιος 2022 (δεν υπάρχουν ακόμη διαθέσιμα στοιχεία του 2020 για την Ελλάδα).

¹⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τα απόβλητα, συμπεριλαμβανομένης της έκθεσης έγκαιρης προειδοποίησης για τα κράτη μέλη που κινδυνεύουν να μην επιτύχουν τον στόχο για την επαναχρησιμοποίηση/ανακύκλωση των αστικών αποβλήτων για το 2020, [SWD\(2018\)422](#) που συνοδεύει το έγγραφο [COM\(2018\)656](#).

αστικών αποβλήτων. Η έκθεση αναφέρει τα βασικά μέτρα προτεραιότητας που θα πρέπει να λάβει η Ελλάδα για να καλύψει το κενό στην εφαρμογή. Η Επιτροπή ολοκληρώνει επί του παρόντος την ανάλυσή της σχετικά με την πρόοδο που έχει σημειωθεί όσον αφορά τις συστάσεις της έκθεσης έγκαιρης προειδοποίησης του 2018 και την πρόοδο προς την επίτευξη των στόχων ανακύκλωσης αποβλήτων για το 2025, η οποία θα υποβληθεί υπό μορφή έκθεσης στα τέλη του 2022, ενώ θα διατυπωθούν και συστάσεις, κατά περίπτωση.

Εφαρμογή της δέσμης νομοθετικών μέτρων του 2018 για τα απόβλητα

Η Ελλάδα κοινοποίησε στην Επιτροπή τη μεταφορά της δέσμης μέτρων του 2018 για τα απόβλητα¹⁸ στο εθνικό της δίκαιο. Επί του παρόντος βρίσκεται σε εξέλιξη η αξιολόγηση της συμμόρφωσης.

Τα σχέδια διαχείρισης αποβλήτων και τα προγράμματα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων έχουν καθοριστική σημασία για την ορθή εφαρμογή της νομοθεσίας της ΕΕ για τα απόβλητα. Καθορίζουν βασικές διατάξεις και επενδύσεις που θα διασφαλίσουν τη συμμόρφωση με τις υφιστάμενες και τις νέες νομικές απαιτήσεις (π.χ. πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων, χωριστή συλλογή για ορισμένες συγκεκριμένες ροές αποβλήτων, στόχοι ανακύκλωσης και υγειονομικής ταφής). Τα αναθεωρημένα σχέδια και προγράμματα έπρεπε να υποβληθούν έως τις 5 Ιουλίου 2020.

Η Ελλάδα ενέκρινε και κοινοποίησε στην Επιτροπή το επικαιροποιημένο εθνικό σχέδιο διαχείρισης αποβλήτων, το οποίο βρίσκεται υπό αξιολόγηση, αλλά δεν έχει κοινοποιήσει τα επικαιροποιημένα περιφερειακά σχέδια διαχείρισης αποβλήτων. Η Ελλάδα ενέκρινε επίσης το νέο εθνικό πρόγραμμα πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων τον Ιούνιο του 2021 για την περίοδο έως το 2030.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

Δεδομένης της περιορισμένης προόδου από την ΕΕΕΠΠ του 2019, και υπό το πρίσμα της επικείμενης έκθεσης έγκαιρης προειδοποίησης για το 2022, οι δράσεις προτεραιότητας ανανεώνονται και προστίθεται μια νέα δράση που αφορά την έγκριση των σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων.

- Αντιμετώπιση, κατά απόλυτη προτεραιότητα, των ζητημάτων οριστικής παύσης λειτουργίας και

¹⁸ Η [οδηγία \(ΕΕ\) 2018/851](#), η [οδηγία \(ΕΕ\) 2018/852](#), η [οδηγία \(ΕΕ\) 2018/850](#) και η [οδηγία \(ΕΕ\) 2018/849](#) τροποποιούν την προηγούμενη νομοθεσία για τα απόβλητα και θέτουν πιο φιλόδοξους στόχους ανακύκλωσης για την περίοδο έως το 2035.

αποκατάστασης των παράνομων χώρων υγειονομικής ταφής και των ζητημάτων επεξεργασίας επικίνδυνων αποβλήτων.

- Ορθή επιβολή και αύξηση των φόρων υγειονομικής ταφής, με στόχο τη σταδιακή κατάργηση της υγειονομικής ταφής των ανακυκλώσιμων και ανακτήσιμων αποβλήτων. Διοχέτευση των εν λόγω εσόδων σε μέτρα που βελτιώνουν τη διαχείριση των αποβλήτων σύμφωνα με την ιεράρχηση των αποβλήτων.
- Αποφυγή της δημιουργίας πλεονάζουσας χωρητικότητας υποδομών για την επεξεργασία υπολειμματικών αποβλήτων, π.χ. εγκαταστάσεις μηχανικής και βιολογικής επεξεργασίας (ΜΒΕ) ή αποτεφρωτήρες.
- Βελτίωση και επέκταση της χωριστής συλλογής αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων βιολογικών

αποβλήτων. Θέσπιση ελάχιστων προτύπων υπηρεσιών για τη χωριστή συλλογή (π.χ. συχνότητα συλλογής, είδη κάδων κ.λπ.) στους δήμους, προκειμένου να διασφαλίζονται υψηλά ποσοστά συλλογής ανακυκλώσιμων αποβλήτων. Αξιοποίηση των διαθέσιμων οικονομικών μέσων, π.χ. συστήματα «πληρωμής κατά την απόρριψη» και υποχρεωτικοί στόχοι ανακύκλωσης για δήμους, με κυρώσεις για τη μη συμμόρφωση (π.χ. πρόστιμα).

- Βελτίωση της αποδοτικότητας των συστημάτων διευρυμένης ευθύνης του παραγωγού, σύμφωνα με τις γενικές ελάχιστες απαιτήσεις για τη ΔΕΠ.
- Διασφάλιση της εφαρμογής περιφερειακών σχεδίων διαχείρισης αποβλήτων σύμφωνα με την αναθεωρημένη οδηγία πλαίσιο για τα απόβλητα.

2. Βιοποικιλότητα και φυσικό κεφάλαιο

Η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030, η οποία εγκρίθηκε τον Μάιο του 2020, έχει ως στόχο να θέσει τη βιοποικιλότητα της ΕΕ σε πορεία ανάκαμψης και θέτει νέους στόχους και μηχανισμούς διακυβέρνησης για την επίτευξη υγιών και ανθεκτικών οικοσυστημάτων.

Ειδικότερα, η στρατηγική θέτει φιλόδοξους στόχους για: i) νόμιμη προστασία τουλάχιστον του 30 % της χερσαίας έκτασης της ΕΕ και του 30 % της θαλάσσιας περιοχής της και ενσωμάτωση οικολογικών διαδρόμων, στο πλαίσιο ενός πραγματικού διευρωπαϊκού δικτύου για τη φύση·

ii) αυστηρή προστασία τουλάχιστον του ενός τρίτου των προστατευόμενων περιοχών της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένων όλων των εναπομεινάντων πρωτογενών και παλαιών δασών της ΕΕ·

iii) αποτελεσματική διαχείριση όλων των προστατευόμενων περιοχών, με τον καθορισμό σαφών στόχων και μέτρων διατήρησης και την κατάλληλη παρακολούθησή τους.

Η στρατηγική προβλέπει επίσης ένα σχέδιο αποκατάστασης της φύσης της ΕΕ —σειρά συγκεκριμένων δεσμεύσεων και δράσεων για την αποκατάσταση υποβαθμισμένων οικοσυστημάτων σε ολόκληρη την ΕΕ έως το 2030 και τη βιώσιμη διαχείρισή τους, με την αντιμετώπιση των βασικών παραγόντων απώλειας της βιοποικιλότητας.

Οι οδηγίες για τα πτηνά και τους οικοτόπους, οι οποίες ενισχύονται από τον νόμο για την αποκατάσταση της φύσης, αποτελούν βασικά νομικά εργαλεία για την επίτευξη των στόχων της στρατηγικής. Αποτελούν τον ακρογωνιαίο λίθο της νομοθεσίας της ΕΕ που αποσκοπεί στη διατήρηση της άγριας ζωής της ΕΕ¹⁹.

Η Ελλάδα υιοθέτησε την πρώτη Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για τη Βιοποικιλότητα το 2014. Έχει ως στόχο την ανάσχεση της απώλειας βιοποικιλότητας και της υποβάθμισης των οικοσυστημικών υπηρεσιών έως το 2026²⁰.

Προστασία και αποκατάσταση της φύσης

Το Natura 2000²¹, το μεγαλύτερο συντονισμένο δίκτυο προστατευόμενων περιοχών στον κόσμο, αποτελεί το

βασικό μέσο για την επίτευξη των στόχων των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους. Οι στόχοι αυτοί είναι: i) η διασφάλιση της μακροπρόθεσμης προστασίας, διατήρησης και επιβίωσης των πλέον πολύτιμων και απειλούμενων ειδών της Ευρώπης· και ii) η διατήρηση ή αποκατάσταση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης αυτών των ειδών και οικοτόπων. Βασικά ορόσημα για την επίτευξη των στόχων των οδηγιών για τα πτηνά και τους οικοτόπους είναι τα εξής: i) η δημιουργία ενός συνεκτικού δικτύου Natura 2000· ii) ο χαρακτηρισμός τόπων κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) ως ΕΖΔ²² και iii) ο καθορισμός ειδικών ανά τόπο στόχων διατήρησης και μέτρων για όλους τους τόπους του δικτύου Natura 2000.

Θέσπιση συνεκτικού δικτύου τόπων Natura 2000

Η Ελλάδα φιλοξενεί 89 τύπους οικοτόπων²³ και 296 είδη²⁴ που καλύπτονται από την οδηγία για τους οικοτόπους. Η χώρα φιλοξενεί επίσης πληθυσμούς 160 ειδών πτηνών που απαριθμούνται στο παράρτημα Ι της οδηγίας για τα πτηνά²⁵.

Η Ελλάδα έχει χαρακτηρίσει 446 τόπους Natura 2000, στους οποίους περιλαμβάνονται 265 ΤΚΣ βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους και 207 ζώνες ειδικής προστασίας ΖΕΠ βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά.

Έως το 2021, το 27,3 % της χερσαίας έκτασης της Ελλάδας καλυπτόταν από το δίκτυο Natura 2000 (κάλυψη στην ΕΕ 18,5 %), με τις ΖΕΠ που ταξινομούνται βάσει της οδηγίας για τα πτηνά να καλύπτουν το 21 %

οικοτόπους, καθώς και ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) που έχουν ταξινομηθεί βάσει της οδηγίας για τα πτηνά· τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν την κάλυψη δεν αθροίζονται επειδή υπάρχει επικάλυψη μεταξύ ορισμένων ΤΚΣ και ΖΕΠ. Ως ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ) ορίζονται οι ΤΚΣ που έχουν χαρακτηριστεί από τα κράτη μέλη.

²² Οι τόποι κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) χαρακτηρίζονται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους ενώ οι ζώνες ειδικής προστασίας (ΖΕΠ) χαρακτηρίζονται βάσει της οδηγίας για τα άγρια πτηνά· τα αριθμητικά στοιχεία που αφορούν την κάλυψη δεν αθροίζονται επειδή υπάρχει επικάλυψη μεταξύ ορισμένων ΤΚΣ και ΖΕΠ. Ως ειδικές ζώνες διατήρησης (ΕΖΔ) ορίζονται οι ΤΚΣ που έχουν χαρακτηριστεί ΕΖΔ από τα κράτη μέλη.

²³ ΕΟΠ, Πίνακας εργαλείων του άρθρου 17, Σύνολο παραρτήματος Ι, 2019.

²⁴ ΕΟΠ, Πίνακας εργαλείων του άρθρου 17, παράρτημα ΙΙ + παράρτημα ΙV, εξαιρουμένων εκείνων του παραρτήματος ΙΙ + παράρτημα V, εξαιρουμένων εκείνων του παραρτήματος ΙΙ, 2019. Η καταμέτρηση αυτή λαμβάνει υπόψη μόνο τα είδη και τους οικοτόπους για τα οποία ζητήθηκε αξιολόγηση της κατάστασης διατήρησης.

²⁵ ΕΟΠ, Πίνακας εργαλείων του άρθρου 12, Παράρτημα Ι, 2020. Η καταμέτρηση αυτή λαμβάνει υπόψη μόνο τις ταξινομημένες κατηγορίες πτηνών για τις οποίες ζητήθηκαν πληροφορίες.

¹⁹ Αυτές θα πρέπει να ενισχυθούν από τον νόμο για την αποκατάσταση της φύσης, σύμφωνα με τη νέα στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα.

²⁰ https://ypen.gov.gr/wp-content/uploads/legacy/Files/Perivallon/Diaxeirisi%20Fysikoy%20Perivallontos/Biopoikilotita/20200323_ethniki_strathgiki_biodiversity.pdf

²¹ Το δίκτυο Natura 2000 περιλαμβάνει τόπους κοινοτικής σημασίας (ΤΚΣ) που έχουν χαρακτηριστεί βάσει της οδηγίας για τους

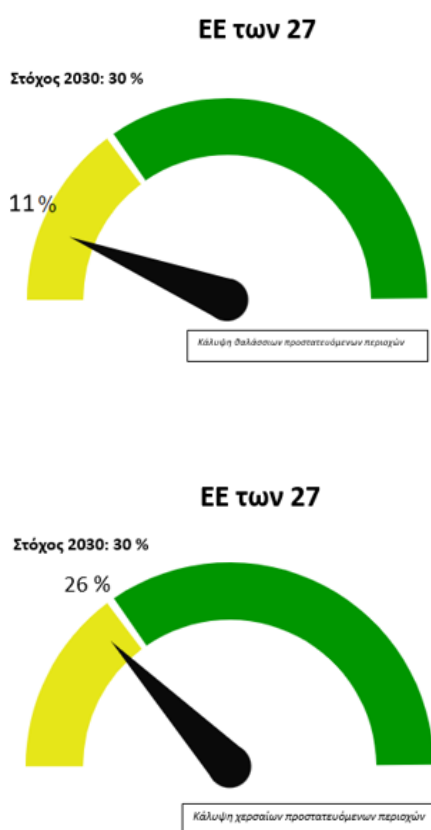
(κάλυψη στην ΕΕ 12,8 %) και τους ΤΚΣ που ταξινομούνται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους να καλύπτουν το 16,6 %²⁶ (κάλυψη στην ΕΕ 14,2 %) της ελληνικής επικράτειας.

Σύμφωνα με την τελευταία αξιολόγηση του δικτύου Natura 2000 όσον αφορά τους ΤΚΣ, το δίκτυο Natura 2000 της Ελλάδας θεωρείται πλέον πλήρες.

Σήμερα το δίκτυο Natura 2000 καλύπτει το 19,6 % της συνολικής θαλάσσιας έκτασης της χώρας.

Λαμβάνοντας υπόψη τόσο το Natura 2000 όσο και άλλες περιοχές που έχουν χαρακτηριστεί ζώνες ειδικής προστασίας, η Ελλάδα προστατεύει νομίμως το 35,20 % των χερσαίων περιοχών της (κάλυψη 26 % στην ΕΕ των 27) και το 4,62 % των θαλάσσιων περιοχών της (κάλυψη 12 % στην ΕΕ των 27).

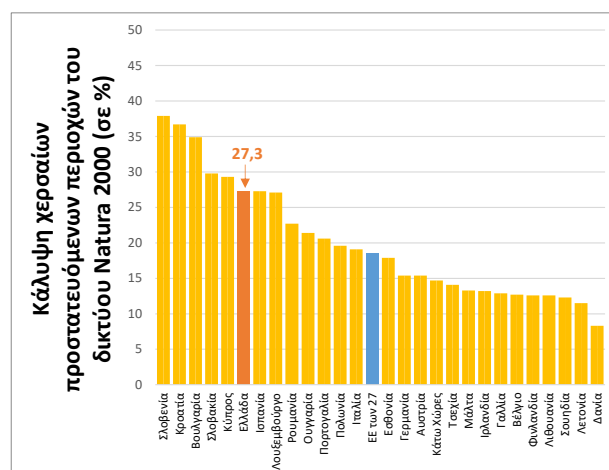
Εικόνα 6: Κάλυψη θαλάσσιων και χερσαίων προστατευόμενων περιοχών, 2021²⁷

²⁶ Σύμφωνα με το ελληνικό πλαίσιο δράσεων προτεραιότητας PAF-EL_FINAL.pdf (ypen.gov.gr) και το βαρόμετρο <https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer>

²⁷ Πίνακας εργαλείων της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα, δείκτες A1.1.1 και A1.2.1, Φεβρουάριος 2022.

Εικόνα 7: Κάλυψη χερσαίων προστατευόμενων περιοχών του δικτύου Natura 2000, 2021²⁸

Χαρακτηρισμός ειδικών ζωνών διατήρησης (ΕΖΔ) και καθορισμός στόχων και μέτρων διατήρησης

Η εξαετής προθεσμία που ορίζει η οδηγία για τους οικοτόπους για τον καθορισμό κατάλληλων στόχων και μέτρων διατήρησης έχει λήξει για 239 τόπους στην Ελλάδα.

Επιπλέον, δεν έχουν καθοριστεί ειδικοί ανά τόπο στόχοι διατήρησης και μέτρα διατήρησης λόγω ανεπαρκών πρωτογενών δεδομένων.

Επιπλέον, μέχρι το 2020 η Ελλάδα έχει ορίσει σχέδια διαχείρισης μόνο για τρεις ΤΚΣ, ενώ για ορισμένες περιοχές έχουν εκδοθεί προεδρικά διατάγματα ή κοινές υπουργικές αποφάσεις που ορίζουν τις επιτρεπόμενες και απαγορευμένες δραστηριότητες. Για τους λόγους αυτούς, η Επιτροπή αποφάσισε να παραπέμψει στο Δικαστήριο της ΕΕ τη διαδικασία επί παραβάσει που κινήθηκε για το θέμα αυτό.

Τον Απρίλιο του 2021, η Ελλάδα ενέκρινε εθνικούς στόχους διατήρησης για τους οικοτόπους και τα είδη για τα οποία υπήρχαν διαθέσιμα στοιχεία. Ωστόσο, δεν έχει καθορίσει ακόμη τους αναγκαίους ειδικούς ανά τόπο στόχους και μέτρα διατήρησης για τους τόπους που έχουν ήδη χαρακτηριστεί.

Πρόοδος ως προς τη διατήρηση ή την αποκατάσταση ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης ειδών και οικοτόπων

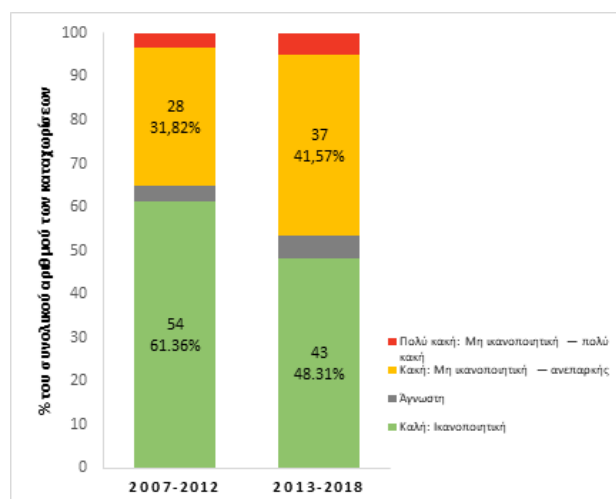
Για τη μέτρηση των επιδόσεων των κρατών μελών, το άρθρο 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους και το άρθρο 12 της οδηγίας για τα πτηνά απαιτούν την υποβολή έκθεσης σχετικά με την πρόοδο που έχει

²⁸ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Βαρόμετρο Natura 2000](https://www.eea.europa.eu/data-and-maps/dashboards/natura-2000-barometer), Φεβρουάριος 2022.

σημειωθεί όσον αφορά τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων. Σύμφωνα με την έκθεση που υπέβαλε η Ελλάδα σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των οικοτόπων και των ειδών που καλύπτονται από το άρθρο 17 της οδηγίας για τους οικοτόπους για την περίοδο 2013-2018, το 48,31 % των οικοτόπων βρίσκονταν σε καλή κατάσταση διατήρησης το 2018, από 61,36 % κατά την προηγούμενη περίοδο αναφοράς (2007-2012). Όσον αφορά τα προστατευόμενα είδη, το 35,02 % βρισκόταν σε καλή κατάσταση διατήρησης το 2018, ποσοστό που υποδηλώνει ελαφρά βελτίωση σε σύγκριση με το 33,33 % που είχε αναφερθεί για την περίοδο 2007-2012. Όσον αφορά τα πτηνά, στο 77 % των φωλαεζόντων ειδών παρατηρήθηκαν βραχυπρόθεσμα αυξητικές ή σταθερές τάσεις στον πληθυσμό τους (για τα διαχειριζόμενα είδη το ποσοστό αυτό ήταν 50 %).

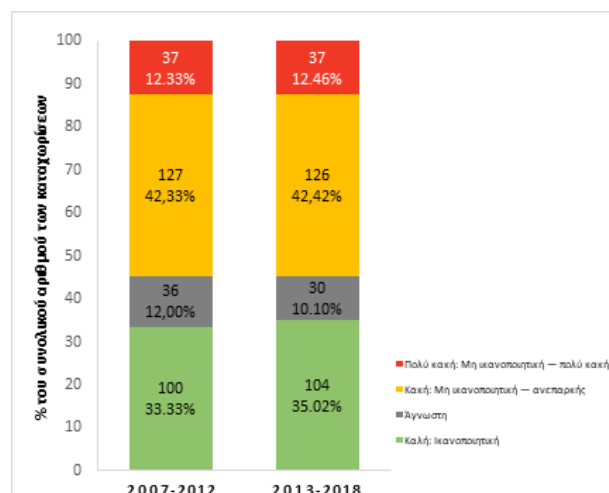
Ταυτόχρονα, το ποσοστό των οικοτόπων που βρίσκονταν σε κακή κατάσταση διατήρησης αυξήθηκε σε 5,62 %, ενώ το ποσοστό των αξιολογήσεων για είδη σε κακή κατάσταση διατήρησης παρέμεινε σταθερό στο 12,46 %. Οι κύριοι παράγοντες που ασκούν πίεση τόσο στα είδη όσο και στους οικοτόπους είναι η ανάπτυξη, η κατασκευή και η χρήση οικιστικών, εμπορικών, βιομηχανικών και ψυχαγωγικών υποδομών και περιοχών και η γεωργία.

Εικόνα 8: Αξιολογήσεις της κατάστασης διατήρησης των οικοτόπων για τις περιόδους 2007-2012 και 2013-2018²⁹

²⁹ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Conservation status and trends of habitats and species](#) (Κατάσταση διατήρησης και τάσεις των οικοτόπων και των ειδών), Δεκέμβριος 2021. Επισημαίνεται ότι κατά τη σύγκριση των στοιχείων για τις περιόδους 2007-2012 και 2013-2018, αυτά ενδέχεται επίσης να επηρεαστούν από αλλαγές μεθόδων ή λόγω καλύτερης διαθεσιμότητας δεδομένων.

Εικόνα 9: Αξιολογήσεις της κατάστασης διατήρησης των ειδών για τις περιόδους αναφοράς 2007-2012 και 2013-2018³⁰

Φαίνεται ότι υπάρχει γενική έλλειψη προόδου όσον αφορά τη διατήρηση ή την αποκατάσταση της ικανοποιητικής κατάστασης διατήρησης των ειδών και των οικοτόπων που προστατεύονται βάσει των οδηγιών για τη φύση.

Μια σημαντική πρόκληση για την αποτελεσματική προστασία και διαχείριση των τόπων του Natura 2000 είναι η θέσπιση εθνικού συστήματος για την ολοκληρωμένη διαχείριση, διοίκηση και λειτουργία των προστατευόμενων περιοχών (όπου περιλαμβάνονται η στρατηγική, η διάρθρωση, τα προγράμματα διαχείρισης, οι αρμοδιότητες, η χρηματοδότηση, η επιβολή της νομοθεσίας και η παρακολούθηση). Ειδικότερα, η Ελλάδα πρέπει να εκτελέσει την απόφαση του ΔΕΕ του Δεκεμβρίου 2020 στην υπόθεση C-849/19, θεσπίζοντας όλα τα αναγκαία μέτρα για τον καθορισμό κατάλληλων στόχων διατήρησης και μέτρων διατήρησης για όλους τους ΤΚΣ που βρίσκονται στην επικράτειά της. Η διαδικασία που βρίσκεται σε εξέλιξη παρουσιάζει σημαντική καθυστέρηση. Ωστόσο, ο πρόσφατος νόμος³¹, που εγκρίθηκε τον Μάιο του 2020, αποσκοπεί στην αντιμετώπιση της κατάστασης με τη δημιουργία φορέων διαχείρισης για όλους τους τόπους Natura 2000 και με τη δημιουργία ενός κεντρικού φορέα (Οργανισμός Φυσικού Περιβάλλοντος και Κλιματικής Αλλαγής). Αυτό το νέο σύστημα διακυβέρνησης δεν έχει ακόμη τεθεί σε εφαρμογή ούτε έχει καταστεί πλήρως λειτουργικό.

Στα μείζονα εμπόδια για την επίτευξη των στόχων των οδηγιών για τη φύση περιλαμβάνονται τα εξής: i) η έλλειψη ευαισθητοποίησης (μεταξύ των αρχών, των

³⁰ Ο.π.

³¹ ν. 4685/2020

ενδιαφερόμενων μερών και του κοινού) σχετικά με το Natura 2000 και τα οφέλη του· ii) έλλειψη κινήτρων για επενδύσεις στην προώθηση αυτών των οφελών· iii) ανεπαρκή περιθώρια για τη στήριξη της βιώσιμης διαχείρισης της γης και την ενσωμάτωσή της σε άλλες πολιτικές· και iv) δυσκολίες στην επιβολή του νόμου.

Λόγω αυτών των ανεπαρκειών, βρίσκεται σε εκκρεμότητα μεγάλος αριθμός καταγγελιών και υποθέσεων επί παραβάσει για θέματα όπως: i) η υποβάθμιση των τόπων που έχουν χαρακτηριστεί (π.χ. υπόθεση C-517/11 σχετικά με τη ρύπανση της λίμνης Κορώνειας)· ii) η κακή ποιότητα των «κατάλληλων εκτιμήσεων» σύμφωνα με το άρθρο 6 παράγραφος 3 της οδηγίας για τους οικοτόπους, καθώς και η έλλειψη στρατηγικών αξιολογήσεων (π.χ. σχετικά με τον σχεδιασμό αιολικών πάρκων και την επακόλουθη έγκριση έργων)· και iii) ανεπαρκής προστασία των ειδών και των οικοτόπων, μεταξύ άλλων από παράνομες δραστηριότητες (π.χ. όσον αφορά το είδος *caretta caretta* στην Κυπαρισσία³²).

Επιστροφή της φύσης στη γεωργική γη και αποκατάσταση των εδαφικών οικοσυστημάτων

Γεωργικές εκτάσεις

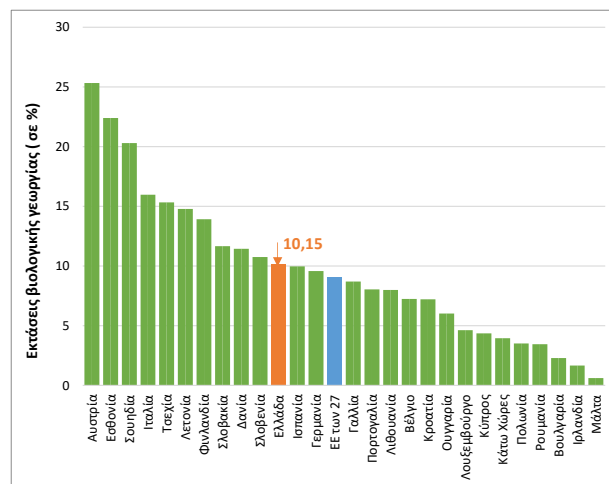
Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα λειτουργεί παράλληλα με τη νέα στρατηγική «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» και τη νέα κοινή γεωργική πολιτική (ΚΓΠ) για τη στήριξη και την επίτευξη της μετάβασης σε πλήρως βιώσιμες πρακτικές γεωργίας. Οι στρατηγικές για τη βιοποικιλότητα και «Από το αγρόκτημα στο πιάτο» έχουν θέσει τέσσερις σημαντικούς στόχους για το 2030:

- μείωση κατά 50 % της συνολικής χρήσης των χημικών φυτοφαρμάκων και του κινδύνου που ενέχει η χρήση τους·
- μείωση κατά 50 % της χρήσης των πιο επικίνδυνων φυτοφαρμάκων·
- μείωση κατά 50 % της απώλειας θρεπτικών ουσιών από λιπάσματα, διασφαλίζοντας παράλληλα ότι δεν θα υπάρξει υποβάθμιση της γονιμότητας του εδάφους (η οποία θα οδηγήσει σε μείωση της χρήσης λιπασμάτων κατά 20 %)
- επαναφορά τουλάχιστον του 10 % των γεωργικών εκτάσεων που διαθέτουν χαρακτηριστικά τοπίου με υψηλή ποικιλομορφία και αύξηση των εκτάσεων που χρησιμοποιούνται για βιολογική καλλιέργεια σε τουλάχιστον 25 %.

Όπως φαίνεται στην εικόνα 10 κατωτέρω, με εκτιμώμενο ποσοστό 10,15 % των εκτάσεων που

χρησιμοποιούνται για βιολογική καλλιέργεια, η Ελλάδα βρίσκεται πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (9,07 %) (στοιχεία του 2020, Eurostat), και παρουσιάζει καλές δυνατότητες ανάπτυξης προς την επίτευξη του στόχου της Πράσινης Συμφωνίας σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά το 25 % της γεωργικής γης έως το 2030.

Εικόνα 10: Ποσοστό της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης³³

Σύμφωνα με τις συστάσεις της Επιτροπής σχετικά με το στρατηγικό σχέδιο της Ελλάδας για την ΚΓΠ³⁴, οι συνολικές εκπομπές αμμωνίας στην Ελλάδα μειώνονται σταθερά από το 2013, σε αντίθεση με την υπόλοιπη ΕΕ. Το 91 % των εκπομπών αμμωνίας το 2018 προερχόταν από γεωργικές πηγές. Η σταθερή αύξηση των μόνιμων λειμώνων (από 16 % της συνολικής γεωργικής έκτασης το 2010 σε 39 % το 2017) συμβάλλει θετικά στη συνολική τάση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου.

Αντίθετα, η ποιότητα του εδάφους αποτελεί ζήτημα στην Ελλάδα. Το ποσοστό της γεωργικής γης που απειλείται από διάβρωση του εδάφους ανέρχεται σε 10,2 %, ποσοστό πάνω από τον μέσο όρο της ΕΕ (6,6 %), ενώ είναι πολύ υψηλότερο από ό,τι στα βορειοδυτικά και νότια. Η διάβρωση λόγω του ανέμου συνιστά επίσης ζήτημα στα νησιά του Αιγαίου. Συγκεκριμένα μεσογειακά χαρακτηριστικά συμβάλλουν κυρίως στον αυξημένο κίνδυνο διάβρωσης του εδάφους, καθώς ο ρυθμός των βροχοπτώσεων και η ξηρασία οδηγούν σε απώλεια οργανικής ύλης του εδάφους ενώ η επικλινή γη, ειδικά για βοσκή, αυξάνει τον κίνδυνο διάβρωσης του εδάφους. Το είδος των καλλιεργειών και άλλες πρακτικές διαχείρισης, όπως η μειωμένη άροση, οι

³³

https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/sdg_02_40/default/table?lang=en (Eurostat, Εκτάσεις που χρησιμοποιούνται για βιολογική καλλιέργεια, Φεβρουάριος 2022).

³⁴<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/?uri=CELEX%3A52020SC0372>.

³² [December infringements package key decisions \(1\).pdf](#)

προστατευτικές καλλιέργειες και η γεωργοδασοκομία μπορούν να συμβάλουν στην προστασία του εδάφους.

Η ποιότητα και η ποσότητα των υδάτων αποτελούν μία από τις μεγαλύτερες προκλήσεις για την ελληνική γεωργία. Οι αρδευόμενες περιοχές αντιπροσώπευαν το 24 % της συνολικής χρησιμοποιούμενης γεωργικής γης στην Ελλάδα το 2016.

Πιέσεις που απορρέουν από τις γεωργικές πρακτικές πλήττουν την πλειονότητα των σχετικών τύπων ενδιαιτημάτων, κυρίως όμως τα υδάτινα οικοσυστήματα, σχετίζονται δε με απορροές από τη γεωργία, την αποστράγγιση, την αλλαγή της χρήσης γης και της φυσικής διαδοχής και την άντληση υπογείων, επιφανειακών και μεικτών υδάτων. Παρότι τα τελευταία χρόνια παρατηρείται μικρή άνοδος της παραδοσιακής γεωργίας, η συνολική τάση της εντατικής και μεγάλης κλίμακας μονοκαλλιέργειας ασκεί σημαντική πίεση στους φυσικούς πόρους, δηλαδή το νερό (έλλειψη και ρύπανση) και το έδαφος (διάβρωση, χαμηλός οργανικός άνθρακας εδάφους και ρύπανση). Έχει επίσης αρνητικές επιπτώσεις στο τοπίο και οδηγεί σε κατακερματισμό των ενδιαιτημάτων.

Με το ποσοστό των εκτάσεων που χρησιμοποιούνται για βιολογική καλλιέργεια να ανέρχεται σε 10 % το 2019, η Ελλάδα υπερβαίνει τον μέσο όρο της ΕΕ-27, και παρουσιάζει καλές δυνατότητες ανάπτυξης προς την επίτευξη του στόχου της Πράσινης Συμφωνίας σε επίπεδο ΕΕ όσον αφορά το 25 % της γεωργικής γης έως το 2030.

Εδαφικό οικοσύστημα

Το έδαφος είναι ένας πεπερασμένος και εξαιρετικά εύθραυστος πόρος. Υποβαθμίζεται ολοένα και περισσότερο στην ΕΕ.

Η νέα στρατηγική της ΕΕ για το έδαφος, η οποία εγκρίθηκε στις 17 Νοεμβρίου 2021, τονίζει τη σημασία της προστασίας του εδάφους, της βιώσιμης διαχείρισης του εδάφους και της αποκατάστασης των υποβαθμισμένων εδαφών για την επίτευξη των στόχων της Πράσινης Συμφωνίας, καθώς και της ουδετερότητας ως προς την υποβάθμιση του εδάφους έως το 2030.

Αυτό συνεπάγεται τα εξής:

- i) την πρόληψη της περαιτέρω υποβάθμισης του εδάφους
- ii) τη βιώσιμη διαχείριση του εδάφους ως νέα κανονικότητα
- iii) τη λήψη μέτρων για την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων.

Ένας παράγοντας που συντελεί στην υποβάθμιση των οικοσυστημάτων του εδάφους είναι η έκταση του εδάφους που έχει υποστεί σφράγιση ή μετατρέπεται σε

τεχνητό³⁵. Στην Ελλάδα (εικόνα 11) η έκταση που δεσμευόταν ετησίως κατά την περίοδο 2012-2018 μπορεί να θεωρηθεί ως δείκτης σημαντικής πίεσης στη φύση και τη βιοποικιλότητα — αλλαγή της χρήσης γης. Ταυτόχρονα, η αλλαγή της χρήσης γης συνιστά παράγοντα περιβαλλοντικής πίεσης στους ανθρώπους που ζουν σε αστικοποιημένες περιοχές.

Η Ελλάδα κατατάσσεται μόλις λίγο πάνω³⁶ από τον μέσο όρο της ΕΕ όσον αφορά την καθαρή δέσμευση γης (83,9 m²/km² έναντι 83,8 m²/km²).

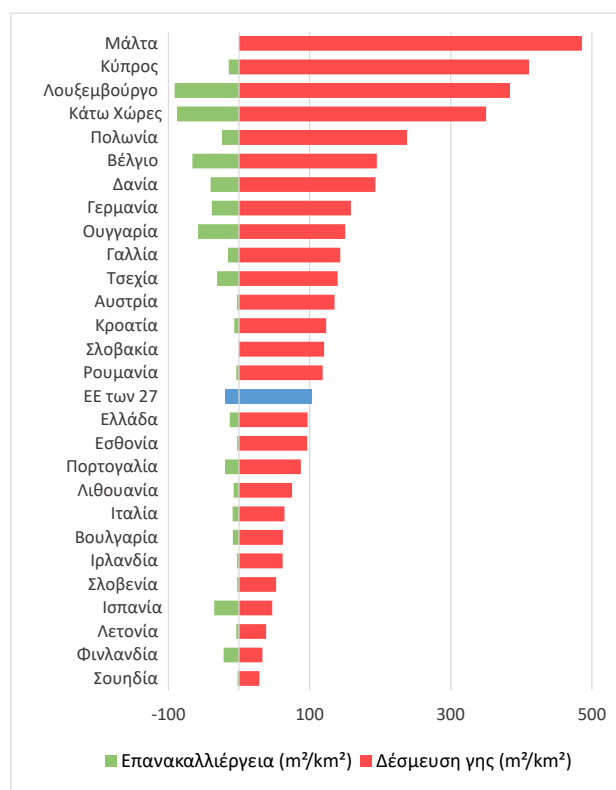
Το 2018 η Ελλάδα επικαιροποίησε τις εκθέσεις της σχετικά με την υποβάθμιση του εδάφους σύμφωνα με την τελευταία πλατφόρμα υποβολής εκθέσεων PRAIS3³⁷ με δράσεις που αποσκοπούν στην επίτευξη της καθορισμένης υποβάθμισης.

³⁵ Ως τεχνητές επιφάνειες κάλυψης γης ορίζεται το σύνολο των στεγασμένων δομημένων περιοχών (συμπεριλαμβανομένων κτιρίων και θερμοκηπίων), των τεχνητών μη δομημένων περιοχών (συμπεριλαμβανομένων περιφραγμένων κατασκευών, όπως αυλές, αγροκτήματα, κοιμητήρια, χώροι στάθμευσης αυτοκινήτων κ.λπ., καθώς και γραμμικών κατασκευών, όπως δρόμοι, οδοί, σιδηρόδρομοι, αεροδιάδρομοι, γέφυρες) και άλλες τεχνητές περιοχές (συμπεριλαμβανομένων γεφυρών και οδογεφυρών, κινητών κατοικιών, ηλιακών πάνελ, μονάδων ηλεκτροπαραγωγής, ηλεκτρικών υποσταθμών, μονάδων επεξεργασίας λυμάτων και ανοικτές χωματερές).

³⁶ [Δέσμευση γης στην Ευρώπη — Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος \(europa.eu\)](#) Εικ. 6

³⁷ [Όλες οι εκθέσεις | Prais3 \(unccd.int\)](#).

Εικόνα 11: Δέσμευση γης και επανακαλλιέργεια στην ΕΕ των 27 (m²/km²), 2012-2018³⁸

Ωστόσο, η Ελλάδα δεν έχει ακόμη δεσμευτεί να θέσει στόχους ουδετερότητας ως προς την υποβάθμιση του εδάφους στο πλαίσιο της σύμβασης UNCCD³⁹.

Όπως αναφέρεται στην ΕΕΠΠ του 2019, η οργανική ύλη στο έδαφος διαδραματίζει σημαντικό ρόλο στον κύκλο του άνθρακα και στην κλιματική αλλαγή. Το έδαφος είναι η δεύτερη μεγαλύτερη αποθήκη άνθρακα στον κόσμο, μετά τους ωκεανούς.

Δάση και ξυλεία

Η δασική στρατηγική της ΕΕ για το 2030, η οποία εγκρίθηκε τον Ιούλιο του 2021, αποτελεί μέρος της δέσμης μέτρων «Fit for 55». Η στρατηγική προωθεί τις πολλές υπηρεσίες που παρέχουν τα δάση. Βασικός στόχος της είναι να εξασφαλίσει υγιή, ποικιλόμορφα και ανθεκτικά δάση στην ΕΕ, τα οποία συμβάλλουν σημαντικά στην ενίσχυση των φιλοδοξιών για τη βιοποικιλότητα και το κλίμα. Τα δάση αποτελούν σημαντικές καταβόθρες διοξειδίου του άνθρακα,

³⁸ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Δέσμευση γης στην Ευρώπη, Δεκέμβριος 2021. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Δέσμευση γης στην Ευρώπη](#), Δεκέμβριος 2021. Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Δέσμευση γης στην Ευρώπη](#), Δεκέμβριος 2021.

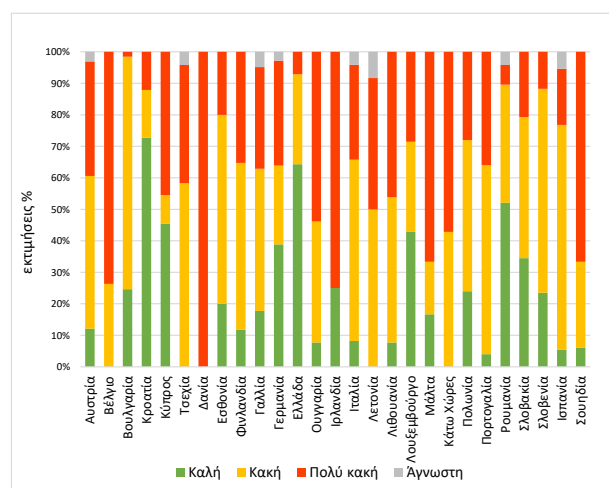
³⁹ [The LDN Target Setting Programme \(Πρόγραμμα καθορισμού στόχων ουδετερότητας ως προς την υποβάθμιση της γης\) | UNCCD](#).

γι' αυτό και η διατήρησή τους είναι ζωτικής σημασίας για την επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας της ΕΕ έως το 2050.

Από το 27 % της δασικής έκτασης της ΕΕ που προστατεύεται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους, σε λιγότερο από το 15 % των εκτιμήσεων επιπτώσεων παρουσιάζεται ικανοποιητική κατάσταση διαχείρισης⁴⁰. Η κακή κατάσταση διαχείρισης αυξήθηκε από 27 % σε 31 % στην ΕΕ σε σύγκριση με το 2015.

Τα δάση καλύπτουν το 28,53 % της ελληνικής επικράτειας⁴¹, ενώ σε πάνω από το 30 % των εκτιμήσεων επιπτώσεων, οι δασικοί οικοτόποι που προστατεύονται από την ΕΕ βρίσκονται σε ελλιπή έως κακή κατάσταση⁴², εκ των οποίων το 60 % παρουσιάζει τάση βελτίωσης, ενώ το 40 % παρουσιάζει σταθερή τάση.

Εικόνα 12: Κατάσταση διατήρησης των δασών που προστατεύονται βάσει της οδηγίας για τους οικοτόπους στα κράτη μέλη της ΕΕ, 2013-2018 (εκτιμήσεις %)⁴³

Ο κανονισμός της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την ξυλεία⁴⁴ απαγορεύει τη διάθεση παράνομα υλοτομημένης ξυλείας στην αγορά της ΕΕ. Σύμφωνα με τον κανονισμό της ΕΕ για την ξυλεία, οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών της ΕΕ πρέπει να διενεργούν τακτικούς ελέγχους στους φορείς εκμετάλλευσης και τους εμπόρους και να επιβάλλουν κυρώσεις σε περίπτωση μη συμμόρφωσης.

⁴⁰ ΕΟΠ, [Η κατάσταση της φύσης στην ΕΕ](#).

⁴¹ ΕΟΠ, [Σύστημα πληροφοριών για τα δάση στην Ευρώπη](#) (Forest Information System for Europe).

⁴² [SWD\(2021\) 652](#).

⁴³ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Conservation status and trend in conservation status by habitat group - forests](#) (Κατάσταση διατήρησης και τάση της κατάστασης διατήρησης ανά ομάδα οικοτόπων — δάση), Ιανουάριος 2022.

⁴⁴ [Κανονισμός \(ΕΕ\) αριθ. 995/2010 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 20ής Οκτωβρίου 2010](#).

Με την τροποποίηση του άρθρου 20 του κανονισμού της ΕΕ για την ξυλεία, η υποβολή έκθεσης ανά διετία άλλαξε σε ετήσια υποβολή έκθεσης και καλύπτει το ημερολογιακό έτος από το 2019.

Από τον Μάρτιο του 2017 έως τον Φεβρουάριο του 2019⁴⁵, η Ελλάδα διενήργησε 488 ελέγχους σε φορείς εκμετάλλευσης εγχώριας ξυλείας. Διενήργησε επίσης 132 ελέγχους στους φορείς εκμετάλλευσης εισαγόμενης ξυλείας. Εκτιμάται ότι η Ελλάδα είχε 1 600 φορείς εκμετάλλευσης που διέθεταν εγχώρια ξυλεία και 1 228 φορείς εκμετάλλευσης που διέθεταν εισαγόμενους τύπους ξυλείας στην εσωτερική αγορά κατά την περίοδο αναφοράς.

Ο νέος κανονισμός για την αποψίλωση των δασών⁴⁶ θα καταργήσει και θα αντικαταστήσει τον κανονισμό της ΕΕ για την ξυλεία, δεδομένου ότι ουσιαστικά θα ενσωματώσει και θα βελτιώσει το υφιστάμενο σύστημα ελέγχου της νομιμότητας της ξυλείας.

Χωροκατακτητικά ξένα είδη (ΧΞΕ)

Τα ΧΞΕ αποτελούν βασική αιτία απώλειας της βιοποικιλότητας στην ΕΕ (παράλληλα με τις αλλαγές στη χρήση της γης και της θάλασσας, την υπερεκμετάλλευση, την κλιματική αλλαγή και τη ρύπανση).

Εκτός από την πρόκληση σοβαρής ζημίας στη φύση και την οικονομία, πολλά χωροκατακτητικά ξένα είδη διευκολύνουν επίσης την έξαρση και τη διάδοση λοιμωδών νόσων που συνιστούν απειλή για τον άνθρωπο και την άγρια πανίδα.

Πρέπει να ενισχυθεί η εφαρμογή του κανονισμού της ΕΕ για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη και άλλων σχετικών νομοθετικών πράξεων.

Η στρατηγική για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 αποσκοπεί στη διαχείριση των εξακριβωμένων χωροκατακτητικών ξένων ειδών και στη μείωση του αριθμού των ειδών του «κόκκινου καταλόγου» που απειλούνται, κατά 50 %.

Ο πυρήνας του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη⁴⁷ είναι ο κατάλογος χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος. Ο συνολικός αριθμός των χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος ανέρχεται επί του παρόντος σε 66, εκ των οποίων: τα 30 είναι ζωικά είδη και τα 36 είναι

φυτικά είδη· τα 41 είναι κυρίως χερσαία είδη· τα 23 είναι κυρίως είδη γλυκών υδάτων· το 1 είναι είδος υφάλμυρων υδάτων· και το 1 είναι θαλάσσιο είδος.

Σύμφωνα με έκθεση του 2021⁴⁸ σχετικά με την επανεξέταση της εφαρμογής του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη, η εφαρμογή του ήδη αρχίζει να επιτυγχάνει τους στόχους του, όπως ένα συνεκτικό πλαίσιο για την αντιμετώπιση των χωροκατακτητικών ξένων ειδών σε επίπεδο ΕΕ και την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με το πρόβλημα των χωροκατακτητικών ξένων ειδών. Ταυτόχρονα, η ανωτέρω έκθεση εντόπισε ορισμένες προκλήσεις και τομείς που χρήζουν βελτίωσης. Δεδομένου ότι οι προθεσμίες για την εφαρμογή των διαφόρων υποχρεώσεων του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη εφαρμόστηκαν σταδιακά μεταξύ του Ιουλίου 2016 και του Ιουλίου 2019, είναι πρόωρο να συναχθούν συμπεράσματα για διάφορες πτυχές της εφαρμογής του κανονισμού για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη.

Σύμφωνα με έκθεση του 2021⁴⁹ σχετικά με την κατανομή αναφοράς, από τα 66 είδη που περιλαμβάνονται στον κατάλογο, έχουν παρατηρηθεί 7 στην Ελλάδα. (Βλ. εικόνα 13).

Εικόνα 13: Αριθμός χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος, με βάση διαθέσιμες πληροφορίες με γεωγραφικές αναφορές για την Ελλάδα, 2021

⁴⁵ [COM\(2020\) 629 final](#).

⁴⁶ Πρόταση κανονισμού σχετικά με τη διαθεσιμότητα στην αγορά της ΕΕ και την εξαγωγή προϊόντων που συνδέονται με την αποψίλωση και την υποβάθμιση των δασών.

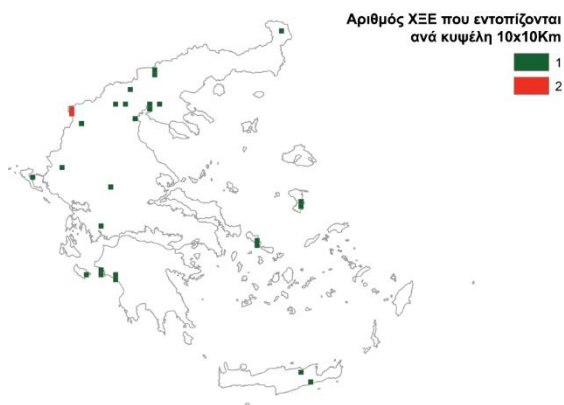
⁴⁷ Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών.

⁴⁸ Έκθεση της Επιτροπής προς το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο για την αξιολόγηση της εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 22ας Οκτωβρίου 2014, για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών [[COM\(2021\) 628 final](#)] της 13.10.2021].

⁴⁹ Cardoso A.C., Tsiamis K., Deriu I., D' Amico F., Gervasini E., EU Regulation 1143/2014: assessment of invasive alien species of Union concern distribution, Member States reports vs JRC baselines, EUR 30689 EN, Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Λουξεμβούργο, 2021, ISBN 978-92-76-37420-6, doi:10.2760/11150, [JRC123170](#).

ΣΥΝΟΛΙΚΑ ΧΧΕ ΕΝΩΣΙΑΚΟΥ ΕΝΔΙΑΦΕΡΟΝΤΟΣ ΣΤΗ ΧΩΡΑ: 7

<https://easin.jrc.ec.europa.eu>

Έχει κινηθεί διαδικασία επί παραβάσει⁵⁰ κατά της Ελλάδας, καθώς η χώρα:

- δεν εκπόνησε ούτε εφαρμόσε έως τις 13 Ιουλίου 2019 ενιαίο σχέδιο δράσης ή σειρά σχεδίων δράσης που πληρούν τις απαιτήσεις που ορίζονται στο άρθρο 13 του κανονισμού για τα ξένα χωροκατακτητικά είδη και δεν το/τα υπέβαλε εγκαίρως στην Επιτροπή·
- δεν έθεσε σε εφαρμογή ούτε ενέταξε στο ήδη υπάρχον σύστημά της, σύστημα επιτήρησης των χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος, διαδικασίες παρακολούθησης ή άλλες διαδικασίες με σκοπό την αποτροπή της εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών στην ΕΕ έως τις 13 Ιανουαρίου 2018, όπως προβλέπεται στο άρθρο 14 παράγραφος 1 του κανονισμού·
- αθέτησε την υποχρέωση που υπέχει βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 1 να εγκαταστήσει πλήρως λειτουργικές δομές για τη διενέργεια των επίσημων ελέγχων οι οποίοι είναι απαραίτητοι για την αποτροπή της εισαγωγής χωροκατακτητικών ξένων ειδών ενωσιακού ενδιαφέροντος στην ΕΕ⁵¹.

⁵⁰ [Προστασία της βιοποικιλότητας \(europa.eu\)](https://easin.jrc.ec.europa.eu).

⁵¹ Πρόσφατα δημοσιεύθηκε κοινή υπουργική απόφαση με τίτλο: «Μέτρα εφαρμογής του Κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1143/2014 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Οκτωβρίου 2014 για την πρόληψη και διαχείριση της εισαγωγής και εξάπλωσης χωροκατακτητικών ξένων ειδών». Η ΚΥΑ δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ 5697/Β/7-12-2021. Τα άρθρα 2 και 8 της ΚΥΑ επιλύουν τις υποχρεώσεις που υπέχει η χώρα βάσει του άρθρου 15 παράγραφος 1 του κανονισμού.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Καθορισμός σαφών ειδικών ανά τόπο στόχων διατήρησης για όλους τους τόπους Natura 2000 και θέσπιση των αναγκαίων μέτρων διατήρησης.
- Ολοκλήρωση και υλοποίηση των σχεδίων διαχείρισης και των νομικών μέσων για όλους τους τόπους. Διασφάλιση της αποτελεσματικής λειτουργίας όλων των διαχειριστικών οργάνων που θεσπίζονται, με σαφείς αρμοδιότητες και επαρκείς οικονομικούς και ανθρώπινους πόρους.
- Καλύτερη ενσωμάτωση των πτυχών που αφορούν τη βιοποικιλότητα σε άλλες πολιτικές και προώθηση της καλύτερης επικοινωνίας μεταξύ των παραγόντων.
- Αύξηση της ικανότητας των αρμόδιων αρχών (κεντρικοί και περιφερειακοί φορείς, φορείς διαχείρισης τόπων) για: i) την εφαρμογή μέτρων διατήρησης που αυξάνουν την ευαισθητοποίηση σχετικά με το δίκτυο Natura 2000 και τα οφέλη του· ii) την αύξηση της ευαισθητοποίησης σχετικά με τα οικονομικά οφέλη των υγιών οικοσυστημάτων και παροχή κινήτρων για πραγματοποίηση επενδύσεων σε αυτά· και iii) τη βελτίωση της επιβολής της νομοθεσίας για την αντιμετώπιση παράνομων δραστηριοτήτων που βλάπτουν την άγρια πανίδα, τόσο εντός όσο και εκτός των περιοχών του δικτύου Natura 2000.
- Κάλυψη των κενών στο σύστημα παρακολούθησης της κατάστασης διατήρησης των προστατευόμενων οικοτόπων και ειδών.
- Βελτίωση της ποιότητας των κατάλληλων εκτιμήσεων σε επίπεδο σχεδίων και έργων και διασφάλιση της επαρκούς παρακολούθησης

Από τον Φεβρουάριο του 2021 υλοποιείται συγχρηματοδοτούμενο έργο με τίτλο «Σύνταξη καταλόγου χωροκατακτητικών ειδών και οργάνωση μεθοδολογίας για την εκτίμηση του κινδύνου τους». Περιλαμβάνει προτάσεις για τη διαχείριση και τη συνεχή παρακολούθηση των πλέον επικίνδυνων (για τη βιοποικιλότητα) χωροκατακτητικών ειδών. Το έργο έχει ενταχθεί στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Υποδομές Μεταφορών, Περιβάλλον και Αειφόρος Ανάπτυξη 2014-2020». Χρησιμεύει ως πρώτο βήμα για την εκπλήρωση των απαιτήσεων του κανονισμού της ΕΕ σχετικά με την έγκριση σχεδίων δράσης (άρθρο 13 του κανονισμού), ενώ θα προτείνει επίσης τις προδιαγραφές του συστήματος επιτήρησης που προβλέπεται στο άρθρο 14 παράγραφος 1.

Λόγω της σημαντικής αλληλεπίδρασης των χωροκατακτητικών ξένων ειδών με την αλιεία, η Γενική Διεύθυνση Αλιείας του Υπουργείου Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων ήδη υλοποιεί δράσεις στο πλαίσιο του Επιχειρησιακού Προγράμματος «Αλιεία και Θάλασσα 2014-2020», οι οποίες υλοποιούνται παράλληλα και σε συνεργασία με τις δράσεις του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας και αποσκοπούν στην αντιμετώπιση των επιπτώσεων των πλέον επιβλαβών ξένων ειδών στην αλιεία.

των περιβαλλοντικών επιπτώσεών τους.

- Ενίσχυση της δράσης για την εφαρμογή των συστάσεων που διατυπώνονται στο ελληνικό στρατηγικό σχέδιο της ΚΓΠ.
- Ενίσχυση της δράσης εφαρμογής του κανονισμού της ΕΕ για τα χωροκατακτητικά ξένα είδη.

Θαλάσσια οικοσυστήματα

Η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 καλεί τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν καλύτερα ζητήματα βιοποικιλότητας στη λήψη δημόσιων και επιχειρηματικών αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα και να αναπτύξουν συστήματα λογιστικής καταγραφής του φυσικού κεφαλαίου. Η ΕΕ χρειάζεται αποδοτικότερο δίκτυο παρακολούθησης της βιοποικιλότητας και συνεκτικότερο σύστημα υποβολής εκθέσεων για την κατάσταση των οικοσυστημάτων⁵².

Η οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική (ΟΠΘΣ) απαιτεί από τα κράτη μέλη την επίτευξη καλής περιβαλλοντικής κατάστασης (ΚΠΚ) στα θαλάσσια ύδατά τους. Για τον σκοπό αυτό, τα κράτη μέλη πρέπει να χαράξουν θαλάσσιες στρατηγικές για τα θαλάσσια ύδατά τους και να συνεργάζονται με τα κράτη μέλη που μοιράζονται την ίδια θαλάσσια περιφέρεια ή υποπεριφέρεια. Οι εν λόγω θαλάσσιες στρατηγικές περιλαμβάνουν διάφορα στάδια που πρέπει να αναπτυχθούν και να υλοποιηθούν σε εξαετείς κύκλους.

Σύμφωνα με την οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική, υπήρχε η απαίτηση τα κράτη μέλη να καταρτίσουν έως τις 15 Οκτωβρίου 2018 ένα σύνολο χαρακτηριστικών ΚΠΚ για κάθε παράμετρο περιγραφής (άρθρο 9) και να υποβάλουν μια αρχική αξιολόγηση των θαλάσσιων υδάτων τους (άρθρο 8). Στη συνέχεια, η Επιτροπή αξιολογεί αν τα στοιχεία αυτά συνιστούν το κατάλληλο πλαίσιο για την ικανοποίηση των απαιτήσεων της οδηγίας.

Η ΟΠΘΣ απαιτεί επίσης από τα κράτη μέλη να αξιολογούν την τρέχουσα περιβαλλοντική κατάσταση των θαλάσσιων υδάτων τους με βάση τα καθορισμένα χαρακτηριστικά ΚΠΚ. Μια καλή ή πολύ καλή βαθμολογία δείχνει ότι ένα κράτος μέλος έχει καλές ικανότητες να αξιολογεί το θαλάσσιο περιβάλλον του σύμφωνα με τις απαιτήσεις που ορίζονται στην απόφαση της Επιτροπής για την ΚΠΚ.

Η Ελλάδα δεν έχει υποβάλει στοιχεία σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος, τους ορισμούς της ΚΠΚ ή τους περιβαλλοντικούς στόχους.

Επί του παρόντος, η Ελλάδα έχει υπογράψει αλλά δεν έχει ακόμη κυρώσει:

- το πρωτόκολλο υπεράκτιων δραστηριοτήτων της σύμβασης της Βαρκελώνης⁵³
- το πρωτόκολλο για τις ειδικά προστατευόμενες περιοχές και τη βιοποικιλότητα στη Μεσόγειο⁵⁴
- το πρωτόκολλο για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παρακτίων ζωνών.

Επίσης, η Ελλάδα δεν έχει υπογράψει ούτε έχει κυρώσει τη Διεθνή Σύμβαση για τη ρύθμιση της φαλινοθηρίας.

Όπως επισημαίνεται στην έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της ΟΠΘΣ⁵⁵, ενώ η περιφερειακή συνεργασία έχει βελτιωθεί μετά την έκδοση της ΟΠΘΣ, απαιτείται περισσότερη συνεργασία για την επίτευξη πλήρους περιφερειακής συνοχής των θαλάσσιων στρατηγικών, όπως προβλέπεται στην οδηγία.

Στην ΕΕΠΠ του 2019, η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η Ελλάδα θα πρέπει να διασφαλίσει την έγκαιρη υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα διάφορα στοιχεία βάσει της οδηγίας-πλαισίου για τη θαλάσσια στρατηγική, ώστε η Ελλάδα να μπορεί να συμμετέχει σε μελλοντικές αξιολογήσεις της Επιτροπής. Ωστόσο, η Ελλάδα δεν έχει σημειώσει καμία πρόοδο στο θέμα αυτό.

Επιπλέον, τον Μάρτιο του 2022, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή δημοσίευσε ανακοίνωση με συστάσεις προς τα κράτη μέλη. Η αξιολόγηση της Επιτροπής επισημαίνει ότι τα κράτη μέλη θα πρέπει να εντείνουν τις προσπάθειές τους για τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης και της χρήσης των κριτηρίων και των μεθοδολογικών προτύπων σύμφωνα με την απόφαση της Επιτροπής για την ΚΠΚ. Οι ανωτέρω εκτιμήσεις αποτελούν τη βάση για τις δράσεις προτεραιότητας του 2022.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Υποβολή στοιχείων σχετικά με την κατάσταση του περιβάλλοντος, τον καθορισμό της ΚΠΚ και τους περιβαλλοντικούς στόχους.
- Διασφάλιση της περιφερειακής συνεργασίας με τα κράτη μέλη που μοιράζονται την ίδια θαλάσσια (υπο)περιφέρεια για την αντιμετώπιση των κυριότερων πιέσεων.
- Υπογραφή και κύρωση της Διεθνούς Σύμβασης για τη ρύθμιση της φαλινοθηρίας (1946). Κύρωση του πρωτοκόλλου υπεράκτιων δραστηριοτήτων της σύμβασης της

⁵² Η κοινή αλιευτική πολιτική της ΕΕ (ΚΑΠ) έχει ως στόχο να συμβάλει στην επίτευξη των στόχων της περιβαλλοντικής νομοθεσίας για τα θαλάσσια οικοσυστήματα.

⁵³ [COM\(2020\) 259](#).

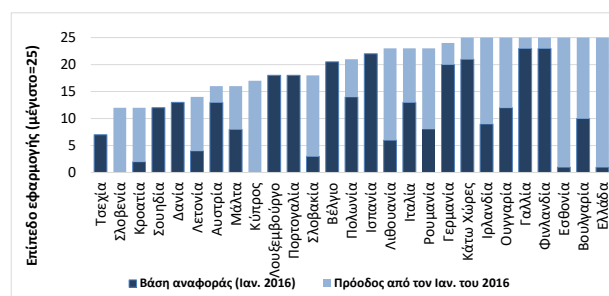
Βαρκελώνης· του πρωτοκόλλου για τις ειδικά προστατευόμενες περιοχές και τη βιοποικιλότητα στη Μεσόγειο· του πρωτοκόλλου για την ολοκληρωμένη διαχείριση των παρακτινών ζωνών.

Αξιολόγηση και λογιστική των οικοσυστημάτων

Η στρατηγική της ΕΕ για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 καλεί τα κράτη μέλη να ενσωματώσουν καλύτερα ζητήματα βιοποικιλότητας στη λήψη δημόσιων και επιχειρηματικών αποφάσεων σε όλα τα επίπεδα και να αναπτύξουν συστήματα λογιστικής καταγραφής του φυσικού κεφαλαίου. Η ΕΕ χρειάζεται αποδοτικότερο δίκτυο παρακολούθησης της βιοποικιλότητας και συνεκτικότερο σύστημα υποβολής εκθέσεων για την κατάσταση των οικοσυστημάτων.

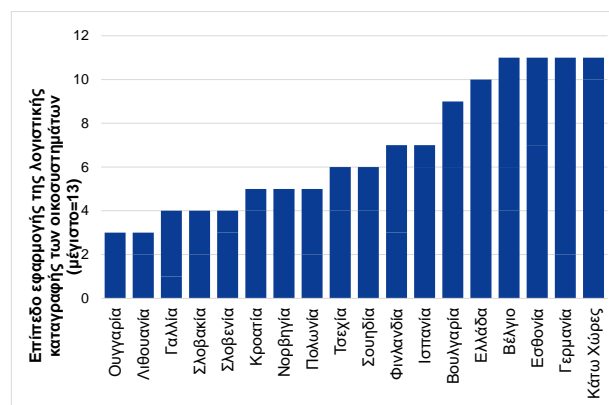
Οι εξελίξεις στην αξιολόγηση των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα συμβαίνουν κυρίως στο πλαίσιο του έργου LIFE-IP 4 Natura (2017-2025)⁵⁴. Βασικό παραδοτέο είναι ο τεχνικός-μεθοδολογικός οδηγός για τον προσδιορισμό και την αξιολόγηση των τύπων οικοσυστήματος στην Ελλάδα και των εθνικών, περιφερειακών και τοπικών υπηρεσιών τους. Το πρώτο γλωσσάριο⁵⁵ στα ελληνικά για μελέτες σχετικές με το MAES εκπονήθηκε το 2018. Πραγματοποιήθηκαν επίσης επιτόπιες έρευνες στο πλαίσιο του MAES για την εθνική αξιολόγηση με τη χρήση συμφωνημένου πρωτοκόλλου για την αξιολόγηση της κατάστασης και των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων. Τα βασικά παραδοτέα του έργου, τα οποία εκπονήθηκαν το 2020, ήταν ένας χάρτης των περιοχών προτεραιότητας των οικοσυστημικών υπηρεσιών της Ελλάδας και ένας χάρτης των τύπων οικοσυστημάτων εκτός των ΕΖΔ του δικτύου Natura 2000. Πραγματοποιήθηκαν παρουσιάσεις σε διάφορες περιφέρειες για την ευαισθητοποίηση σχετικά με τις οικοσυστημικές υπηρεσίες και τη συνάφειά τους για τη στήριξη των πολιτικών και τη λήψη αποφάσεων. Η Ελλάδα έχει υποβάλει επικαιροποιημένα στοιχεία και έχει παρουσιάσει σημαντική πρόοδο από τον Ιανουάριο του 2016 (εικόνα 14). Η αξιολόγηση αυτή βασίζεται σε 27 ερωτήσεις σχετικά με την εφαρμογή και επικαιροποιείται κάθε 6 μήνες.

Εικόνα 14: Βαρόμετρο ESMERALDA MAES. Ιανουάριος - Μάρτιος 2021⁵⁶

Η πρόοδος όσον αφορά την εφαρμογή της λογιστικής καταγραφής των οικοσυστημάτων αξιολογείται σε εθνικό επίπεδο με βάση 13 ερωτήσεις (βλ. εικόνα 15).

Εικόνα 15: Βαρόμετρο λογιστικής οικοσυστημάτων, Σεπτέμβριος 2021⁵⁷

Η λογιστική των οικοσυστημάτων στην Ελλάδα βρίσκεται επί του παρόντος σε πολύ πρώιμο στάδιο. Ωστόσο, η συνάφειά της για την πολιτική είναι σαφής. Μέχρι σήμερα, δεν έχουν οριστικοποιηθεί κανένας λογαριασμός στην Ελλάδα. Ωστόσο, αναπτύσσεται ένας εθνικός λογαριασμός έκτασης οικοσυστήματος, ένας λογαριασμός χρηματικών περιουσιακών στοιχείων οικοσυστήματος και ένας θεματικός λογαριασμός βιοποικιλότητας, για δασοσκεπείς και δασοκομικές εκτάσεις, οι οποίοι αναμένεται να δημοσιευθούν σύντομα. Όσον αφορά τους λογαριασμούς για τις

⁵⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Κοινό Κέντρο Ερευνών, Υπηρεσία Εκδόσεων, [EU Ecosystem assessment: summary for policymakers](#) (Αξιολόγηση των οικοσυστημάτων της ΕΕ: σύνοψη για υπευθύνους χάραξης πολιτικής), σ. 80, Μάιος 2021.

⁵⁷ Δικτυακή πύλη ΜΑΙΑ, Χαρτογράφηση και αξιολόγηση για ολοκληρωμένη λογιστική καταγραφή των οικοσυστημάτων (Πρόγραμμα «Ορίζων 2020» της ΕΕ), 2022. Η πύλη ΜΑΙΑ χρησιμοποιεί το Σύστημα Περιβαλλοντικής και Οικονομικής Λογιστικής — Πειραματικής Λογιστικής Οικοσυστήματος (SEEA-EEA) ως μεθοδολογική βάση για τη λογιστική καταγραφή των οικοσυστημάτων. Το SEEA EA είναι ένα ολοκληρωμένο στατιστικό πλαίσιο που βασίζεται σε πέντε βασικούς λογαριασμούς: έκταση οικοσυστήματος, κατάσταση, υπηρεσίες και χρηματικά περιουσιακά στοιχεία οικοσυστήματος.

⁵⁴ [Natura 2000 – Εδώ ζούμε.](#)

⁵⁵ [Glossary of ecosystem services mapping and assessment terminology \(Γλωσσάριο χαρτογράφησης και αξιολόγησης των οικοσυστημικών υπηρεσιών\) \(pensoft.net\).](#)

υπηρεσίες οικοσυστήματος, σχεδιάζεται ένα μεθοδολογικό πλαίσιο τόσο για τη φυσική όσο και για τη νομισματική λογιστική των υπηρεσιών οικοσυστήματος που σχετίζονται με τα ύδατα (π.χ. κανονισμός για τα ύδατα).

Τα δεδομένα που απαιτούνται για τη δημιουργία συστήματος λογιστικής καταγραφής του φυσικού κεφαλαίου στην Ελλάδα είναι σπάνια και μη διαθέσιμα. Έχουν αναπτυχθεί μεθοδολογίες για τη συλλογή πληροφοριών που λείπουν και για την έναρξη της ανάπτυξης λογαριασμών σχετικά με τα οικοσυστήματα, τις υπηρεσίες οικοσυστήματος και τη βιοποικιλότητα.

Τα κύρια εμπόδια για την υλοποίηση του SEEA EEA στην Ελλάδα είναι η έλλειψη ικανοτήτων και εμπειρογνώσις των ενδιαφερόμενων μερών και των κρατικών υπηρεσιών που εμπλέκονται, καθώς και η έλλειψη δεδομένων. Η ανταλλαγή γνώσεων μεταξύ των εταίρων της MAIA θα πρέπει να αντιμετωπίσει αυτές τις ελλείψεις και να παρέχει καθοδήγηση μέσω των πιλοτικών λογαριασμών κάθε χώρας.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Συνέχιση της στήριξης της χαρτογράφησης και της αξιολόγησης των οικοσυστημάτων και των υπηρεσιών τους, καθώς και της ανάπτυξης της λογιστικής των οικοσυστημάτων, μέσω κατάλληλων δεικτών για την ενσωμάτωση της έκτασης, της κατάστασης και των υπηρεσιών των οικοσυστημάτων (συμπεριλαμβανομένων ορισμένων χρηματικών αξιών) στους εθνικούς λογαριασμούς. Συνέχιση της στήριξης της ανάπτυξης εθνικών πλατφορμών για τις επιχειρήσεις και τη βιοποικιλότητα, συμπεριλαμβανομένων των λογιστικών συστημάτων φυσικού κεφαλαίου για την παρακολούθηση και την αποτίμηση των επιπτώσεων των επιχειρηματικών δραστηριοτήτων στη βιοποικιλότητα.
- Εφαρμογή των συστάσεων της Επιτροπής σχετικά με την προετοιμασία των θαλάσσιων στρατηγικών, οι οποίες περιλαμβάνουν: την αξιολόγηση, τον προσδιορισμό της καλής περιβαλλοντικής κατάστασης και τον καθορισμό περιβαλλοντικών στόχων.

3. Μηδενική ρύπανση

Καθαρός αέρας

Οι πολιτικές και η νομοθεσία της ΕΕ για καθαρό αέρα απαιτούν σημαντική βελτίωση της ποιότητας του αέρα στην ΕΕ, ώστε η ΕΕ να προσεγγίσει τα επίπεδα ποιότητας που συνιστά ο ΠΟΥ και να μειώσει τις εκπομπές βασικών ατμοσφαιρικών ρύπων.

Πρέπει να μειωθεί περαιτέρω η ατμοσφαιρική ρύπανση και οι επιπτώσεις της στα οικοσυστήματα και στη βιοποικιλότητα με μακροπρόθεσμο στόχο τη μη υπέρβαση κρίσιμων φορτίων και επιπέδων. Αυτό προϋποθέτει ένταση των προσπαθειών ώστε να επιτευχθεί πλήρης συμμόρφωση με την ενωσιακή νομοθεσία για τον καθαρό αέρα και καθορισμό στρατηγικών στόχων και δράσεων με ορίζοντα το 2030 και μετά.

Οι στόχοι του σχεδίου δράσης για μηδενική ρύπανση με ορίζοντα το 2030 είναι η μείωση των επιπτώσεων της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία κατά 55 % και η μείωση των οικοσυστημάτων της ΕΕ που απειλούνται από την ατμοσφαιρική ρύπανση κατά 25 %.

Η ΕΕ έχει εκπονήσει μια ολοκληρωμένη δέσμη νομοθετημάτων για την ποιότητα του αέρα⁴², η οποία καθιερώνει πρότυπα ποιότητας του αέρα⁵⁸ και δεσμεύσεις για τη μείωση των εκπομπών⁵⁹ ανά κράτος μέλος για σειρά ατμοσφαιρικών ρύπων.

Ωστόσο, η ποιότητα του αέρα στην Ελλάδα εξακολουθεί να αποτελεί σοβαρή πηγή ανησυχίας. Σύμφωνα με τις τελευταίες διαθέσιμες ετήσιες εκτιμήσεις (για το 2019) του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος⁶⁰ περίπου 10 400 πρόωροι θάνατοι (ή απώλεια 107 300 ετών ζωής) αποδίδονται σε συγκεντρώσεις λεπτών σωματιδίων⁶¹, 650 (6 900 έτη ζωής) σε συγκεντρώσεις όζοντος⁶² και 2 310 (23 900 έτη ζωής) σε συγκεντρώσεις διοξειδίου του αζώτου^{63 64}.

⁵⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, 2016. [Πρότυπα ποιότητας του αέρα](#).

⁵⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Μείωση εθνικών εκπομπών](#).

⁶⁰ [Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Έκθεση σχετικά με την ποιότητα του αέρα στην Ευρώπη για το 2021](#). Βλέπε την εν λόγω έκθεση για λεπτομέρειες σχετικά με τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε, σ. 106.

⁶¹ Τα αιωρούμενα σωματίδια (PM) είναι ένα μείγμα σωματιδίων αερολύματος (στερεών και υγρών) που καλύπτουν ευρύ φάσμα μεγεθών και χημικών συνθέσεων. Η ένδειξη PM10 (PM2,5) αναφέρεται στα σωματίδια με διάμετρο 10 (2,5) μικρομέτρων και κάτω. Τα αιωρούμενα σωματίδια εκπέμπονται από πολλές ανθρώπινες πηγές, συμπεριλαμβανομένης της καύσης.

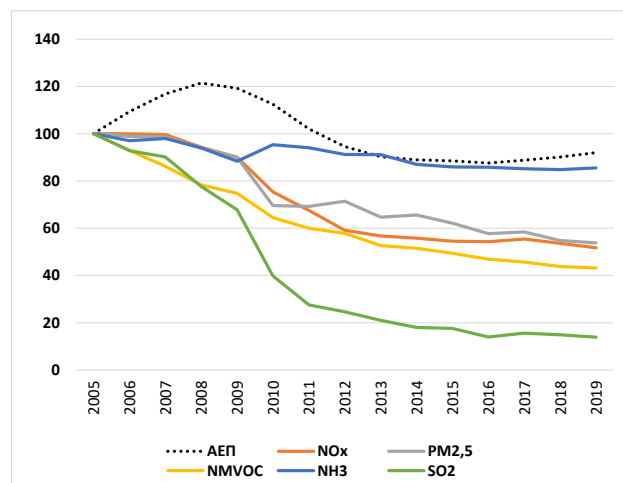
⁶² Το όζον στην επιφάνεια του εδάφους είναι προϊόν φωτοχημικής αντίδρασης λόγω της ρύπανσης.

⁶³ Τα NOx εκπέμπονται στη διάρκεια της καύσης καυσίμων υλικών, π.χ. από βιομηχανικές εγκαταστάσεις και από τις οδικές μεταφορές. Τα

Οι εκπομπές πολλών ατμοσφαιρικών ρύπων έχουν μειωθεί σημαντικά στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια, ενώ η αύξηση του ΑΕΠ συνεχίστηκε (βλ. γράφημα). Σύμφωνα με τις τελευταίες προβλέψεις που υποβλήθηκαν βάσει του άρθρου 10 παράγραφος 2 της οδηγίας για τις εθνικές δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών (NECD)⁶⁵, η Ελλάδα αναμένει να υλοποιήσει τις δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών για όλους τους ατμοσφαιρικούς ρύπους που καλύπτονται από την οδηγία για την περίοδο 2020-2029 και για το 2030 και μετά. Τα τελευταία στοιχεία απογραφής που υπέβαλε η Ελλάδα, πριν από την επανεξέτασή τους από την Επιτροπή, δείχνουν ότι η Ελλάδα συμμορφώνεται με τις δεσμεύσεις μείωσης των εκπομπών για όλους τους ρύπους το 2020.

Η Ελλάδα υπέβαλε το εθνικό πρόγραμμα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στις 29 Ιανουαρίου 2021.

Εικόνα 16: Τάσεις εκπομπών βασικών ρύπων/ΑΕΠ στην Ελλάδα, 2005-2019⁶⁶

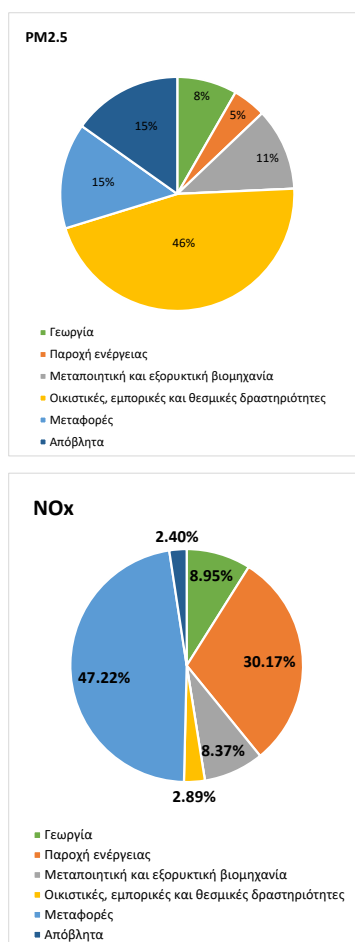
NOx είναι μια ομάδα αερίων που περιλαμβάνει το μονοξείδιο του αζώτου (NO) και το διοξείδιο του αζώτου (NO2).

⁶⁴ Σημειωτέον ότι τα στοιχεία αυτά αναφέρονται στις επιπτώσεις μεμονωμένων ρύπων και για να αποφευχθεί ο διπλός υπολογισμός δεν μπορεί να χρησιμοποιηθεί το άθροισμά τους για τον υπολογισμό ενός ποσού.

⁶⁵ Οδηγία 2016/2284/ΕΕ.

⁶⁶ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος

Εικόνα 17: Εκπομπές PM_{2,5} και NO_x ανά τομέα στην Ελλάδα, 2019⁶⁷

Για το 2020, καταγράφηκε υπέρβαση των προτύπων ποιότητας του αέρα στην ΕΕ για το διοξείδιο του αζώτου (NO₂) σε μία ζώνη ποιότητας του αέρα και για τα αιωρούμενα σωματίδια (PM₁₀) σε δύο ζώνες. Επιπλέον, σε αρκετές ζώνες ποιότητας του αέρα δεν πληρούνται οι επιδιωκόμενες τιμές συγκέντρωσης του όζοντος⁶⁸.

Η Ελλάδα δεν έχει κυρώσει ακόμη το τροποποιημένο πρωτόκολλο του Γκέτεμποργκ, το πρωτόκολλο για τα βαρέα μέταλλα και το πρωτόκολλο για τους έμμοτους ρύπους στο πλαίσιο της σύμβασης της ΟΕΕ/ΗΕ για τον αέρα.

Οι επανειλημμένες παραβιάσεις των απαιτήσεων σχετικά με την ποιότητα του αέρα, οι οποίες έχουν σοβαρές αρνητικές επιπτώσεις στην υγεία και στο περιβάλλον, ελέγχονται από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή μέσω διαδικασιών επί παραβάσει (κυρίως για υπερβάσεις ορίων των PM₁₀ και του NO₂) για όλα τα

ενεχόμενα κράτη μέλη, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή έχει παραπέμψει την Ελλάδα στο Δικαστήριο της ΕΕ για κακή ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα λόγω των συνεχών υπερβάσεων της οριακής τιμής των PM₁₀ στο πολεοδομικό συγκρότημα της Θεσσαλονίκης και της οριακής τιμής του NO₂ στο πολεοδομικό συγκρότημα της Αθήνας (υποθέσεις C-70/21 και C-633/21 αντίστοιχα). Στόχος αυτών των νομικών ενεργειών είναι η Ελλάδα να θεσπίσει και να θέσει σε εφαρμογή κατάλληλα μέτρα σε όλες τις ζώνες ποιότητας του αέρα ώστε να συμμορφώνονται με τις οριακές τιμές της ΕΕ.

Στην ΕΕΠΠ του 2019, η Ελλάδα έλαβε πέντε δράσεις προτεραιότητας. Στην πρώτη —ανάληψη ειδικής δράσης στο πλαίσιο του εθνικού προγράμματος ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (ΕΠΕΑΡ)— έχει σημειωθεί περιορισμένη μόνο πρόοδος, οπότε επαναλαμβάνεται στην παρούσα ΕΕΠΠ. Όσον αφορά τη δεύτερη δράση προτεραιότητας για την αναβάθμιση και τη βελτίωση της παρακολούθησης της ποιότητας του αέρα και τη διασφάλιση της έγκαιρης υποβολής εκθέσεων, η Ελλάδα σημείωσε κάποια πρόοδο όσον αφορά την έγκριση του ΕΠΕΑΡ. Όσον αφορά την τρίτη και την τέταρτη δράση — μείωση των οξειδίων του αζώτου και των σωματιδίων, μεταξύ άλλων μέσω σχεδιασμού και μέσω δημοσιονομικών και ενεργειακών επιλογών— σημειώθηκε κάποια πρόοδος, αλλά ακόμη δεν υπάρχει συμμόρφωση με τα πρότυπα της ΠΟΥ και της ΕΕ. Σημειώθηκε κάποια πρόοδος όσον αφορά την πέμπτη και τελευταία δράση — για την αξιοποίηση της πρωτοβουλίας «Περιφέρειες εξόρυξη άνθρακα που βρίσκονται σε μετάβαση» με σκοπό τη μείωση της χρήσης άνθρακα για οικιακή θέρμανση για τον περιορισμό των εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων, με τη μορφή κυβερνητικών δεσμεύσεων και την έγκριση του σχεδίου δίκαιης μετάβασης της Ελλάδας. Η Ελλάδα έλαβε επίσης μια δράση γενικής προτεραιότητας το 2019 για την υπογραφή και κύρωση εκκρεμών διεθνών συμφωνιών.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Λήψη μέτρων, στο πλαίσιο του εθνικού προγράμματος ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης (ΕΠΕΑΡ), για τη μείωση των εκπομπών από τις κύριες πηγές που προαναφέρθηκαν.
- Διασφάλιση της πλήρους συμμόρφωσης με τα πρότυπα ποιότητας του αέρα στην ΕΕ και διατήρηση της καθοδικής τάσης στις εκπομπές ατμοσφαιρικών ρύπων, ώστε να μειωθούν οι δυσμενείς επιπτώσεις της ατμοσφαιρικής ρύπανσης στην υγεία και την οικονομία, με σκοπό την επίτευξη των κατευθυντήριων τιμών του ΠΟΥ στο μέλλον.
 - Η Ελλάδα παροτρύνεται έντονα να επισπεύσει την κύρωση του τροποποιημένου πρωτοκόλλου του Γκέτεμποργκ, του πρωτοκόλλου για τα

⁶⁷ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος

⁶⁸ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Κεντρικό Αποθετήριο Αεδομένων Είονετ](#)

βαρέα μέταλλα και του πρωτοκόλλου για τους έμμοτους ρύπους στο πλαίσιο της σύμβασης της ΟΕΕ/ΗΕ για τον αέρα.

Βιομηχανικές εκπομπές

Οι βασικοί στόχοι της ενωσιακής πολιτικής για τις βιομηχανικές εκπομπές είναι οι εξής:

- i) προστασία του αέρα, του νερού και του εδάφους
- ii) πρόληψη και διαχείριση αποβλήτων
- iii) βελτίωση της ενεργειακής απόδοσης και της αποδοτικότητας των πόρων
- iv) καθαρισμός μολυσμένων τοποθεσιών.

Για την επίτευξη αυτών των στόχων, η ΕΕ ακολουθεί ολοκληρωμένη προσέγγιση για την πρόληψη και τον έλεγχο των συνήθων και τυχαίων βιομηχανικών εκπομπών. Ο ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής είναι η οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών⁶⁹.

Όπως ανακοινώθηκε στην Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία, η Επιτροπή διενήργησε εκτίμηση επιπτώσεων για την αναθεώρηση της οδηγίας περί βιομηχανικών εκπομπών το 2021 με σκοπό την υποβολή πρότασης στις αρχές του 2022⁷⁰. Η αναθεώρηση επιδιώκει να βελτιώσει τη συμβολή της οδηγίας στον στόχο μηδενικής ρύπανσης, καθώς και τη συνέπειά της με τις πολιτικές για το κλίμα, την ενέργεια και την κυκλική οικονομία.

Η κατωτέρω επισκόπηση των βιομηχανικών δραστηριοτήτων που ρυθμίζονται από την οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών βασίζεται σε δεδομένα που υποβάλλονται στο μητρώο της ΕΕ (2018)⁷¹.

Στην Ελλάδα, σύμφωνα με την οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών, πρέπει να διαθέτουν άδεια περίπου 340 βιομηχανικές εγκαταστάσεις. Η κατανομή των εγκαταστάσεων παρουσιάζεται στην παρακάτω εικόνα.

Το 2018, οι βιομηχανικοί τομείς στην Ελλάδα με τις περισσότερες εγκαταστάσεις που εμπίπτουν στις διατάξεις της εν λόγω οδηγίας ήταν ο τομέας της διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων των χώρων υγειονομικής ταφής (29 %), και ακολουθούν η εντατική εκτροφή πουλερικών και χοίρων (16 %), ο

τομέας της ενέργειας (12 %) και ο τομέας τροφίμων και ποτών (10 %).

Εικόνα 18: Αριθμός βιομηχανικών εγκαταστάσεων βάσει της οδηγίας περί βιομηχανικών εκπομπών ανά τομέα στην Ελλάδα, 2018⁷²

Οι βιομηχανικοί τομείς που είναι γνωστό ότι αποτελούν τους πλέον επιβλαβείς για το περιβάλλον στην Ελλάδα όσον αφορά τις εκπομπές στην ατμόσφαιρα είναι οι εξής: i) ο τομέας της ενέργειας για το αρσενικό (As), το κάδμιο (Cd), το χρώμιο (Cr), τον χαλκό (Cu), τον υδράργυρο (Hg), τα οξείδια του θείου (SO_x), τα οξείδια του αζώτου (NO_x), το νικέλιο (Ni), τον μόλυβδο (Pb), τον ψευδάργυρο (Zn), και τα αιωρούμενα σωματίδια (PM_{2,5})· ii) η παραγωγή και επεξεργασία μετάλλων (ιδίως σιδήρου και χάλυβα) για τον χαλκό και τις διοξίνες· iii) η εντατική εκτροφή πουλερικών ή χοίρων για την αμμωνία

⁶⁹ Η οδηγία 2010/75/ΕΕ καλύπτει βιομηχανικές δραστηριότητες που διεξάγονται πάνω από ορισμένα όρια. Η οδηγία καλύπτει την ενεργειακή βιομηχανία, τη βιομηχανία παραγωγής μετάλλων, τη βιομηχανία ορυκτών προϊόντων, τη χημική βιομηχανία και τη διαχείριση των αποβλήτων, καθώς και ένα ευρύ φάσμα βιομηχανικών και γεωργικών τομέων (π.χ. εντατική εκτροφή χοίρων και πουλερικών, παραγωγή χαρτοπολτού και χαρτιού, βαφή και καθαρισμός).

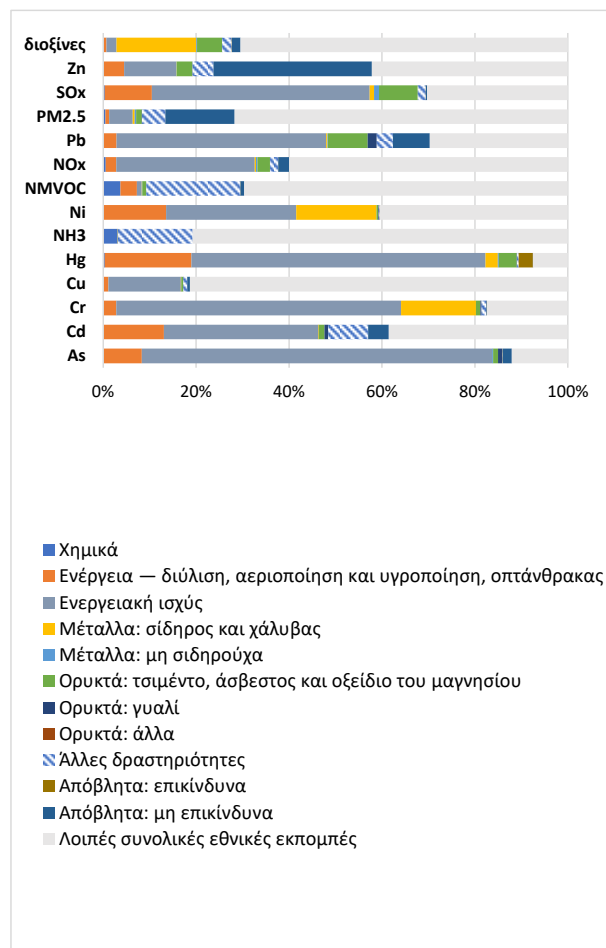
⁷⁰ Η αναθεώρηση της οδηγίας περί βιομηχανικών εκπομπών πραγματοποιείται παράλληλα με την αναθεώρηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 166/2006 για το ευρωπαϊκό μητρώο έκλυσης και μεταφοράς ρύπων (E-MEMP).

⁷¹ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Ευρωπαϊκή πύλη για τις βιομηχανικές εκπομπές](#).

⁷² Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Μητρώο ΕΕ, [Ευρωπαϊκή πύλη για τις βιομηχανικές εκπομπές \(στοιχεία της 3ης Νοεμβρίου 2021\)](#).

(NH₃)⁷³ και iv) η επιφανειακή επεξεργασία και οι τομείς τροφίμων, ποτών και γάλακτος για πτητικές οργανικές ενώσεις πλην του μεθανίου (NMVOC). Βλ. την κατανομή στο παρακάτω γράφημα.

Εικόνα 19: Εκπομπές στην ατμόσφαιρα από τομείς που εμπίπτουν στην οδηγία περί βιομηχανικών εκπομπών και υπόλοιπες συνολικές εθνικές εκπομπές στην ατμόσφαιρα στην Ελλάδα, 2018⁷³

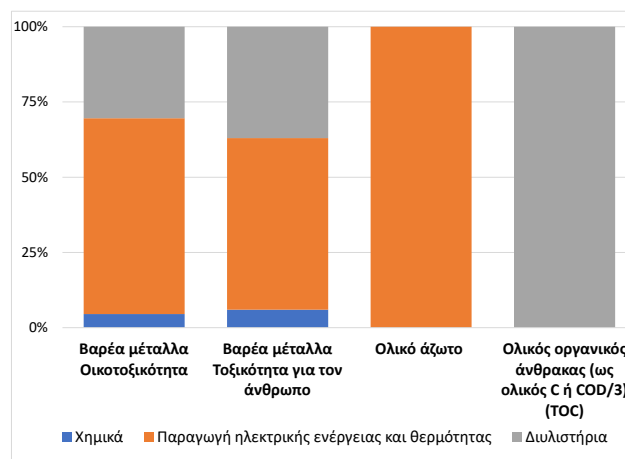
Το 2017, ένας σταθμός παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας στην Ελλάδα (συγκεκριμένα στον Άγιο Δημήτριο) ήταν μεταξύ των 30 εγκαταστάσεων E-MEMP με το υψηλότερο απόλυτο κόστος της ζημίας που προκαλούν οι εκπομπές των κύριων ατμοσφαιρικών ρύπων και αερίων του θερμοκηπίου⁷⁴.

⁷³ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Σύμβαση σχετικά με τη διαμεθοριακή ρύπανση της ατμόσφαιρας σε μεγάλη απόσταση (LRTAP), [Air pollutant emissions data viewer \(Gothenburg Protocol, LRTAP Convention\) 1990-2019](#) [Προβολή δεδομένων εκπομπών ατμοσφαιρικών ρύπων (Πρωτόκολλο του Γκέτεμποργκ, Σύμβαση LRTAP) 1990-2019] [\[Τα δεδομένα ανακτήθηκαν στις 3 Νοεμβρίου 2021\]](#).

⁷⁴ ΕΟΠ (2021). [Κόστος της ατμοσφαιρικής ρύπανσης από τις ευρωπαϊκές βιομηχανικές εγκαταστάσεις 2008–2017](#). Έκθεση EIONET

Οι περιβαλλοντικές επιβαρύνσεις που προκαλούνται στα ύδατα από τις βιομηχανικές εκπομπές προέρχονται κυρίως από τον τομέα της ενέργειας για το ολικό άζωτο και τα βαρέα μέταλλα, και από τα διυλιστήρια για τον ολικό οργανικό άνθρακα (TOC). Η κατανομή, με βάση τα στοιχεία του E-MEMP, παρουσιάζεται στην παρακάτω εικόνα.

Εικόνα 20: Σχετικές εκλύσεις στα ύδατα από τη βιομηχανία στην Ελλάδα, 2018⁷⁵

Η προσέγγιση της ΕΕ ως προς την επιβολή της νομοθεσίας δυνάμει της οδηγίας περί βιομηχανικών εκπομπών δημιουργεί ισχυρά δικαιώματα πρόσβασης του κοινού στις σχετικές πληροφορίες και συμμετοχής στη διαδικασία αδειοδότησης για δυνητικά ρυπογόνες εγκαταστάσεις. Με αυτόν τον τρόπο, το κοινό και οι ΜΚΟ έχουν τη δυνατότητα να διασφαλίζουν τη συμμόρφωση με τους όρους των αδειών. Στο πλαίσιο της περιβαλλοντικής επιθεώρησης, οι αρμόδιες αρχές πραγματοποιούν επιτόπιες επισκέψεις στις εγκαταστάσεις που εμπίπτουν στην ΟΒΕ για τη λήψη δειγμάτων και τη συλλογή των απαραίτητων πληροφοριών. Σύμφωνα με το άρθρο 23 παράγραφος 4 της ΟΒΕ, οι επιτόπιες επισκέψεις πρέπει να διενεργούνται από μία φορά ετησίως έως μία φορά ανά τριετία, ανάλογα με τους περιβαλλοντικούς κινδύνους που ενέχουν οι εγκαταστάσεις. Το 2018, στην Ελλάδα διενεργήθηκαν 47 επιτόπιες επισκέψεις, κυρίως στον

— ETC/ATNI 2020/4. Η κατάταξη βασίζεται στην προσέγγιση που λαμβάνει υπόψη την αξία ενός έτους ζωής (VOLY), πίνακας 41, σ. 124 και πίνακας 44, σ. 138.

⁷⁵ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, E-MEMP, [European Industrial Emissions Portal](#) (Ευρωπαϊκή πύλη για τις βιομηχανικές εκπομπές). Τα βαρέα μέταλλα παρουσιάζονται ως σταθμισμένο άθροισμα τόσο των παραγόντων οικοτοξικότητας όσο και παραγόντων τοξικότητας για τον άνθρωπο, ώστε να απεικονιστούν οι επιπτώσεις τόσο στο περιβάλλον όσο και στον άνθρωπο (με βάση το USEtox) [\[στοιχεία της 3ης Νοεμβρίου 2021\]](#).

τομέα της διαχείρισης αποβλήτων, συμπεριλαμβανομένων χώρων υγειονομικής ταφής (26 %), ενώ ακολουθούν ο τομέας της ενέργειας (19 %), η εξορυκτική βιομηχανία (17 %) και ο κλάδος τροφίμων και ποτών (11 %).

Εικόνα 21: Αριθμός επιθεωρήσεων σε εγκαταστάσεις που εμπίπτουν στην ΟΒΕ στην Ελλάδα το 2018⁷⁶

Η κατάρτιση εγγράφων αναφοράς για τις βέλτιστες διαθέσιμες τεχνικές (ΒΔΤ) και συμπερασμάτων για τις ΒΔΤ διασφαλίζει την καλή συνεργασία μεταξύ των ενδιαφερόμενων μερών και καθιστά δυνατή την καλύτερη εφαρμογή της ΟΒΕ⁷⁷. Μετά την τελευταία έκθεση ΕΕΠΠ, η Επιτροπή ενέκρινε συμπεράσματα ΒΔΤ για το Βέλγιο όσον αφορά: i) την αποτέφρωση των αποβλήτων· ii) τις βιομηχανίες τροφίμων, ποτών και γάλακτος· και iii) την επιφανειακή επεξεργασία με τη χρήση οργανικών διαλυτών, συμπεριλαμβανομένης της συντήρησης ξύλου και προϊόντων ξύλου με χημικές ουσίες.

Η Επιτροπή βασίζεται στις προσπάθειες των εθνικών αρμόδιων αρχών για την εφαρμογή των νομικά δεσμευτικών συμπερασμάτων ΒΔΤ και των σχετιζόμενων επιπέδων εκπομπών ΒΔΤ στις περιβαλλοντικές άδειες. Η διαδικασία αυτή θα οδηγήσει σε σημαντική και συνεχή μείωση της ρύπανσης.

Το 2019 η Ελλάδα έλαβε δράσεις προτεραιότητας για την επανεξέταση των αδειών και την ενίσχυση του ελέγχου και της επιβολής, σύμφωνα με τα συμπεράσματα για τις ΒΔΤ. Η Ελλάδα υπέβαλε στοιχεία σχετικά με τα μέτρα που έλαβε στο πλαίσιο αυτό μέσω του μητρώου της ΕΕ, ενώ η Επιτροπή παρακολουθεί την πορεία, ελέγχοντας ότι οι πληροφορίες που παρέχει η Ελλάδα σχετικά με τις άδειες που χορηγούνται για κάθε εγκατάσταση συνάδουν με την ΟΒΕ. Άλλη μία δράση προτεραιότητας για την Ελλάδα ήταν η αντιμετώπιση της ρύπανσης σε εγκαταστάσεις παραγωγής ηλεκτρικής ενέργειας, ιδίως

στους λιγνιτικούς σταθμούς ηλεκτροπαραγωγής που βρίσκονται στον Άγιο Δημήτριο, την Καρδία και το Αμύνταιο. Επιπλέον, εκκρεμεί διαδικασία επί παραβάσει σχετικά με τις άδειες που χορηγούνται σε μεγάλες μονάδες καύσης.

Δράση προτεραιότητας για το 2022

- Συνέχιση της αντιμετώπισης της ρύπανσης στον τομέα της ενέργειας, ιδίως στη μονάδα παραγωγής ενέργειας με καύση άνθρακα στον Άγιο Δημήτριο.

Πρόληψη μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων — SEVESO

Οι βασικοί στόχοι της ενωσιακής πολιτικής για την πρόληψη των μεγάλων βιομηχανικών ατυχημάτων είναι οι εξής:

- έλεγχος των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων που σχετίζονται με επικίνδυνες ουσίες, ιδίως χημικές ουσίες·
- περιορισμός των συνεπειών αυτών των ατυχημάτων για την ανθρώπινη υγεία και το περιβάλλον·
- διαρκής βελτίωση της πρόληψης, της ετοιμότητας και της αντιμετώπισης των μεγάλων ατυχημάτων.

Ο ακρογωνιαίος λίθος της πολιτικής είναι η οδηγία 2012/18/ΕΕ (οδηγία Seveso III)⁷⁸.

Η παρακάτω επισκόπηση των βιομηχανικών μονάδων που ρυθμίζονται από την οδηγία Seveso III (στο εξής: μονάδες Seveso), βασίζεται σε στοιχεία που υποβλήθηκαν στη βάση δεδομένων eSPIRS (2018)⁷⁹ και στην έκθεση της Ελλάδας σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας Seveso III για την περίοδο 2015-2018⁸⁰.

Από τις 210 μονάδες Seveso στην Ελλάδα, 134 κατατάσσονται ως μονάδες κατώτερης βαθμίδας και 76 ως μονάδες ανώτερης βαθμίδας — με βάση την ποσότητα των επικίνδυνων ουσιών που ενδέχεται να υπάρχουν. Οι μονάδες ανώτερης βαθμίδας υπόκεινται σε αυστηρότερες απαιτήσεις. Ο αριθμός των μονάδων Seveso για διάφορα έτη παρουσιάζεται στην εικόνα 22.

⁷⁶ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Μητρώο ΕΕ, [Ευρωπαϊκή πύλη για τις βιομηχανικές εκπομπές \(στοιχεία της 3ης Νοεμβρίου 2021\)](#).

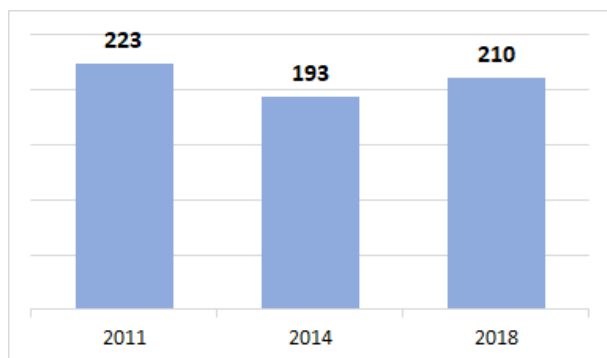
⁷⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Έγγραφο αναφοράς για τις ΒΔΤ](#).

⁷⁸ Οδηγία 2012/18/ΕΕ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες.

⁷⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Σύστημα ανάκτησης πληροφοριών για τις μονάδες Seveso](#).

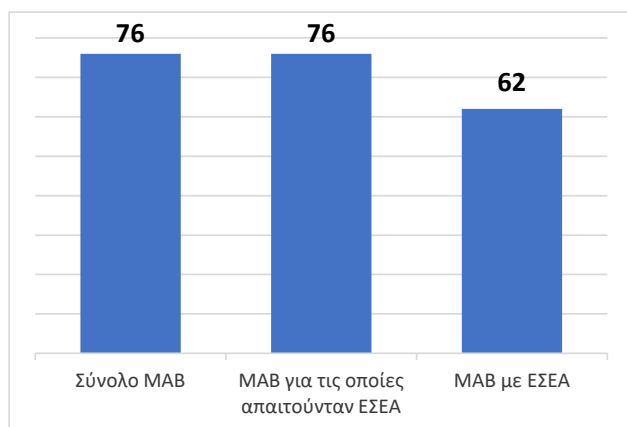
⁸⁰ Όπως προβλέπει το άρθρο 21 παράγραφος 2 της οδηγίας Seveso III.

Εικόνα 22: Αριθμός μονάδων Seveso στην Ελλάδα, 2011, 2014 και 2018⁸¹

Σύμφωνα με τις ελληνικές αρχές, απαιτείται εξωτερικό σχέδιο έκτακτης ανάγκης (ΕΣΕΑ) για 76 μονάδες ανώτερης βαθμίδας. Το 2018, 62 μονάδες ανώτερης βαθμίδας διέθεταν ΕΣΕΑ. (Βλ. εικόνα 23). Η κατάρτιση ΕΣΕΑ είναι απαραίτητη για την ορθή προετοιμασία και υλοποίηση των δράσεων που απαιτούνται για την προστασία του κοινού και του περιβάλλοντος σε περίπτωση μεγάλου βιομηχανικού ατυχήματος.

Εικόνα 23: Κατάσταση σχετικά με τα ΕΣΕΑ στην Ελλάδα, 2018⁸²

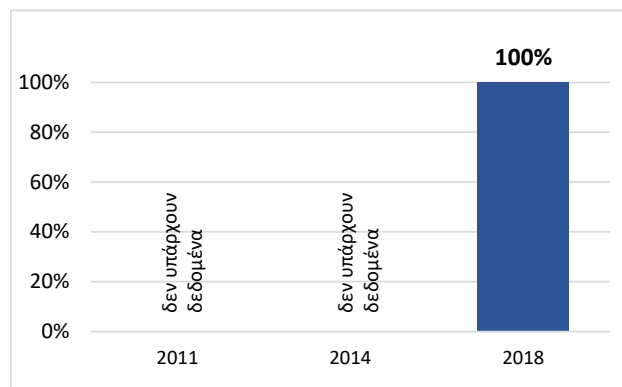
Οι πληροφορίες για το κοινό που αναφέρεται στο παράρτημα V της οδηγίας Seveso III —ιδίως σχετικά με τον τρόπο προειδοποίησης του κοινού σε περίπτωση μεγάλου ατυχήματος· την κατάλληλη συμπεριφορά σε περίπτωση μεγάλου ατυχήματος· και την ημερομηνία της τελευταίας επιτόπιας επίσκεψης— είναι μόνιμα διαθέσιμες για το 70 % των μονάδων Seveso στην Ελλάδα. Αυτό είναι σημαντικό, καθώς η ενημέρωση του

⁸¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Αξιολόγηση και σύνοψη των εκθέσεων εφαρμογής των κρατών μελών για την εκτελεστική απόφαση 2014/896/ΕΕ \(σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας 2012/18/ΕΕ για την αντιμετώπιση των κινδύνων μεγάλων ατυχημάτων σχετιζόμενων με επικίνδυνες ουσίες\)](#), 2022.

⁸² Ο.π.

κοινού μπορεί να μειώσει τις συνέπειες ενός μεγάλου βιομηχανικού ατυχήματος.

Εικόνα 24: Ποσοστό μονάδων ανώτερης βαθμίδας για τις οποίες διατέθηκαν στο κοινό πληροφορίες σχετικά με τα μέτρα ασφαλείας και τις επιθυμητές συμπεριφορές στην Ελλάδα, 2011, 2014 και 2018⁸³

Δράση προτεραιότητας για το 2022

- Ενίσχυση του ελέγχου και της επιβολής για τη διασφάλιση της συμμόρφωσης με τις διατάξεις της οδηγίας Seveso III, ιδίως όσον αφορά την ενημέρωση του κοινού και το ΕΣΕΑ.

Θόρυβος

Στην οδηγία για τον περιβαλλοντικό θόρυβο προβλέπεται κοινή προσέγγιση για την αποφυγή, πρόληψη ή περιορισμό των δυσμενών επιπτώσεων από έκθεση στον περιβάλλοντα θόρυβο, παρότι δεν καθορίζονται συγκεκριμένα όρια. Τα κύρια μέσα της στο πλαίσιο αυτό είναι η στρατηγική χαρτογράφηση του θορύβου και ο σχετικός σχεδιασμός. Βασικός στόχος στο πλαίσιο του σχεδίου δράσης για τη μηδενική ρύπανση με ορίζοντα το 2030 είναι η μείωση του ποσοστού των ανθρώπων που πλήττονται μακροχρόνια από τον θόρυβο στα μέσα μεταφοράς κατά 30 % σε σύγκριση με το 2017.

Ο υπερβολικός θόρυβος από αεροσκάφη, σιδηροδρόμους και οδικά δίκτυα αποτελεί ένα από τα κύρια αίτια περιβαλλοντικών ζητημάτων υγείας στην ΕΕ. Μπορεί να προκαλέσει ισχαιμική καρδιοπάθεια, εγκεφαλικό επεισόδιο, διαταραχές ύπνου, γνωστικές διαταραχές και άγχος⁸⁴.

Στην Ελλάδα, με βάση περιορισμένα στοιχεία, ο περιβαλλοντικός θόρυβος εκτιμάται ότι προκαλεί

⁸³ Ο.π.

⁸⁴ ΠΟΥ 2018, Κατευθυντήριες γραμμές για τον περιβαλλοντικό θόρυβο για την ευρωπαϊκή περιφέρεια.

τουλάχιστον 100 πρόωρους θανάτους και 300 περιστατικά ισχαιμικής καρδιοπάθειας ετησίως⁸⁵. Επιπλέον, περίπου 45 000 άτομα υποφέρουν από διαταραχές ύπνου. Σύμφωνα με τις τελευταίες πλήρεις πληροφορίες που αναλύθηκαν, η χαρτογράφηση του θορύβου στους δρόμους και στα πολεοδομικά συγκροτήματα εξακολουθεί να είναι ελλιπής. Επιπλέον, η Ελλάδα δεν διαθέτει ακόμη σχέδια δράσης για 10 πολεοδομικά συγκροτήματα και για τους περισσότερους δρόμους. Τα σχέδια αυτά, τα οποία θα αποτελέσουν αντικείμενο δημόσιας διαβούλευσης, θα πρέπει να περιλαμβάνουν μέτρα για τη μείωση του θορύβου.

Οι δύο δράσεις προτεραιότητας που ορίζονται στην ΕΕΠΠ του 2019 μεταφέρονται και στην επόμενη, καθώς η πρόοδος της Ελλάδας είναι περιορισμένη, όπως περιγράφεται λεπτομερώς ανωτέρω.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Ολοκλήρωση της χαρτογράφησης του θορύβου.
- Ολοκλήρωση σχεδίων δράσης για τη διαχείριση του θορύβου σε πολεοδομικά συγκροτήματα και μεγάλους οδικούς άξονες.

Ποιότητα και διαχείριση των υδάτων

Η νομοθεσία και η πολιτική της ΕΕ ορίζουν ότι πρέπει να αμβλυνθούν σημαντικά οι επιπτώσεις των πιέσεων που δέχονται τα μεταβατικά, τα παράκτια και τα γλυκά ύδατα (συμπεριλαμβανομένων των επιφανειακών και των υπόγειων υδάτων). Η επίτευξη, διατήρηση και βελτίωση της καλής κατάστασης των υδατικών συστημάτων, όπως ορίζεται στην οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα, θα διασφαλίσει ότι οι πολίτες της ΕΕ επωφελούνται από καλής ποιότητας και ασφαλές πόσιμο νερό και από καλής ποιότητας και ασφαλή ύδατα κολύμβησης. Επίσης, θα διασφαλίσει ότι η διαχείριση του κύκλου των θρεπτικών στοιχείων (άζωτο και φωσφόρος) πραγματοποιείται με πιο βιώσιμο και αποδοτικό ως προς τους πόρους τρόπο.

⁸⁵ Τα στοιχεία αυτά αποτελούν εκτίμηση του Ευρωπαϊκού Οργανισμού Περιβάλλοντος με βάση: i) τα δεδομένα που υποβάλλουν τα κράτη μέλη σχετικά με την έκθεση σε θόρυβο που καλύπτεται από την οδηγία 2002/49/ΕΚ· ii) την έκθεση ETC/ATNI, 2021, Δείκτες θορύβου βάσει της οδηγίας για τον περιβαλλοντικό θόρυβο 2021: [Μεθοδολογία για την εκτίμηση των ελλειπόντων δεδομένων](#), Έκθεση ETC/ATNI αριθ. 2021/06, Ευρωπαϊκό θεματικό κέντρο για την ατμοσφαιρική ρύπανση, τις μεταφορές, τον θόρυβο και τη βιομηχανική ρύπανση· iii) τη [μεθοδολογία για τους υπολογισμούς των επιπτώσεων στην υγεία](#), ETC/ACM, 2018, Επιπτώσεις του περιβαλλοντικού θορύβου στην υγεία και την ευημερία στην Ευρώπη, Έκθεση Eionet ETC/ACM αριθ. 2018/10, Ευρωπαϊκό θεματικό κέντρο για την ατμοσφαιρική ρύπανση και τον μετριασμό των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής.

Οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα

Η οδηγία πλαίσιο για τα ύδατα (ΟΠΥ)⁸⁶ αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής της ΕΕ για τα ύδατα για τον 21ο αιώνα⁸⁷. Η ΟΠΥ και άλλη σχετική με τα ύδατα νομοθεσία⁸⁸ καθορίζουν το πλαίσιο για τη βιώσιμη και ολοκληρωμένη διαχείριση των υδάτων, η οποία αποσκοπεί στη διασφάλιση υψηλού επιπέδου προστασίας των υδατινών πόρων, στην πρόληψη της περαιτέρω υποβάθμισης και στην αποκατάσταση της καλής κατάστασης.

Έως τον Μάρτιο του 2022, τα κράτη μέλη πρέπει να υποβάλουν έκθεση σχετικά με την τρίτη γενιά των σχεδίων διαχείρισης λεκάνης απορροής ποταμών (ΣΔΛΑΠ) στο πλαίσιο της ΟΠΥ. Η Επιτροπή θα αξιολογήσει την κατάσταση που αναφέρεται στις εκθέσεις και την πρόοδο, ελέγχοντας τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίστηκαν τα πορίσματα που εντοπίστηκαν στην αξιολόγηση των δευτέρων ΣΔΛΑΠ⁸⁹. Η Ελλάδα δεν έχει ακόμη υποβάλει έκθεση για τα τρίτα ΣΔΛΑΠ.

Στην 6η έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της ΟΠΥ⁹⁰, η οποία δημοσιεύθηκε τον Δεκέμβριο του 2021, αξιολογήθηκε η πρόοδος της εφαρμογής των «προγραμματικών μέτρων» και η παρακολούθηση των νέων ουσιών προτεραιότητας, μεταξύ άλλων εξελίξεων. Στην έκθεση προόδου για την Ελλάδα⁹¹ αναφέρεται ότι τα περισσότερα από τα μέτρα είχαν προγραμματιστεί να ξεκινήσουν κατά το δεύτερο εξάμηνο του δεύτερου κύκλου, ενώ διαπιστώθηκε επίσης ότι το επίπεδο της πραγματικής εφαρμογής στην πράξη είναι άγνωστο.

Σύμφωνα με τη 2η έκθεση για τα ΣΔΛΑΠ και τα στοιχεία που δημοσιεύθηκαν το 2020⁹², το 63,8 % όλων των

⁸⁶ [Η οδηγία-πλαίσιο για τα ύδατα \(2000/60/ΕΚ\)](#).

⁸⁷ Η [πολιτική της ΕΕ για τα ύδατα](#).

⁸⁸ Περιλαμβάνει την [οδηγία για τα υπόγεια ύδατα \(2006/118/ΕΚ\)](#), την [οδηγία σχετικά με πρότυπα ποιότητας περιβάλλοντος \(2008/105/ΕΚ\)](#), την [οδηγία για τις πλημμύρες \(2007/60/ΕΚ\)](#), την [οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης \(2006/7/ΕΚ\)](#), την [οδηγία για την επεξεργασία αστικών λυμάτων \(91/271/ΕΟΚ\)](#), τη νέα [οδηγία για το πόσιμο νερό \(2020/2184/ΕΚ\)](#), την [οδηγία για τη νιτρορύπανση \(91/676/ΕΟΚ\)](#), την [οδηγία-πλαίσιο για τη θαλάσσια στρατηγική \(2008/56/ΕΚ\)](#), την [οδηγία για τις βιομηχανικές εκπομπές \(2010/75/ΕΕ\)](#) και τον νέο [κανονισμό σχετικά με τις ελάχιστες απαιτήσεις για την επαναχρησιμοποίηση των υδάτων \(2020/741\)](#).

⁸⁹ Αναλυτικές πληροφορίες υπάρχουν διαθέσιμες στην [5η έκθεση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας-πλαισίου για τα ύδατα και της οδηγίας για τις πλημμύρες](#), καθώς και στην ΕΕΠΠ του 2019.

⁹⁰ Βλ. [6η έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της ΟΠΥ και της οδηγίας για τις πλημμύρες](#).

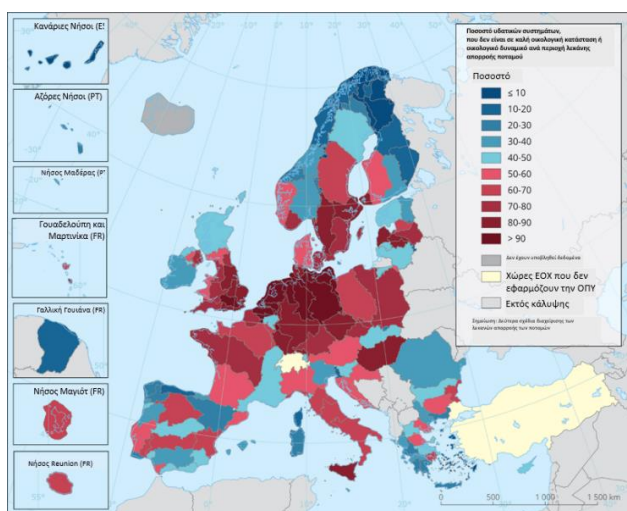
⁹¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Αξιολόγηση της προόδου των κρατών μελών στα προγράμματα μέτρων κατά τον δεύτερο κύκλο σχεδιασμού της οδηγίας πλαίσιο για τα ύδατα. Κράτος μέλος: [Ελλάδα](#), 2022.

⁹² [WISE Freshwater \(europa.eu\)](#).

συστημάτων επιφανειακών υδάτων στην Ελλάδα⁹³ βρίσκεται σε καλή οικολογική κατάσταση (με ένα 8,0 % σε άγνωστη κατάσταση), ενώ το 88,6 % βρίσκεται σε καλή χημική κατάσταση (με ένα 9,8 % σε άγνωστη κατάσταση). Όσον αφορά τα υπόγεια ύδατα, το 84,6 % επιτυγχάνει καλή χημική κατάσταση, ενώ το 15,7 % βρίσκεται σε ελλιπή ποσοτική κατάσταση.

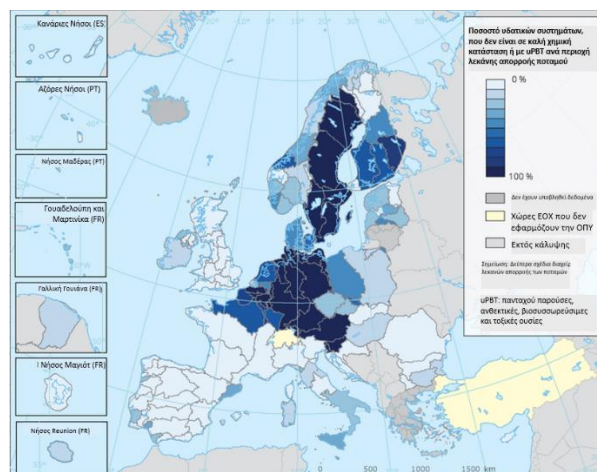
Στην παρακάτω εικόνα φαίνεται το ποσοστό των συστημάτων επιφανειακών υδάτων στην ΕΕ που δεν κατάφεραν να επιτύχουν καλή οικολογική κατάσταση.

Εικόνα 25: Ποσοστό συστημάτων επιφανειακών υδάτων (ποταμοί, λίμνες, μεταβατικά και παράκτια ύδατα) με λιγότερο από καλή οικολογική κατάσταση ανά περιοχή λεκάνης απορροής ποταμού⁹⁴

Στην παρακάτω εικόνα φαίνεται το ποσοστό των συστημάτων επιφανειακών υδάτων στην ΕΕ που δεν κατάφεραν να επιτύχουν καλή χημική κατάσταση. Στην Ελλάδα, το ποσοστό είναι 1,6 %, εάν συμπεριληφθούν υδατικά συστήματα που δεν επιτυγχάνουν καλή κατάσταση λόγω ουσιών που συμπεριφέρονται ως πανταχού παρούσες ΑΒΤ (έμμονες, βιοσυσσωρευσιμες και τοξικές χημικές ουσίες). Χωρίς τις ΑΒΤ, το 1 % των συστημάτων επιφανειακών υδάτων δεν έχει επιτύχει καλή χημική κατάσταση (με ένα 10 % σε άγνωστη χημική κατάσταση).

Εικόνα 26: Ποσοστό υδατικών συστημάτων που δεν επιτυγχάνουν καλή χημική κατάσταση⁹⁵

Σύμφωνα με το πλαίσιο της ΟΒΕ, θα πρέπει να τονιστεί ότι η Ελλάδα παρουσίασε σημαντική αύξηση (236 %) κατά την τελευταία δεκαετία όσον αφορά τη βιομηχανική έκλυση βαρέων μετάλλων όπως Cd, Hg, Ni, Pb, και μείωση (55,4 %) του ολικού οργανικού άνθρακα (TOC) στο νερό⁹⁶.

Το συνολικό νερό που αντλείται ετησίως (σύμφωνα με τη βάση αναφοράς του 2019) στην Ελλάδα από επιφανειακές και υπόγειες πηγές υδάτων είναι 10 027,80 hm³ (ΕΟΠ, 2022). Η υδροληψία ανά τομέα έχει ως εξής: 80,47 % για τη γεωργία· 16,76 % για δημόσια ύδρευση· 0,97 % για ψύξη της ηλεκτρικής ενέργειας· και 1,80 % για τη μεταποίηση (βλ. την παρακάτω εικόνα). Η Ελλάδα χρησιμοποιεί μητρώο για τον έλεγχο της υδροληψίας. Για τα έργα χρήσης και αξιοποίησης των υδάτων απαιτείται έγκριση, ενώ όλες οι σχετικές άδειες καταχωρίζονται στο Εθνικό Μητρώο Σημείων Υδροληψίας (ΕΜΣΥ). Οι άδειες αυτές επανεξετάζονται, ανάλογα με την περίπτωση, εάν ζητηθεί τροποποίηση (αλλαγή ονομασίας, χρήσης, ποσότητας κ.λπ.) και σύμφωνα με το πρόγραμμα μέτρων των ΣΔΛΑΠ. Ως εκ τούτου, τα διαστήματα περιοδικής επανεξέτασης μπορούν να υπερβούν τα 6 έτη. Δεδομένου ότι εξακολουθούν να εκκρεμούν πολλές αιτήσεις αδειοδότησης, το ΕΜΣΥ δεν μπορεί να διαθέσει ακριβή στοιχεία σχετικά με τον αριθμό των υδροληψιών και την ποσότητα του νερού που αντλείται.

Η αυξανόμενη ζήτηση νερού για πολλαπλούς σκοπούς και η εντατικοποίηση των δυσμενών καιρικών συνθηκών λόγω της κλιματικής αλλαγής έχουν επιβαρύνει σημαντικά τις πηγές παροχής γλυκού νερού στην Ελλάδα. Η δήλωση των σημείων υδροληψίας είναι

⁹³ Ποταμοί, λίμνες, μεταβατικά, παράκτια, χωρικά

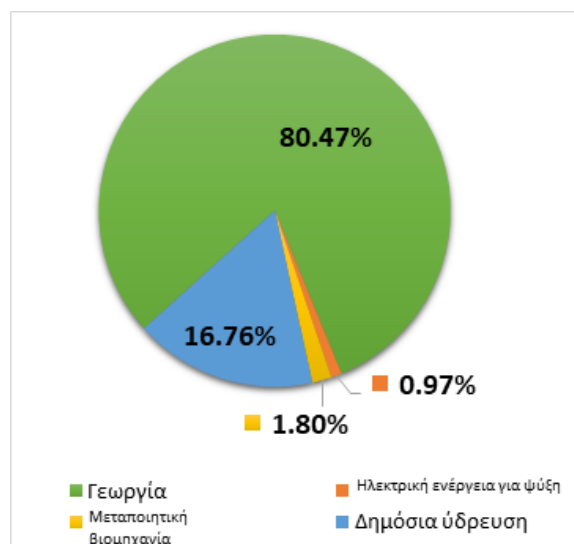
⁹⁴ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2021.

⁹⁵ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Δεκέμβριος 2019.

⁹⁶ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, Ιούνιος 2021.

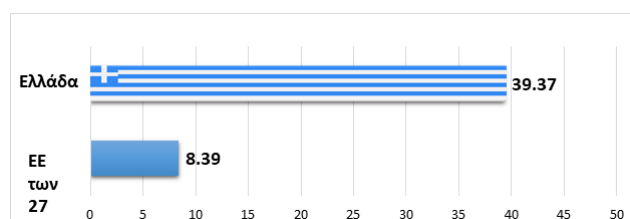
θετικό βήμα, καθώς έτσι συλλέγονται επίσης πληροφορίες σχετικά με τα ανενεργά σημεία υδροληψίας, την υδροληψία σε ιδιωτικά δίκτυα και την υδροληψία για τις ανάγκες των δασικών υπηρεσιών σε δασικές περιοχές και περιοχές που προορίζονται για αναδάσωση.

Εικόνα 27: Υδροληψία ανά τομέα στην Ελλάδα⁹⁷

Σύμφωνα με τον δείκτη WEI+⁹⁸, το επίπεδο λειψυδρίας στην Ελλάδα ανέρχεται σε 39,37%, ελάχιστα κάτω του ορίου «σοβαρής» λειψυδρίας (40%)⁹⁹. Στην εικόνα 28 κατωτέρω παρουσιάζεται το ποσοστό της Ελλάδας σε σύγκριση με τον μέσο όρο της ΕΕ. Η Ελλάδα έχει το δεύτερο υψηλότερο επίπεδο λειψυδρίας στην ΕΕ.

Εικόνα 28: Βελτιωμένος δείκτης αξιοποίησης νερού (WEI+) εντός της ΕΕ, 2017¹⁰⁰

⁹⁷ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Υδροληψία ανά πηγή και οικονομικό τομέα στην Ευρώπη](#), 2022.

⁹⁸ Ο βελτιωμένος δείκτης αξιοποίησης νερού (WEI+) αποτελεί δείκτη μέτρησης της συνολικής χρήσης των γλυκών υδάτων ως ποσοστού των ανανεώσιμων γλυκών υδάτινων πόρων (υπόγεια και επιφανειακά ύδατα) σε δεδομένο χρόνο και τόπο. Προσδιορίζει ποσοτικά τον όγκο του νερού που αντλείται και τον όγκο του νερού που επιστρέφεται μετά τη χρήση στο περιβάλλον.

⁹⁹ Έως τον Μάιο του 2022, ο ΕΟΠ θα αναπτύξει εποχιακό δείκτη WEI+ σε επίπεδο λεκάνης απορροής ποταμών και NUTS2, ο οποίος θα παρέχει πληρέστερη εικόνα της καταπόνησης των υδάτινων πόρων και της λειψυδρίας για κάθε κράτος μέλος.

¹⁰⁰ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Βελτιωμένος δείκτης αξιοποίησης νερού](#), 2022.

Οδηγία για τις πλημμύρες

Όπως αναφέρθηκε, η Επιτροπή δημοσίευσε την 6η έκθεση εφαρμογής σχετικά με την οδηγία για πλημμύρες τον Δεκέμβριο του 2021, η οποία περιλάμβανε επανεξέταση και επικαιροποίηση των προκαταρκτικών αξιολογήσεων κινδύνου πλημμύρας κατά τον δεύτερο κύκλο (2016-2021).

Η έκθεση αξιολόγησης¹⁰¹ χαρακτήρισε τις πρόσθετες εργασίες σχετικά με την αλλαγή της έντασης των βροχοπτώσεων λόγω της κλιματικής αλλαγής ως ορθή πρακτική. Επιπλέον, έχουν καταρτιστεί μεθοδολογίες για την αναθεώρηση των ΠΔΣΚΠ και για τον προσδιορισμό παλαιότερων πλημμυρών με σημαντικές δυσμενείς επιπτώσεις και των δυνητικών δυσμενών συνεπειών μελλοντικών πλημμυρών. Στις μεθοδολογίες αυτές θα πρέπει να προστεθεί ρητή εξέταση των επιπτώσεων των μακροπρόθεσμων εξελίξεων (π.χ. αλλαγή της χρήσης γης), πέραν της κλιματικής αλλαγής.

Η Ελλάδα δεν έχει εγκρίνει ούτε έχει υποβάλει τη δεύτερη γενιά σχεδίων διαχείρισης κινδύνων πλημμύρας (ΣΔΚΠ) βάσει της οδηγίας για τις πλημμύρες. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα αξιολογήσει την πρόοδο που έχει σημειωθεί μετά την έγκριση των πρώτων σχεδίων και θα δημοσιεύσει νέα έκθεση, όπως συνέβη το 2019.

Οδηγία για το πόσιμο νερό

Όσον αφορά την οδηγία για το πόσιμο νερό¹⁰², δεν υπάρχει διαθέσιμη νέα αξιολόγηση της ποιότητας του πόσιμου νερού μετά την ΕΕΠΠ του 2019. Η ποιότητα του πόσιμου νερού στην Ελλάδα δεν έχει επισημανθεί ως τομέας που προκαλεί ανησυχία.

Η αναδιατυπωμένη οδηγία¹⁰³ άρχισε να ισχύει στις 12 Ιανουαρίου 2021, ενώ τα κράτη μέλη έχουν προθεσμία έως τις 12 Ιανουαρίου 2023 για τη μεταφορά της στο εθνικό νομικό τους σύστημα. Η Ελλάδα θα πρέπει να συμμορφωθεί με αυτά τα αναθεωρημένα πρότυπα ποιότητας.

Οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης

Όσον αφορά την οδηγία για τα ύδατα κολύμβησης, η εικόνα 29 δείχνει ότι το 2020 το 97,1% των 1 634 υδάτων κολύμβησης στην Ελλάδα ήταν εξαιρετικής

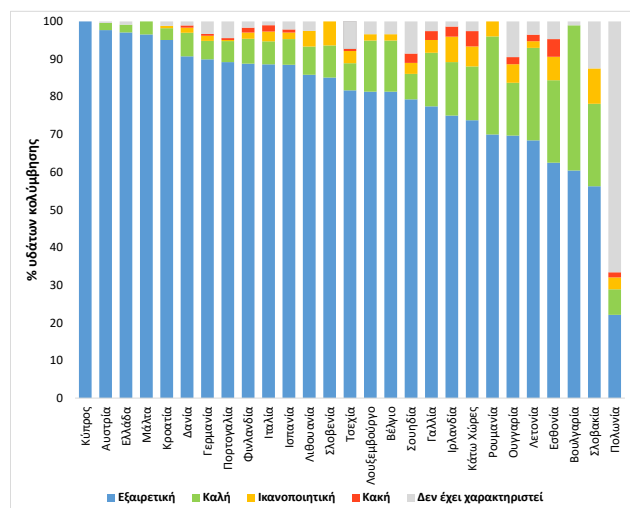
¹⁰¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, Εκτίμηση των προκαταρκτικών αξιολογήσεων κινδύνου πλημμύρας στο πλαίσιο του δεύτερου κύκλου και προσδιορισμός περιοχών δυνητικού σημαντικού κινδύνου πλημμύρας στο πλαίσιο της οδηγίας για τις πλημμύρες: Κράτος μέλος: [Ελλάδα](#), 2022.

¹⁰² ΕΕ L 330 της 5.12.1998, σ. 32.

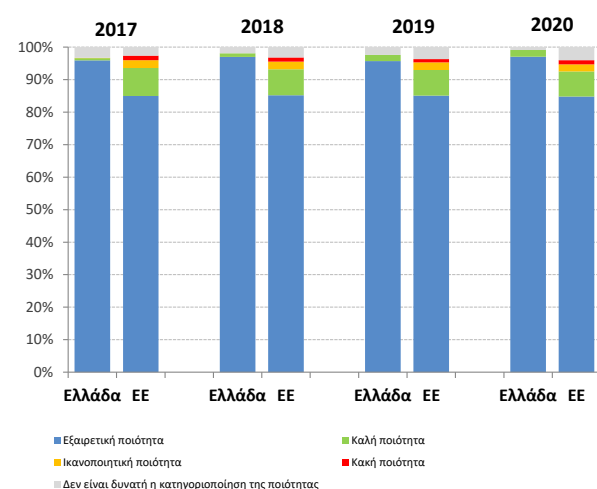
¹⁰³ ΕΕ L 435 της 23.12.2020, σ. 1.

ποιότητας¹⁰⁴. Αναλυτικές πληροφορίες για τα ύδατα κολύμβησης της Ελλάδας διατίθενται σε εθνική διαδικτυακή πύλη¹⁰⁵ και σε πρόγραμμα απεικόνισης διαδραστικού χάρτη που αναπτύχθηκε από τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Περιβάλλοντος¹⁰⁶.

Εικόνα 29: Ποιότητα των υδάτων κολύμβησης στην Ευρώπη την περίοδο 2020¹⁰⁷

Εικόνα 30: Ελλάδα, ποιότητα των υδάτων κολύμβησης την περίοδο 2017–2020¹⁰⁸

*Για το 2017, το 2018 και το 2019, περιλαμβάνονται στοιχεία για τα ύδατα κολύμβησης του Ηνωμένου Βασιλείου βάσει του μέσου όρου της ΕΕ.

¹⁰⁴ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, 2021. [Κατάσταση των υδάτων κολύμβησης — Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος \(europa.eu\)](#).

¹⁰⁵ ΕΓΥ — Μητρώο ταυτοτήτων υδάτων κολύμβησης της Ελλάδας.

¹⁰⁶ ΕΟΠ, [Κατάσταση των υδάτων κολύμβησης το 2020 — Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος \(europa.eu\)](#).

¹⁰⁷ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Ποιότητα των υδάτων κολύμβησης το 2020](#), 2022.

¹⁰⁸ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, European Bathing Water Quality in 2017, 2018, 2019, 2020 (Ποιότητα των ευρωπαϊκών υδάτων κολύμβησης τα έτη 2017, 2018, 2019, 2020).

Οδηγία για τη νιτρορύπανση

Η τελευταία έκθεση της Επιτροπής για την εφαρμογή της οδηγίας για τη νιτρορύπανση¹⁰⁹, η οποία καλύπτει την περίοδο 2016-2019¹¹⁰, προειδοποιεί ότι τα νιτρικά εξακολουθούν να προκαλούν επιβλαβή ρύπανση στα ύδατα της ΕΕ. Οι υπερβολικές τιμές νιτρικών ιόντων στα ύδατα είναι επιζήμιες τόσο για την ανθρώπινη υγεία όσο και για τα οικοσυστήματα, καθώς προκαλούν εξάντληση του οξυγόνου και ευτροφισμό. Όταν οι εθνικές αρχές και οι γεωργοί καθάρισαν τα ύδατα, αυτό είχε θετικό αντίκτυπο στην παροχή πόσιμου νερού και στη βιοποικιλότητα, καθώς και σε τομείς που εξαρτώνται απ' αυτά, όπως είναι η αλιεία και ο τουρισμός. Ωστόσο, η υπερβολική χρήση λιπασμάτων παραμένει πρόβλημα σε πολλά μέρη της ΕΕ.

Η Ελλάδα έχει χαμηλή πυκνότητα ζωικού κεφαλαίου και το πλεόνασμα αζώτου συνάδει με τον μέσο όρο της ΕΕ, ενώ σχεδόν δεν υπάρχει πλεόνασμα φωσφόρου. Διαθέτει καλά ανεπτυγμένο δίκτυο σταθμών παρακολούθησης. Η τελευταία έκθεση περιλαμβάνει στοιχεία μόνο για την περίοδο 2018-2019, ενώ λείπουν για την περίοδο 2016-2017. Υπάρχουν αρκετά σημεία αιχμής, όπου η συγκέντρωση νιτρικών υπερβαίνει τα 50 mg/l. Μεγάλος όγκος επιφανειακών υδάτων είναι ευτροφικά. Η ποιότητα των υπόγειων υδάτων έχει βελτιωθεί μεταξύ των περιόδων αναφοράς 2012-2015 και 2016-2019, καθώς τα καταγεγραμμένα επίπεδα νιτρικών μειώθηκαν κατά 14,2 % για τον μέσο όρο συγκέντρωσης άνω του ορίου των 50 mg/l NO₃ και κατά 7,5 % άνω των 40 mg/l NO₃ (ΕΟΠ, CDR, Έκθεση για τα νιτρικά 2020). Πολλοί σταθμοί παρακολούθησης υπόγειων υδάτων με συγκεντρώσεις νιτρικών άνω των 50 mg/l και επιφανειακών υδάτων που διαπιστώθηκε ότι είναι ευτροφικά βρίσκονται εκτός των ευπρόσβλητων στη νιτρορύπανση ζωνών (ZEN). Το 2019 δημοσιεύθηκε αναθεωρημένο πρόγραμμα δράσης.

Οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων

Με την πάροδο των ετών, η Ελλάδα αντιμετώπισε σοβαρές και διαρθρωτικές δυσκολίες στην εκπλήρωση των υποχρεώσεων που υπέχει βάσει της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων.

Συνολικά, το 96 % των αστικών λυμάτων στην Ελλάδα υποβάλλονται σε επεξεργασία σύμφωνα με τις απαιτήσεις της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων¹¹¹. Το ποσοστό αυτό είναι πάνω από τον μέσο όρο στην ΕΕ (76 %) για το 2018. Όσον αφορά τον όγκο των αστικών λυμάτων που πρέπει να συλλέγονται σύμφωνα με την οδηγία για την

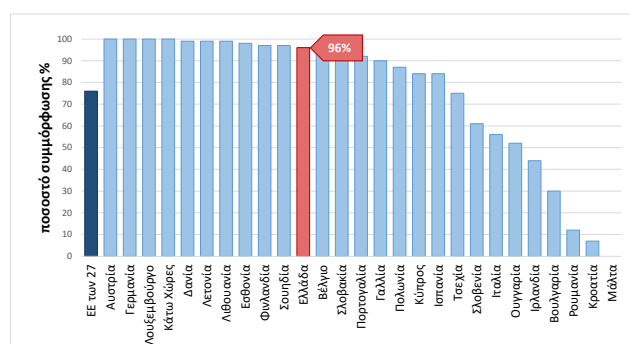
¹⁰⁹ Εφαρμογή της [οδηγίας για τη νιτρορύπανση](#) στην ΕΕ.

¹¹⁰ Τελευταία έκθεση εφαρμογής για την περίοδο 2016-2019.

¹¹¹ [Ελλάδα \(europa.eu\)](#).

επεξεργασία των αστικών λυμάτων, η Ελλάδα έχει επιτύχει τους στόχους της. Ωστόσο, απαιτούνται περαιτέρω προσπάθειες για την παροχή βιολογικής επεξεργασίας σε επιπλέον ποσοστό 3,8 % και βιολογικής επεξεργασίας με αφαίρεση αζώτου και/ή φωσφόρου σε 0,6 %. Η Ελλάδα επαναχρησιμοποιεί το 2 % των επεξεργασμένων αστικών λυμάτων για άρδευση στη γεωργία και για άλλες χρήσεις.

Εικόνα 31: Ποσοστό αστικών λυμάτων που πληροί όλες τις απαιτήσεις της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων (συλλογή, βιολογική επεξεργασία, βιολογική επεξεργασία με αφαίρεση αζώτου και/ή φωσφόρου) σε συμμορφούμενες αστικές περιοχές που υπάγονται στην οδηγία για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων («ποσοστό συμμόρφωσης»)¹¹²

Παρά τη σταθερή βελτίωση της συμμόρφωσης με την πάροδο των ετών, για την οποία η χρηματοδότηση της ΕΕ ήταν θεμελιώδους σημασίας, η ελλιπής εφαρμογή της οδηγίας για την επεξεργασία των αστικών λυμάτων έχει ήδη οδηγήσει σε αρκετές αποφάσεις του Δικαστηρίου κατά της Ελλάδας. Η Ελλάδα αναγκάστηκε να καταβάλει βαριά πρόστιμα σε δύο περιπτώσεις αστικών λυμάτων (συλλογή και επεξεργασία λυμάτων σε πέντε πολεοδομικά συγκροτήματα της Ανατολικής Αττικής¹¹³ και σε τέσσερα πολεοδομικά συγκροτήματα της Δυτικής Αττικής¹¹⁴). Μέχρι σήμερα, έχει καταβάλει περίπου 67 εκατ. EUR για τις δύο αυτές υποθέσεις. Έχει επίσης καταδικαστεί από το Δικαστήριο σε άλλη μία υπόθεση, για την έλλειψη κατάλληλης συλλογής και επεξεργασίας των λυμάτων σε διάφορους μικρούς οικισμούς¹¹⁵.

Η ΕΕΠΠ του 2019 για την Ελλάδα περιλάμβανε τρεις δράσεις προτεραιότητας για τη διαχείριση των υδάτων. Δεδομένου ότι η πρόοδος είναι περιορισμένη, προτείνονται οι ακόλουθες δράσεις.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Οι νέες τροποποιήσεις των φυσικών

χαρακτηριστικών των υδατικών συστημάτων θα πρέπει να αξιολογούνται σύμφωνα με το άρθρο 4 παράγραφος 7 της οδηγίας-πλαίσιο για τα ύδατα. Στις εν λόγω αξιολογήσεις θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη εναλλακτικές επιλογές και επαρκή μέτρα μετριασμού.

- Έγκριση των δεύτερων ΣΚΔΠ και των τρίτων ΣΔΛΑΠ.
- Θα πρέπει να καταβληθούν προσπάθειες για τη βελτίωση της συντονισμένης εφαρμογής μεταξύ των πολιτικών για τα ύδατα, τη θάλασσα και τη φύση.
- Επαλήθευση του χαρακτηρισμού των ΖΕΝ, δεδομένου ότι δεν περιλαμβάνονται στις ΖΕΝ όλα τα υπόγεια ύδατα με συγκεντρώσεις νιτρικών αλάτων άνω των 50 mg/l και τα επιφανειακά ύδατα που διαπιστώνεται ότι είναι ευτροφικά. Επέκταση των δεδομένων παρακολούθησης ώστε να περιλαμβάνονται τα τέσσερα έτη της περιόδου αναφοράς και να καταγράφονται οι τάσεις.
- Ολοκλήρωση της εφαρμογής της οδηγίας για την επεξεργασία αστικών λυμάτων για όλους τους οικισμούς, με τη δημιουργία των αναγκαίων υποδομών.

Χημικές ουσίες

Η νομοθεσία της ΕΕ επιδιώκει να εξασφαλίσει ότι τα χημικά παράγονται και χρησιμοποιούνται κατά τρόπο που ελαχιστοποιεί τις σημαντικές δυσμενείς επιδράσεις στην ανθρώπινη υγεία και στο περιβάλλον. Τον Οκτώβριο του 2020 η Επιτροπή δημοσίευσε τη στρατηγική της για τη βιωσιμότητα των χημικών προϊόντων — «Για ένα περιβάλλον χωρίς τοξικές ουσίες»¹¹⁶ η οποία οδήγησε σε ορισμένες συστημικές αλλαγές στη νομοθεσία της ΕΕ για τα χημικά προϊόντα. Εντάσσεται στο πλαίσιο της φιλοδοξίας της ΕΕ για μηδενική ρύπανση, η οποία αποτελεί βασική δέσμευση της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας.

Η ενωσιακή νομοθεσία περί των χημικών προϊόντων¹¹⁷ παρέχει βασική προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος. Επίσης, διασφαλίζει τη σταθερότητα και την προβλεψιμότητα για τις επιχειρήσεις που δραστηριοποιούνται στην εσωτερική αγορά.

Από το 2007, η Επιτροπή συγκεντρώνει πληροφορίες σχετικά με την επιβολή του κανονισμού για την καταχώριση, την αξιολόγηση, την αδειοδότηση και τους περιορισμούς των χημικών προϊόντων (στο εξής: κανονισμός REACH) και του κανονισμού για την ταξινόμηση, την επισήμανση και τη συσκευασία (στο

¹¹² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [WISE Freshwater](#), 2021.

¹¹³ C-167/14.

¹¹⁴ C-328/16.

¹¹⁵ C-320/15.

¹¹⁶ [COM\(2020\) 667 final](#).

¹¹⁷ Κανονισμός REACH: ΕΕ L 396 της 30.12.2006, σ. 1. — Κανονισμός CLP: ΕΕ L 252 της 31.12.2006, σ. 1.

- Αναβάθμιση των διοικητικών ικανοτήτων εφαρμογής και επιβολής με σκοπό τη μηδενική ανοχή απέναντι σε περιπτώσεις μη συμμόρφωσης.

4. Δράση για το κλίμα

Σύμφωνα με τη συμφωνία του Παρισιού και στο πλαίσιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας, το ευρωπαϊκό νομοθέτημα για το κλίμα θέτει τον στόχο της ΕΕ για επίτευξη κλιματικής ουδετερότητας έως το 2050 και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου κατά 55 % έως το 2030 σε σύγκριση με το 1990. Το νομοθέτημα περιορίζει επίσης τη συνεισφορά που μπορεί να έχει η απορρόφηση άνθρακα στη μείωση των εκπομπών το 2030, ώστε να διασφαλιστεί ότι θα καταβληθούν επαρκείς προσπάθειες μετριασμού.

Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της υπέβαλαν επικαιροποιημένες εθνικά καθορισμένες συνεισφορές στη UNFCCC τον Δεκέμβριο του 2020. Η ΕΕ εργάζεται σε όλους τους τομείς και τις πολιτικές για τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου και τη μετάβαση σε μια κλιματικά ουδέτερη και βιώσιμη οικονομία, καθώς και για την αντιμετώπιση των αναπόφευκτων συνεπειών της κλιματικής αλλαγής.

Η νομοθεσία της ΕΕ για το κλίμα παρέχει κίνητρα για τη μείωση των εκπομπών από την παραγωγή ενέργειας, τη βιομηχανία, τις μεταφορές, τη ναυτιλία και τα φθориούχα αέρια που χρησιμοποιούνται στα προϊόντα.

Στον τομέα των οδικών μεταφορών, η νομοθεσία της ΕΕ απαιτεί τη μείωση της έντασης των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα καύσιμα των οχημάτων κατά 6 % έως το 2020 σε σύγκριση με το 2010¹²⁵ και ορίζει δεσμευτικά πρότυπα για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου στις διάφορες κατηγορίες οχημάτων¹²⁶.

Βάσει του ισχύοντος κανονισμού για τα φθориούχα αέρια, οι εκπομπές φθориούχων αερίων στην ΕΕ θα μειωθούν κατά δύο τρίτα έως το 2030 σε σύγκριση με τα επίπεδα του 2014. Από το 2021 οι εκπομπές και οι απορροφήσεις αερίων του θερμοκηπίου από τον τομέα LULUCF έχουν συμπεριληφθεί στις

προσπάθειες της ΕΕ για μείωση των εκπομπών.

Η πολιτική προσαρμογής της ΕΕ αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας. Από το 2021, τα κράτη μέλη υποχρεούνται να υποβάλλουν εκθέσεις σχετικά με τις εθνικές πολιτικές προσαρμογής τους¹²⁷, δεδομένου ότι ο ευρωπαϊκός νόμος για το κλίμα αναγνωρίζει την προσαρμογή ως βασική συνιστώσα της μακροπρόθεσμης παγκόσμιας αντίδρασης στην κλιματική αλλαγή. Τα κράτη μέλη θα πρέπει να εγκρίνουν εθνικές στρατηγικές, ενώ η ΕΕ θα αξιολογεί τακτικά την πρόοδο στο πλαίσιο της συνολικής διακυβέρνησής της για τη δράση για το κλίμα. Η επικαιροποιημένη στρατηγική της ΕΕ για την προσαρμογή, η οποία δημοσιεύθηκε τον Φεβρουάριο του 2021, καθορίζει τον τρόπο με τον οποίο η ΕΕ μπορεί να προσαρμοστεί στις αναπόφευκτες επιπτώσεις της κλιματικής αλλαγής και να καταστεί ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή έως το 2050.

Βασικές εθνικές πολιτικές και στρατηγικές για το κλίμα

Η Ελλάδα διαθέτει ολοκληρωμένο εθνικό σχέδιο για την ενέργεια και το κλίμα (ΕΣΕΚ) για την περίοδο 2021-2030, το οποίο βασίζεται σε άλλα σχέδια για την ενέργεια και το κλίμα και συνάδει με τη μακροπρόθεσμη στρατηγική για το 2050. Ο γενικός στόχος της στρατηγικής της κυβέρνησης είναι η μετάβαση προς την κλιματική ουδετερότητα έως το 2050 με βιώσιμο, δίκαιο και οικονομικά αποδοτικό τρόπο.

Στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η Ελλάδα διαθέτει το 37,5 % του προϋπολογισμού σε κλιματικούς στόχους και περιγράφει κρίσιμες μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την προώθηση της μετάβασης σε μια πιο βιώσιμη οικονομία χαμηλών ανθρακούχων εκπομπών και ανθεκτική στην κλιματική αλλαγή. Καλύπτει διάφορους τομείς, όπως η καθαρή ενέργεια, οι κατασκευές και ανακαινίσεις, η

¹²⁵ Η οδηγία για την ποιότητα των καυσίμων (οδηγία 98/70/ΕΚ) καθορίζει αυστηρές απαιτήσεις ποιότητας για τα καύσιμα που χρησιμοποιούνται στις οδικές μεταφορές στην ΕΕ, με σκοπό την προστασία της ανθρώπινης υγείας και του περιβάλλοντος, και για να ενισχύσει την ασφάλεια των οδικών μετακινήσεων σε ολόκληρη την ΕΕ.

¹²⁶ Κανονισμός (ΕΕ) 2019/631.

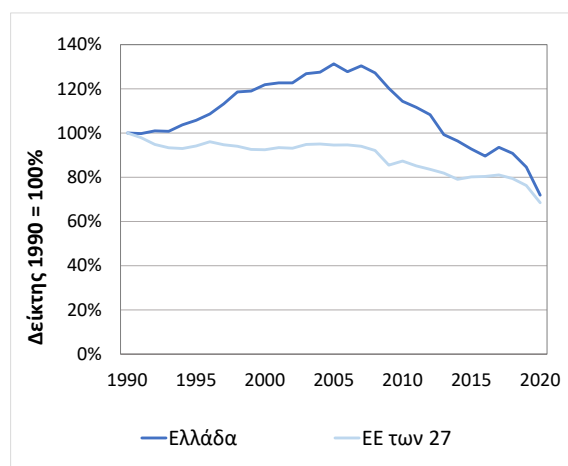
¹²⁷ Άρθρο 29 του κανονισμού (ΕΕ) 2018/1999.

βιώσιμη κινητικότητα, οι ανθεκτικές υποδομές και η βιώσιμη γεωργία.

Η Ελλάδα ενέκρινε την εθνική στρατηγική προσαρμογής το 2016. Τα 13 περιφερειακά σχέδια δράσης για την προσαρμογή καταρτίστηκαν και αναμένεται να εγκριθούν από τα περιφερειακά συμβούλια το 2022. Το χρηματοδοτούμενο από την ΕΕ ολοκληρωμένο έργο LIFE-IP AdaptInGR (2019-2026) υποστηρίζει την εφαρμογή της στρατηγικής και των σχεδίων δράσης μέσω δραστηριοτήτων για την ενίσχυση των κλιματικών δεδομένων, την ανάπτυξη ικανοτήτων, τη διευκόλυνση της τομεακής ενσωμάτωσης, τη βελτίωση της παρακολούθησης και την ευαισθητοποίηση (www.adaptivegreece.gr).

Από το 1990 έως το 2020, οι εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου έχουν μειωθεί κατά 28 % στην Ελλάδα.

Εικόνα 33: Συνολικές εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου (συμπεριλαμβανομένων των διεθνών αερομεταφορών) στην Ελλάδα, 1990-2020

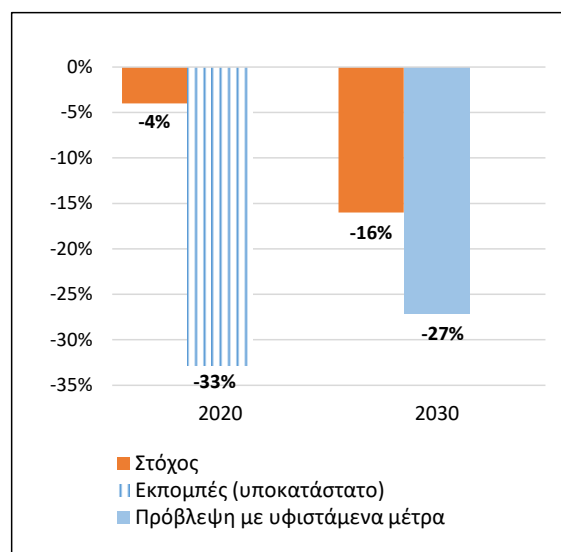
Στόχος επιμερισμού των προσπαθειών

Για εκπομπές που δεν καλύπτονται από το σύστημα εμπορίας δικαιωμάτων εκπομπών (ΣΕΔΕ) της ΕΕ, τα κράτη μέλη διαθέτουν δεσμευτικούς εθνικούς στόχους βάσει της νομοθεσίας για τον επιμερισμό των προσπαθειών¹²⁸. Η χώρα εκτιμάται ότι υπερβεί σε μεγάλο βαθμό τον τρέχοντα στόχο της για το 2030. Σύμφωνα με τη νομοθεσία της ΕΕ, η Ελλάδα έχει ως στόχο τη μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στους τομείς εκτός ΣΕΔΕ

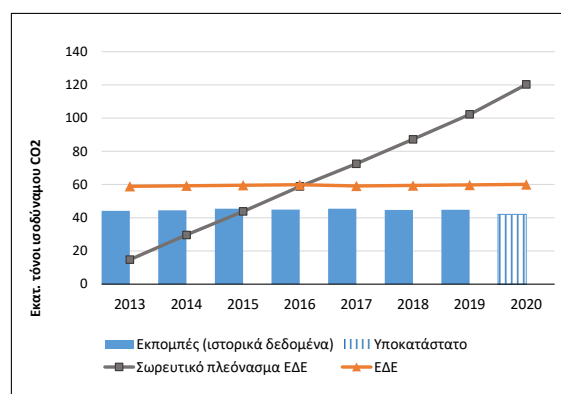
¹²⁸ Κανονισμός (ΕΕ) 2018/842.

(κτίρια, οδικές και εγχώριες θαλάσσιες μεταφορές, γεωργία, απόβλητα και μικρές βιομηχανίες) κατά 4 % έως το 2020 και κατά 16 % έως το 2030, σε σύγκριση με το 2005. Οι εκπομπές της χώρας εκτός ΣΕΔΕ το 2019 ήταν πολύ χαμηλότερες από τον στόχο της για το 2020. Στο ΕΣΕΚ της, η Ελλάδα προτίθεται να υπερβεί τον τρέχοντα στόχο της εκτός ΣΕΔΕ για το 2030 (-16 %).

Εικόνα 34: Εκπομπές και στόχοι βάσει της απόφασης επιμερισμού των προσπαθειών / του κανονισμού για τον επιμερισμό των προσπαθειών στην Ελλάδα, το 2020 και το 2030 ως ποσοστό μεταβολής από το 2005

Εικόνα 35: Εκπομπές, ετήσια δικαιώματα εκπομπών (ΕΔΕ) και συσσωρευμένο πλεόνασμα/έλλειμμα ΕΔΕ στο πλαίσιο της απόφασης επιμερισμού των προσπαθειών στην Ελλάδα, 2013-2020

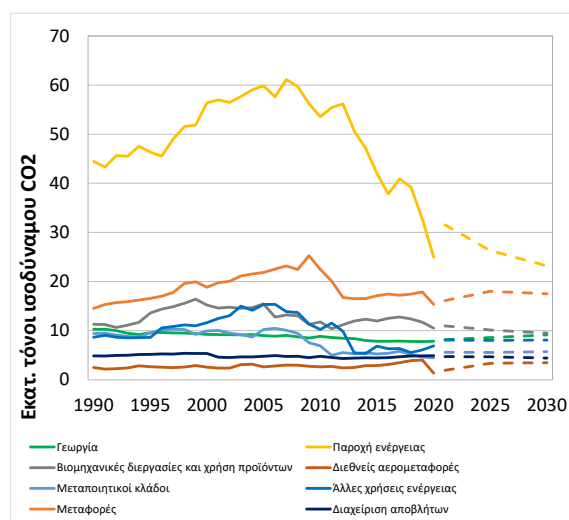
Βασικές εξελίξεις ανά τομέα

Στις οδικές μεταφορές, η ένταση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στα καύσιμα των οχημάτων στην Ελλάδα μειώθηκε κατά 3,5 % από

το 2010 έως το 2019. Η χώρα πρέπει να δράσει γρήγορα για να επιτύχει τον τρέχοντα στόχο μείωσης κατά 6 % σε επίπεδο ΕΕ. Υπάρχουν διάφορα είδη δράσεων που μπορούν να αναλάβουν τα κράτη μέλη στο πλαίσιο αυτό, για παράδειγμα: i) περαιτέρω επέκταση της χρήσης ηλεκτρικής ενέργειας στις οδικές μεταφορές· ii) υποστήριξη της χρήσης βιοκαυσίμων, ιδίως προηγμένων βιοκαυσίμων· iii) παροχή κινήτρων για την ανάπτυξη και την αξιοποίηση ανανεώσιμων καυσίμων μη βιολογικής προέλευσης· και iv) μείωση των εκπομπών προηγούμενου σταδίου πριν από διεργασίες διύλισης.

Οι οδικές μεταφορές αντιστοιχούσαν στο 17 % των συνολικών εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου στην Ελλάδα το 2019. Οι εκπομπές έχουν μειωθεί κατά 20 % σε σύγκριση με το 2005.

Εικόνα 36: Εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου ανά τομέα στην Ελλάδα¹²⁹ — ιστορικές εκπομπές 1990-2020, προβλέψεις 2021-2030¹³⁰

Για τη μείωση των εκπομπών από τα κτίρια, η Ελλάδα έχει θέσει ως στόχο την ανακαίνιση του 3 % του συνολικού ωφέλιμου εμβαδού των δημόσιων κτιρίων ετησίως και την αναβάθμιση 40 000 κατοικιών ετησίως έως το 2030 (αριθμός που αντιστοιχεί στο 12-15 % του συνολικού αποθέματος κατοικιών έως το 2030). Σύμφωνα με τη μακροπρόθεσμη στρατηγική της Ελλάδας για τις ανακαινίσεις, η τελική ενεργειακή ζήτηση στα κτίρια θα μειωθεί κατά 8 % σε σύγκριση με τα

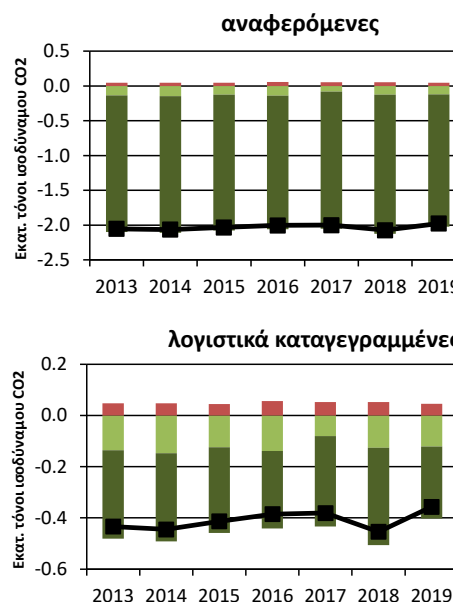
¹²⁹ Οι τομείς στην εικόνα αντιστοιχούν στους ακόλουθους τομείς της IPCC: Παροχή ενέργειας: 1A1, 1B και 1C. Χρήση ενέργειας στις μεταποιητικές βιομηχανίες: 1A2. Βιομηχανικές διεργασίες και χρήση προϊόντων: 2. Μεταφορές: 1A3. Άλλες χρήσεις ενέργειας: 1A4, 1A5 και 6. Γεωργία: 3. Απόβλητα: 5. Διεθνείς αερομεταφορές: 1.D.1.a.

¹³⁰ Ευρωπαϊκός Οργανισμός Περιβάλλοντος, [Σύνολο τάσεων και προβλέψεις για τις εκπομπές αερίων του θερμοκηπίου](#).

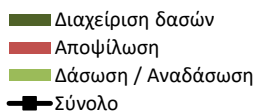
επίπεδα του 2015 μέσω στοχευμένων μέτρων πολιτικής.

Όσον αφορά τον τομέα της χρήσης γης, της αλλαγής χρήσης γης και της δασοκομίας (LULUCF), η Ελλάδα προβλέπει περαιτέρω μείωση των καθαρών απορροφήσεων έως το 2030. Οι ποσότητες που έχουν δηλωθεί βάσει του πρωτοκόλλου του Κιότο για τον τομέα LULUCF στην Ελλάδα δείχνουν ότι υπάρχει καθαρή απορρόφηση της τάξης των -2,0 Mt ισοδύναμου CO₂ κατά μέσο όρο για την περίοδο 2013-2019. Στο πλαίσιο αυτό, η Ελλάδα συνεισφέρει με 0,6 % στον ετήσιο όρο καταβόθρας της τάξης των -344,9 Mt ισοδύναμου CO₂ της ΕΕ των 27. Η διαδικασία λογιστικής καταγραφής για την ίδια περίοδο υποδεικνύει καθαρά πιστωτικά μόρια, κατά μέσο όρο, -0,4 Mt ισοδύναμου CO₂, που αντιστοιχεί σε 0,4 % της καταγεγραμμένης καταβόθρας -115,0 Mt ισοδύναμου CO₂ στην ΕΕ των 27. Οι καθαρές απορροφήσεις που έχουν δηλωθεί παραμένουν σχεδόν αμετάβλητες κατά την επταετή περίοδο, αλλά τα λογιστικά καταγεγραμμένα καθαρά πιστωτικά μόρια παρουσιάζουν μια πιο έντονη ανοδική τάση το 2018.

Εικόνα 37: Αναφερόμενες και λογιστικά καταγεγραμμένες εκπομπές και απορροφήσεις από τον τομέα LULUCF στην Ελλάδα¹³¹

¹³¹ Οι διαφορές μεταξύ των αναφερόμενων και των λογιστικά καταγεγραμμένων εκπομπών από τον τομέα LULUCF στο πλαίσιο του πρωτοκόλλου του Κιότο περιγράφονται στο «επεξηγηματικό σημείωμα σχετικά με τον τομέα LULUCF — λογιστικά καταγεγραμμένες και αναφερόμενες ποσότητες βάσει του πρωτοκόλλου του Κιότο».

Χρήση των εσόδων από τον εκπλειστηριασμό δικαιωμάτων του ΣΕΔΕ της ΕΕ

Τα συνολικά έσοδα από τον πλειστηριασμό δικαιωμάτων εκπομπής στο πλαίσιο του ΣΕΔΕ της ΕΕ κατά την περίοδο 2012-2021 ανήλθαν σε σχεδόν 3,4 δισ. EUR. Στην Ελλάδα, τα έσοδα δεσμεύονται και δαπανώνται πλήρως σε εγχώρια έργα για την κλιματική αλλαγή και την ενέργεια.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Αύξηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Υπάρχει περιθώριο για την Ελλάδα να αξιοποιήσει περαιτέρω το δυναμικό των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας, γεγονός που θα οδηγήσει σε χαμηλότερη ένταση χρήσης άνθρακα, διαφοροποίηση των πόρων (συμπεριλαμβανομένης της παραγωγής πράσινου υδρογόνου). Η εξάρτηση από τις ιδιαίτερα ρυπογόνες μονάδες ηλεκτροπαραγωγής με καύση λιγνίτη και από το φυσικό αέριο εξακολουθεί να αποτελεί πρόβλημα στην Ελλάδα.
- Ενίσχυση των βιώσιμων μεταφορών
- Η ενεργειακή απόδοση παραμένει βασικό ζήτημα, με μέτριο επίπεδο φιλοδοξίας για την τελική κατανάλωση ενέργειας και χαμηλό επίπεδο φιλοδοξίας για την πρωτογενή κατανάλωση ενέργειας.

Μέρος II: Πλαίσιο διευκόλυνσης: εργαλεία εφαρμογής

5. Χρηματοδότηση

Ανάγκες περιβαλλοντικών επενδύσεων στην ΕΕ

Η χρηματοδότηση των περιβαλλοντικών μέτρων είναι απαραίτητη για την επιτυχία τους. Παρότι το μεγαλύτερο μέρος της χρηματοδότησης προέρχεται από εθνικές πηγές, διάφορα ταμεία της ΕΕ συνεισφέρουν σημαντικά, συμβάλλοντας στην κάλυψη των χρηματοδοτικών κενών. Μετά το 2020 τα περιβαλλοντικά μέτρα θα υποστηριχθούν επίσης από το ταμείο ανάκαμψης της ΕΕ από την κρίση COVID-19 (μέσω του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας) και από την αρχή του «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης», η οποία εφαρμόζεται σε ολόκληρο τον προϋπολογισμό της ΕΕ. Οι ανανεωμένες δεσμεύσεις που αναλήφθηκαν στο πλαίσιο της COP 26 (Γλασκώβη, Οκτώβριος-Νοέμβριος 2021) και της σύμβασης για τη βιοποικιλότητα (COP15, Απρίλιος-Μάιος 2022) θα αποτυπωθούν επίσης στον προϋπολογισμό της ΕΕ¹³².

Συνολικές ελλείψεις στις περιβαλλοντικές επενδύσεις (ΕΕ-27)

Οι επενδυτικές ανάγκες της ΕΕ για την πράσινη μετάβαση καλύπτουν σειρά αλληλένδετων τομέων. Οι πρόσθετες επενδυτικές ανάγκες σε σχέση με τη βάση αναφοράς (δηλαδή η διαφορά μεταξύ του τι είναι αναγκαίο και του τι προβλέπεται να επενδυθεί εάν δεν αναληφθεί πρόσθετη δράση) για το κλίμα, την ενέργεια

και τις μεταφορές υπολογίστηκαν το 2021 σε 390 δισ. EUR ετησίως (ΕΕ-27) με επιπλέον 130 δισ. EUR ετησίως για την επίτευξη των βασικών περιβαλλοντικών στόχων της ΕΕ¹³³. Οι εν λόγω επενδυτικές ανάγκες αντικατοπτρίζουν τους στόχους υλοποίησης έως το 2020 και το 2030 (εκτός από την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή, το κόστος της οποίας αναμένεται να διαρκέσει για μεγαλύτερο χρονικό διάστημα).

Στον πίνακα 1 παρουσιάζεται μια προκαταρκτική επικαιροποίηση των βασικών ελλείψεων της ΕΕ σε περιβαλλοντικές επενδύσεις¹³⁴. Σχεδόν το 40 % των αναγκών σε περιβαλλοντικές επενδύσεις σχετίζεται με την αντιμετώπιση της ρύπανσης, η οποία αντιπροσωπεύει σχεδόν τα δύο τρίτα των συνολικών ελλείψεων εάν συνδυαστεί με τη διαχείριση των υδάτων. Το επενδυτικό έλλειμμα στην κυκλική οικονομία και τα απόβλητα εκτιμάται ότι κυμαίνεται μεταξύ 13-28 δισ. EUR ετησίως, ανάλογα με τα επίπεδα κυκλικότητας που εφαρμόζονται. Το ετήσιο έλλειμμα χρηματοδότησης της βιοποικιλότητας εκτιμάται σε περίπου 20 δισ. EUR.

¹³³ [SWD\(2021\)621](#), που συνοδεύει την πρόταση COM(2021)557 για την τροποποίηση της οδηγίας (ΕΕ) 2018/2001 (REDII).

¹³⁴ Με μειώσεις λόγω του Brexit και κάποιου βαθμού συμβιβασμού μεταξύ των στόχων. Πηγή: ΓΔ ENV «Μελέτη για τη στήριξη της ανάλυσης των αναγκών της ΕΕ για πράσινες επενδύσεις» (σε εξέλιξη, 2021-2023) και εσωτερική ανάλυση της ΓΔ ENV «Ανάγκες περιβαλλοντικών επενδύσεων και χρηματοδότηση στην πράσινη μετάβαση της ΕΕ» Ιούλιος 2020.

¹³² Η σύμβαση για τη βιολογική ποικιλότητα (cbd.int)· Παγκόσμιο πλαίσιο για τη βιοποικιλότητα μετά το 2020 | IUCN.

Πίνακας 1: Εκτιμώμενη κατανομή των ελλείψεων σε περιβαλλοντικές επενδύσεις στην ΕΕ των 27, ανά περιβαλλοντικό στόχο, 2021-2030 (ανά έτος)¹³⁵

Περιβαλλοντικός στόχος	Εκτιμώμενο επενδυτικό έλλειμμα (ΕΕ-27, ετησίως)	
	δισ. EUR	%
Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης	42,8	39 %
Διαχείριση υδάτων και βιομηχανίες	26,6	24 %
Κυκλική οικονομία και απόβλητα	13,0	12 %
Κυκλική οικονομία και οικοσυστήματα ¹³⁶	21,5	20 %
Έρευνα, ανάπτυξη και καινοτομία κ.λπ.	6,2	6 %
Σύνολο	110,1	100 %

Περιβαλλοντικές επενδυτικές ανάγκες στην Ελλάδα

Η ολοκλήρωση και βελτίωση των υποδομών διαχείρισης αποβλήτων και λυμάτων θεωρείται κορυφαία προτεραιότητα για τις περιβαλλοντικές επενδύσεις στην Ελλάδα. Ακολουθούν οι επενδύσεις για τη συμμόρφωση με τις οδηγίες για τη φύση και για την παρακολούθηση και τον μετριασμό της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Επιπλέον, έχουν προσδιοριστεί οι ακόλουθες περιβαλλοντικές επενδυτικές ανάγκες ανά τομέα:

Πρόληψη και έλεγχος της ρύπανσης

Σύμφωνα με την πρώτη έκδοση της «Προοπτικής για καθαρό αέρα»¹³⁷ της ΕΕ, στο πλαίσιο του προγράμματος για καθαρό αέρα, το συνολικό κόστος ελέγχου της

ατμοσφαιρικής ρύπανσης ώστε η Ελλάδα να εκπληρώσει τις απαιτήσεις μείωσης των εκπομπών βάσει της οδηγίας NECD¹³⁸ έως το 2030 εκτιμάται ότι ανέρχεται σε 1 338 εκατ. EUR ετησίως, συμπεριλαμβανομένων 926 εκατ. EUR ετησίως για επενδύσεις κεφαλαίου (με δεδομένη την επίτευξη των στόχων για το κλίμα και την ενέργεια για το 2030).

Στη δεύτερη έκδοση της «Προοπτική για καθαρό αέρα»¹³⁹ της ΕΕ επισημαίνεται ότι η ΕΕ θα επιτύχει σε μεγάλο βαθμό τις μειώσεις που αντιστοιχούν στις υποχρεώσεις που απορρέουν από την οδηγία ΕΑΟΕ για το 2030, εάν: i) εφαρμοστεί όλη η σχετική νομοθεσία που εγκρίθηκε έως το 2018 (συμπεριλαμβανομένων όλων των στόχων για την ατμοσφαιρική ρύπανση και των στόχων για το κλίμα και την ενέργεια με ορίζοντα το 2030 που τέθηκαν το 2018)· ii) και τα κράτη μέλη εφαρμόσουν επίσης τα μέτρα που ανακοινώθηκαν στα εθνικά τους προγράμματα ελέγχου της ατμοσφαιρικής ρύπανσης. Η μόνη εξαίρεση αφορά την αμμωνία για 15 κράτη μέλη, εξαιρουμένης της Ελλάδας.

Διαχείριση των υδάτων

Σύμφωνα με τη μελέτη του ΟΟΣΑ με τίτλο «Financing a Water Secure Future» (2022)¹⁴⁰, η Ελλάδα βασίζεται κυρίως σε συμβατικούς πόρους για την ύδρευσή της (π.χ. υπόγεια ύδατα). Ένα μικρό μόλις ποσοστό (2 %) της συνολικής παροχής πόσιμου νερού προέρχεται από αφαλάτωση. Σύμφωνα με προβλέψεις, η Ελλάδα θα μπορούσε να αντιμετωπίσει έναν από τους υψηλότερους δυνητικούς κινδύνους για την υγεία λόγω μη ασφαλούς πόσιμου νερού στην ΕΕ έως το 2050. Επίσης, υπάρχει σημαντική διαρροή στο σύστημα διανομής.

Η έλλειψη γλυκών υδάτων και η άνοδος της στάθμης της θάλασσας είναι οι μεγαλύτεροι κίνδυνοι που αντιμετωπίζει η χώρα σε σχέση με την κλιματική αλλαγή. Αναμένεται να εκδηλώνονται πιο συχνά και σοβαρά φαινόμενα ξηρασίας, με ιδιαίτερα έντονα φαινόμενα το καλοκαίρι. Η Ελλάδα αντιμετωπίζει προκλήσεις όσον αφορά τη χρηματοδότηση μελλοντικών επενδυτικών αναγκών για την ύδρευση και την αποχέτευση, καθώς και για την αντιπλημμυρική προστασία, ιδίως σε περιοχές όπου δεν υπάρχει διαθέσιμη χρηματοδότηση

¹³⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Περιβάλλοντος, «Μελέτη για τη στήριξη της ανάλυσης των αναγκών της ΕΕ για πράσινες επενδύσεις» (σε εξέλιξη, 2021-2023) και εσωτερική ανάλυση της ΓΔ Περιβάλλοντος «Ανάγκες περιβαλλοντικών επενδύσεων και χρηματοδότηση στην πράσινη μετάβαση της ΕΕ», Ιούλιος 2020.

¹³⁶ Για να καλυφθούν οι ανάγκες της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030 (Natura 2000, πράσινες υποδομές), θα πρέπει να αποδεσμεύονται τουλάχιστον 20 δισ. EUR ετησίως για τη φύση (COM/2020/380 final). Για την πλήρη κάλυψη της στρατηγικής (συμπεριλαμβανομένης της αποκατάστασης) ενδέχεται να χρειαστούν 30-35 δισ. EUR, γεγονός που υποδηλώνει έλλειμμα 10-20 δισ. EUR ετησίως σε σύγκριση με τις τρέχουσες βασικές δαπάνες.

¹³⁷ International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA), [Progress towards the achievement of the EU's air quality and emissions objectives](#) (Πρόσδος προς την επίτευξη των στόχων της ΕΕ για την ποιότητα του ατμοσφαιρικού αέρα και τις εκπομπές), 2018.

¹³⁸ Καλύπτουν τις μειώσεις και τα ανώτατα όρια εκπομπών για 5 ατμοσφαιρικούς ρύπους, SO_x, NO_x, PM_{2.5}, NH₃ και VOC έως το 2030, σε σύγκριση με το 2005. Πηγή: Progress towards the achievement of the EU's air quality and emissions objectives, IIASA 2018. (σ. 29). Οι απαιτήσεις βασίζονται στην [οδηγία \(ΕΕ\) 2016/2284](#).

¹³⁹ [COM\(2021\) 3 final](#). International Institute for Applied Systems Analysis (IIASA), Support to the development of the Second Clean Air Outlook (Στήριξη της εκπόνησης της δεύτερης έκδοσης της «Προοπτικής για καθαρό αέρα»), 2020 και [παράρτημα](#).

¹⁴⁰ ΟΟΣΑ, [Financing a Water Secure Future](#) (Χρηματοδότηση ενός ασφαλούς μέλλοντος για το νερό), 2022.

από την ΕΕ¹⁴¹. Έως το 2030, οι σωρευτικές πρόσθετες επενδύσεις που απαιτούνται για την Ελλάδα εκτιμώνται σε 1,7 δισ. EUR (περίπου 170 εκατ. EUR ετησίως) σε σχέση με τη βάση αναφοράς, εκ των οποίων περίπου το 90 % αφορά τα λύματα¹⁴². Επιπλέον, η πρόσφατη (6η) η έκθεση εφαρμογής της οδηγίας-πλασιού για τα ύδατα και της οδηγίας για τις πλημμύρες¹⁴³, καθώς και η οικονομική μελέτη που τη συνοδεύει¹⁴⁴, αποτελούν επίσης σχετική πηγή ενημέρωσης σε αυτόν τον τομέα.

Απόβλητα και κυκλική οικονομία

Σύμφωνα με μελέτη της Επιτροπής¹⁴⁵, για την επίτευξη των στόχων ανακύκλωσης για τα αστικά απόβλητα και τα απορρίμματα συσκευασίας, η Ελλάδα πρέπει να επενδύσει επιπλέον 385 εκατ. EUR (περίπου 55 εκατ. EUR ετησίως) την περίοδο 2021-2027 για τη συλλογή, την επεξεργασία βιολογικών αποβλήτων, τους επανεπεξεργαστές ανακύκλωσης, τις εγκαταστάσεις διαλογής αποβλήτων και την ψηφιοποίηση του μητρώου αποβλήτων. Το κόστος αντικατάστασης των εγκαταστάσεων επεξεργασίας βιολογικών αποβλήτων (9,4 εκατ. EUR την περίοδο 2021-2027 ή 1,3 εκατ. EUR ετησίως) περιλαμβάνεται στο ποσό αυτό, αλλά αποκλείει τις επενδύσεις που απαιτούνται για άλλες βασικές ροές αποβλήτων (πλαστικά, κλωστοϋφαντουργικά προϊόντα, έπιπλα) και για την αύξηση της κυκλικότητας και της πρόληψης της δημιουργίας αποβλήτων σε ολόκληρη την οικονομία.

Βιοποικιλότητα και οικοσυστήματα

Το πλαίσιο δράσης προτεραιότητας (PAF) που υποβλήθηκε πρόσφατα για την Ελλάδα δείχνει ότι το κόστος προστασίας της φύσης (συμπεριλαμβανομένου του Natura 2000) για την περίοδο 2021-2027 ανέρχεται σε 1 039,5 εκατ. EUR. Το ποσό αυτό αντιστοιχεί σε ετήσιο κόστος περίπου 148,5 εκατ. EUR, εκ των οποίων

24,7 εκατ. EUR είναι εφάπαξ δαπάνες¹⁴⁶. Δεν περιλαμβάνεται το πρόσθετο κόστος για την εφαρμογή της στρατηγικής για τη βιοποικιλότητα με ορίζοντα το 2030, μεταξύ άλλων για την αυξημένη προστασία και την αποκατάσταση.

Οι κύριες προτεραιότητες όσον αφορά τη διατήρηση είναι οι εξής: i) βελτίωση γνώσεων σε εθνικό και τοπικό επίπεδο σχετικά με την κατάσταση διατήρησης των ειδών και των τύπων οικοτόπων· ii) βελτίωση της κατάστασης διατήρησης των ειδών· iii) αντιμετώπιση αλληλεπιδράσεων και συγκρούσεων μεταξύ άγριας πανίδας και ανθρώπινων δραστηριοτήτων· iv) μετριασμός των επιπτώσεων της κλιματικής αλλαγής σε είδη, οικοτόπους και περιοχές υπό προστασία· v) δημιουργία πράσινων υποδομών· vi) διατήρηση των γενετικών πόρων· vii) αντιμετώπιση της επίδρασης των χωροκατακτητικών ξένων ειδών με έμφαση στο θαλάσσιο περιβάλλον και τα είδη των οικοτόπων· και viii) μετριασμός των επιπτώσεων των μεγάλων υποδομών (π.χ. αιολικά πάρκα, έρευνα εξόρυξης υδρογονανθράκων κ.λπ.) στους τόπους του δικτύου Natura 2000 και στους τύπους κοινοτικών ειδών/οικοτόπων που παρουσιάζουν ενδιαφέρον.

Χρηματοδότηση της ΕΕ για το περιβάλλον 2014-2020

Το πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο (ΠΔΠ) για την περίοδο 2014-2020 διέθεσε στην ΕΕ σχεδόν 960 δισ. EUR (σε αναλήψεις υποχρεώσεων, τιμές 2011)¹⁴⁷ για να δαπανήσει κατά την περίοδο αυτή. Η δέσμευση στο ΠΔΠ 2014-2020 περιλάμβανε στόχο δαπανών για το κλίμα της τάξης του 20 % και ευκαιρίες χρηματοδότησης για το ευρύτερο περιβάλλον, ιδίως στο πλαίσιο των Ευρωπαϊκών Διαρθρωτικών και Επενδυτικών Ταμείων (ΕΔΕΤ)¹⁴⁸. Στη συνέχεια, στον προϋπολογισμό του ΠΔΠ 2014-2020 προστέθηκαν πάνω από 50 δισ. EUR (σε τρέχουσες τιμές) από το πρόγραμμα REACT-EU για τη δράση της πολιτικής συνοχής κατά της COVID-19¹⁴⁹.

Η Ελλάδα έλαβε 23,1 δισ. EUR από τα ΕΔΕΤ κατά την περίοδο 2014-2020 για να επενδύσει στη δημιουργία θέσεων εργασίας και στη βιωσιμότητα και την υγεία της

¹⁴¹ ΟΟΣΑ, [Financing a Water Secure Future](#) (Χρηματοδότηση ενός ασφαλούς μέλλοντος για το νερό), 2022.

¹⁴² ΟΟΣΑ, [Greece- Country fact sheet- Financing Water Supply, Sanitation and Flood Protection \(Ελλάδα - Ενημερωτικό δελτίο χώρας - Χρηματοδότηση ύδρευσης, αποχέτευσης και αντιπλημμυρικής προστασίας\)](#).

¹⁴³ [WFD and FD Implementation Reports](#) (Εκθέσεις εφαρμογής της ΟΠΥ και της οδηγίας για τις πλημμύρες) — ΓΔ Περιβάλλοντος — Ευρωπαϊκή Επιτροπή.

¹⁴⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Γενική Διεύθυνση Περιβάλλοντος, [Economic data related to the implementation of the WFD and the FD and the financing of measures](#) (Οικονομικά στοιχεία σχετικά με την εφαρμογή της ΟΠΥ και της οδηγίας για τις πλημμύρες και τη χρηματοδότηση των μέτρων), τελική έκθεση. Υπηρεσία Εκδόσεων, 2021.

¹⁴⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Study on investment needs in the waste sector and on the financing of municipal waste management in Member States](#) (Μελέτη σχετικά με τις επενδυτικές ανάγκες στον τομέα των αποβλήτων και για τη χρηματοδότηση της διαχείρισης των αστικών αποβλήτων στα κράτη μέλη), 2019.

¹⁴⁶ The N2K Group, [Strengthening investments in Natura 2000 and improving synergies with EU funding instruments report to the European Commission](#) (Ενίσχυση των επενδύσεων στο δίκτυο Natura 2000 και βελτίωση των συνεργειών με τα χρηματοδοτικά μέσα της ΕΕ, Έκθεση προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή), 2021.

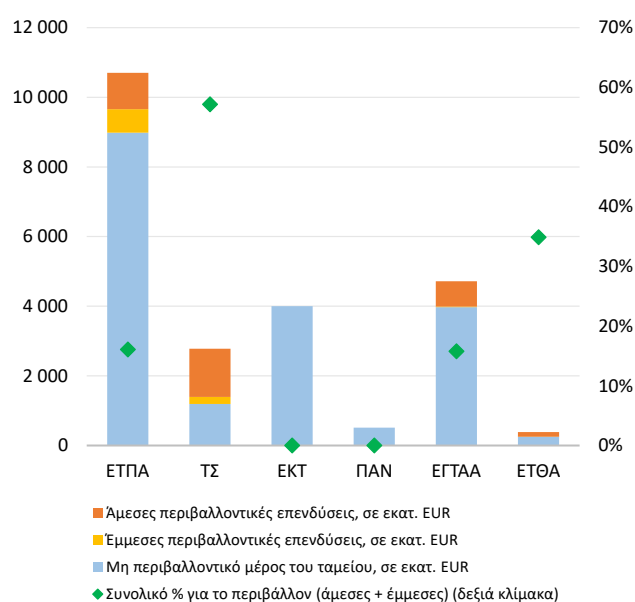
¹⁴⁷ [Κανονισμός \(ΕΕ, Ευρατόμ\) αριθ. 1311/2013 του Συμβουλίου](#).

¹⁴⁸ Τα Ευρωπαϊκά Διαρθρωτικά και Επενδυτικά Ταμεία (ΕΔΕΤ) περιλαμβάνουν το Ευρωπαϊκό Ταμείο Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ), το Ταμείο Συνοχής (ΤΣ), το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο (ΕΚΤ) με την Πρωτοβουλία για την απασχόληση των νέων (ΠΑΝ), το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) και το Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας και Αλιείας (ΕΤΘΑ).

¹⁴⁹ [Κανονισμός \(ΕΕ\) 2020/2221](#).

ευρωπαϊκής οικονομίας και του ευρωπαϊκού περιβάλλοντος. Οι προγραμματισμένες άμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις ανήλθαν σε 3,3 δισ. EUR, ενώ ακόμη 896,4 εκατ. EUR προσδιορίστηκαν ως έμμεση αξία περιβαλλοντικών επενδύσεων, συνολικού ύψους 4,2 δισ. EUR. Στην εικόνα 39 παρουσιάζεται επισκόπηση των (προγραμματισμένων) επιμέρους κονδυλίων των ΕΔΕΤ που προορίζονται για την Ελλάδα (ποσά της ΕΕ, χωρίς εθνικά ποσά).

Εικόνα 38: Κονδύλια των ΕΔΕΤ που διατέθηκαν στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων περιβαλλοντικών επενδύσεων, 2014-2020¹⁵⁰

¹⁵⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Περιβάλλοντος - Ανάλυση δεδομένων της ΓΔ Περιβάλλοντος με βάση την πύλη ανοικτών δεδομένων των ΕΔΕΤ (cohesiondata.ec.europa.eu), την έκθεση [Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στα ταμεία της πολιτικής συνοχής \(COWI, 2017\)](#), τον [κανονισμό \(ΕΕ\) αριθ. 1303/2013](#), τον [κανονισμό \(ΕΕ\) 2021/1060](#) και τον [εκτελεστικό κανονισμό \(ΕΕ\) αριθ. 215/2014](#). Καταληκτική ημερομηνία για τα δεδομένα: Δεκέμβριος 2021. Οι περιβαλλοντικές επενδύσεις εν προκειμένω αποτυπώνονται μέσω της συνδυασμένης χρήσης πεδίων παρέμβασης και συντελεστών δυνάμει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1303/2013 και του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060 που επιτρέπουν τον ακριβέστερο προσδιορισμό και την αποτίμηση των σχετικών περιβαλλοντικών επενδύσεων. Σημ. Οι έμμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις αποτιμώνται με τη χρήση των περιβαλλοντικών συντελεστών του παραρτήματος Ι του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060 (σε αντίθεση με την πλήρη αξία).

Πίνακας 2: Άμεσες και έμμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις στο πλαίσιο των ΕΔΕΤ στην Ελλάδα, 2014-2020¹⁵¹

Μέσο	Πιστώσεις για το περιβάλλον (εκατ. EUR)
Στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής (ΕΤΠΑ + ΤΣ)	3 306,7
Άμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις	2 426,8
νερό	1 159,7
απόβλητα	763,5
ποιότητα του αέρα	39,9
βιοποικιλότητα και φύση	85,7
αποκατάσταση του εδάφους	17,6
κλίμα και διαχείριση κινδύνων	360,3
Έμμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις	879,9
ανανεώσιμες μορφές ενέργειας	43,1
ενεργειακή απόδοση	220,6
άλλες μορφές ενέργειας ¹⁵²	33,0
βιώσιμες μεταφορές	517,0
βιώσιμος τουρισμός	47,3
ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, έρευνα και καινοτομία	19,0
Στο πλαίσιο του ΕΓΤΑΑ / αγροτική ανάπτυξη	744,5
Άμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις	729,8
νερό	505,8
κλίμα και διαχείριση κινδύνων	224,1
Έμμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις	14,7
ανανεώσιμες μορφές ενέργειας	10,7
ενεργειακή απόδοση	4,0
Στο πλαίσιο του ΕΤΘΑ	133,1
Άμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις	131,3
προστασία του περιβάλλοντος και αποδοτικότητα των πόρων	131,3
Έμμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις	1,8
ανάπτυξη επιχειρηματικής δραστηριότητας, έρευνα και καινοτομία	1,8
Στο πλαίσιο των συνολικών κεφαλαίων ΕΔΕΤ	4 184,4
Άμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις	3 288,0
Άμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις	896,4

¹⁵¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, ΓΔ Περιβάλλοντος — Ανάλυση δεδομένων. Οι αξίες των περιβαλλοντικών επενδύσεων που προσδιορίζονται εδώ στους συγκεκριμένους περιβαλλοντικούς τομείς ενδέχεται να διαφέρουν από τις αξίες παρακολούθησης στο [cohesiondata.ec.europa.eu](#), π.χ. για τον [καθαρό αέρα](#) ή τη [βιοποικιλότητα](#) λόγω δύο παραγόντων: του συνόλου των περιβαλλοντικών συντελεστών που χρησιμοποιήθηκαν και του εύρους των κονδυλίων που αξιολογήθηκαν. Η ανάλυση της ΓΔ Περιβάλλοντος καλύπτει το πλήρες φάσμα των ΕΔΕΤ. Βλ. επίσης προηγούμενη υποσημείωση.

¹⁵² Έξυπνα συστήματα διανομής ενέργειας (έξυπνα δίκτυα) και συμπαραγωγή υψηλής απόδοσης και τηλεθέρμανση, με βάση τα πεδία παρέμβασης 53 και 54 αντίστοιχα (με περιβαλλοντικούς συντελεστές 40 %) του κανονισμού (ΕΕ) 2021/1060, παράρτημα Ι.

Εμμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις

Η χρηματοδότηση για το περιβάλλον από τα ΕΔΕΤ συμπληρώθηκε επίσης από άλλα χρηματοδοτικά προγράμματα και χρηματοδότηση της ΕΕ που διατίθενται σε όλα τα κράτη μέλη, όπως το πρόγραμμα LIFE, το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» και η χρηματοδότηση από την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ)¹⁵³, τα οποία ανέρχονται σε εκτιμώμενη συνολική περιβαλλοντική χρηματοδότηση ύψους 4,7 δισ. EUR για την Ελλάδα κατά την περίοδο 2014-2020.

Το πρόγραμμα LIFE¹⁵⁴ είναι ειδικά σχεδιασμένο για περιβαλλοντικούς και κλιματικούς στόχους, χρηματοδοτώντας την επίδειξη και την υλοποίηση πράσινων λύσεων. Κατά την περίοδο 2014-2020, η Ελλάδα έλαβε στήριξη από την ΕΕ για 26 έργα LIFE (για τη φύση και το περιβάλλον) ύψους 53,6 εκατ. EUR (από τα 1 028 έργα LIFE της ΕΕ-27 με συνολική συνεισφορά της ΕΕ ύψους 1,74 δισ. EUR)¹⁵⁵.

Κατά την περίοδο 2014-2020, το πρόγραμμα «Ορίζων 2020» διέθεσε περίπου 74,3 εκατ. EUR στην Ελλάδα (ιδίως για έργα κυκλικής οικονομίας, δράσης για το κλίμα, γεωσκόπησης, ύδρευσης και φυσικών πόρων και οικοσυστημάτων), ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 4,4 % του συνολικού κονδυλίου της Ελλάδας¹⁵⁶. Από το Ευρωπαϊκό Ταμείο Στρατηγικών Επενδύσεων (ΕΤΣΕ), κανένα από τα συνολικά κονδύλια της Ελλάδας (1,8 δισ. EUR)¹⁵⁷ δεν δαπανήθηκε για περιβαλλοντικά έργα. Η Ελλάδα έλαβε 343,2 εκατ. EUR από την ΕΤΕπ για άμεσες περιβαλλοντικές επενδύσεις, ιδίως για ύδρευση και αποχέτευση και για τη διαχείριση των αποβλήτων, από το σύνολο των δανείων της ΕΤΕπ προς την Ελλάδα (12,7 δισ. EUR)¹⁵⁸. Η χώρα κατατάσσεται στην 7η θέση στην ΕΕ όσον αφορά το σύνολο των δανείων που έχει λάβει από την ΕΤΕπ.

Το 2020 η ΕΤΕπ χορήγησε χρηματοδότηση ύψους 24,2 δισ. EUR σε ολόκληρη την Ευρώπη για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής σε επίπεδο ΕΕ

¹⁵³ Ο Όμιλος ΕΤΕπ συνεργάζεται με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για την υλοποίηση διαφόρων προγραμμάτων που χρηματοδοτούν την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας: InvestEU, ο διάδοχος του ΕΤΣΕ, πυλώνες II και III του Μηχανισμού Δίκαιης Μετάβασης. Ο Όμιλος ΕΤΕπ είναι βασικός εταίρος υλοποίησης για το InvestEU, καθώς διαχειρίζεται το 75 % της συνολικής δημοσιονομικής ικανότητας της εντολής.

¹⁵⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Πρόγραμμα LIFE](#).

¹⁵⁵ Πηγή: CINEA

¹⁵⁶ Πηγή: EASME, <https://sc5.easme-web.eu/>.

¹⁵⁷ Εγκεκριμένη και υπογεγραμμένη χρηματοδότηση από το ΕΤΣΕ — ΕΤΕπ, 2015-2020: Πηγή: <https://www.eib.org/en/products/mandates-partnerships/efsi/index.htm>.

¹⁵⁸ Δάνεια της ΕΤΕπ στις χώρες της ΕΕ κατά την περίοδο 2014-2020. Πηγή: Πύλη ανοικτών δεδομένων της ΕΤΕπ: <https://www.eib.org/en/infocentre/eib-open-data.htm>

(που αντιστοιχεί στο 37 % της συνολικής χρηματοδότησής της) και 1,8 δισ. EUR για το περιβάλλον (που αντιστοιχεί στο 3 % της χρηματοδότησής της)¹⁵⁹.

Χρηματοδότηση της ΕΕ για το περιβάλλον 2021-2027

Το επενδυτικό σχέδιο της Ευρωπαϊκής Πράσινης Συμφωνίας του 2020 προβλέπει την πραγματοποίηση πράσινων επενδύσεων (δημόσιων και ιδιωτικών) ύψους 1 τρισ. EUR σε ολόκληρη την ΕΕ έως το 2030. Στο πλαίσιο του ΠΔΠ 2021-2027 και του προγράμματος δαπανών NextGenerationEU (NGEU) θα διατεθούν 2 018 τρισ. EUR (σε τρέχουσες τιμές) για τη στήριξη της ανάκαμψης από τη νόσο COVID-19 και τις μακροπρόθεσμες προτεραιότητες της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της προστασίας του περιβάλλοντος¹⁶⁰. Σύμφωνα με τη δέσμευση της Πράσινης Συμφωνίας¹⁶¹ της ΕΕ για «μη πρόκληση βλάβης» και τη διοργανική συμφωνία για το ΠΔΠ 2021-2027¹⁶², το 30 % του προϋπολογισμού της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027 θα στηρίξει τις προσπάθειες για το κλίμα, ενώ οι δράσεις για τη βιοποικιλότητα θα λάβουν 7,5 % από το 2024 και 10 % από το 2026 του ΠΔΠ, γεγονός που απαιτεί αυξημένο προγραμματισμό των χρηματοδοτικών πόρων για τη βιοποικιλότητα, ιδίως στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής 2021-2027 και της ΚΓΠ 2023-2027 για την επίτευξη των εν λόγω στόχων.

Η βιώσιμη χρηματοδότηση αυξάνει σημαντικά τη διαφάνεια όσον αφορά την περιβαλλοντική βιωσιμότητα (στόχος που προωθεί η ταξινόμηση της ΕΕ)¹⁶³. Ενισχύει επίσης τις απαιτήσεις δημοσιοποίησης μη χρηματοοικονομικών πληροφοριών και διευκολύνει την έκδοση πράσινων ομολόγων (με την ανάπτυξη του προτύπου πράσινων ομολόγων της ΕΕ¹⁶⁴). Ενισχυμένη από την ανανεωμένη στρατηγική βιώσιμης χρηματοδότησης (2020)¹⁶⁵, η βιώσιμη χρηματοδότηση θα αυξήσει τις επενδυτικές ροές προς το κλίμα και το περιβάλλον. Η νέα στρατηγική για την προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή¹⁶⁶ μπορεί να συμβάλει στη γεφύρωση του χάσματος ασφαλιστικής προστασίας, το οποίο σήμερα αφήνει πολλούς κινδύνους από κλιματικά φαινόμενα ανασφάλιστους¹⁶⁷. Η ΕΤΕπ θα ευθυγραμμίσει

¹⁵⁹ [Έκθεση δραστηριοτήτων της ΕΤΕπ για το 2021](#).

¹⁶⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Μακροπρόθεσμος προϋπολογισμός της ΕΕ για την περίοδο 2021-2027 και NextGenerationEU](#).

¹⁶¹ [COM\(2019\) 640 final](#).

¹⁶² [Διοργανική συμφωνία, ΕΕ L 433I](#).

¹⁶³ https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/banking-and-finance/sustainable-finance/eu-taxonomy-sustainable-activities_en

¹⁶⁴ [Πρότυπο πράσινων ομολόγων της ΕΕ — 2021/0191 \(COD\)](#).

¹⁶⁵ COM (2021) 390 Final - Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Στρατηγική χρηματοδότησης της μετάβασης προς τη βιώσιμη οικονομία.

¹⁶⁶ [COM\(2021\) 82 final](#).

¹⁶⁷ Η στρατηγική θα στηρίξει τη βελτίωση της κάλυψης του ασφαλιστικού χάσματος, μεταξύ άλλων μέσω των αγορών φυσικών καταστροφών, όπως αντικατοπτρίζεται στον πίνακα εργαλείων της

το 50 % των δανειοδοτήσεων της για τους κλιματικούς και περιβαλλοντικούς στόχους έως το 2025¹⁶⁸ με συνεισφορά ύψους 250 δισ. EUR στο επενδυτικό σχέδιο της Πράσινης Συμφωνίας έως το 2027.

Στον πίνακα 3 παρουσιάζεται επισκόπηση των κονδυλίων της ΕΕ που προορίζονται για την Ελλάδα για την περίοδο 2021-2027. Τα κονδύλια αυτά συμπληρώνονται από άλλα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ που διατίθενται σε όλα τα κράτη μέλη.

Πίνακας 3: Βασικά κονδύλια της ΕΕ που διατίθενται στην Ελλάδα (σε τρέχουσες τιμές), 2021-2027

Μέσο	Κατανομή χρηματοδότησης ανά χώρα (σε εκατ. EUR)
Πολιτική συνοχής	Σύνολο: 20 448,2¹⁶⁹
ΕΤΠΑ	11 451,7
ΤΣ	3 023,4 ¹⁷⁰
ΕΚΤ+	5 844,8
ΕΕΣ (ΕΤΠΑ)	128,3 ¹⁷¹
Ταμείο Δίκαιης Μετάβασης	830,2¹⁷²
ΕΓΤΑΑ / αγροτική ανάπτυξη στο πλαίσιο των στρατηγικών σχεδίων της ΚΓΠ 2023-2027 ¹⁷³	2 784,8¹⁷⁴
Ευρωπαϊκό Ταμείο Θάλασσας, Αλιείας και Υδατοκαλλιέργειας (ΕΤΘΑΥ)	375,0¹⁷⁵
Μηχανισμός ανάκαμψης και	17 769,9 (επιχορηγήσεις)

ΕΙΟΡΑ (Ένωση Ευρωπαϊκών Αρχών Ασφαλίσεων και Επαγγελματικών Συντάξεων) σχετικά με το χάσμα στην ασφαλιστική προστασία έναντι φυσικών καταστροφών. Βλ.: [The pilot dashboard on insurance protection gap for natural catastrophes \(Πιλοτικός πίνακας εργαλείων σχετικά με το χάσμα στην ασφαλιστική προστασία έναντι φυσικών καταστροφών\) | Eiora \(europa.eu\)](#).

¹⁶⁸ Χάρτης πορείας της ΕΤΕπ για το κλίμα 2021-2025, Νοέμβριος 2020.

¹⁶⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Κονδύλια του προϋπολογισμού της ΕΕ στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής 2021-2027](#).

¹⁷⁰ Η μεταφορά στον μηχανισμό «Συνδέοντας την Ευρώπη» (Μεταφορές) δεν περιλαμβάνεται.

¹⁷¹ Αρχικά κονδύλια Interreg ανά κράτος μέλος, συμπεριλαμβανομένης της διακρατικής και της διασυνοριακής συνεργασίας στο πλαίσιο της ΕΕΣ.

¹⁷² Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Κονδύλια του προϋπολογισμού της ΕΕ στο πλαίσιο της πολιτικής συνοχής 2021-2027](#).

¹⁷³ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [στρατηγικά σχέδια της ΚΓΠ](#).

¹⁷⁴ [Κανονισμός \(ΕΕ\) 2021/2115, παράρτημα XI](#).

¹⁷⁵ [Κανονισμός \(ΕΕ\) 2021/1139](#), παράρτημα V.

ανθεκτικότητας	12 727,5 (δάνεια)¹⁷⁷
2021-2026 ¹⁷⁶	

Στην Ελλάδα, ο προγραμματισμός για τα περισσότερα ταμεία της ΕΕ (ταμεία πολιτικής συνοχής, ΕΓΤΑΑ και ΕΤΘΑΥ) βρίσκεται σε εξέλιξη. Ωστόσο, οι διαπραγματεύσεις έχουν ολοκληρωθεί στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας.

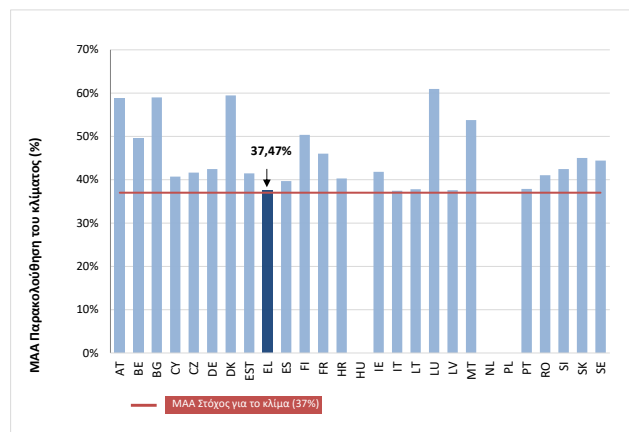
Το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας καθορίζει μέτρα για μια ισχυρή ανάκαμψη και την προετοιμασία της Ελλάδας για το μέλλον. Οι μεταρρυθμίσεις και οι επενδύσεις που περιγράφονται στο σχέδιο θα βοηθήσουν την Ελλάδα να καταστεί πιο βιώσιμη, ανθεκτική και έτοιμη για τις προκλήσεις και τις ευκαιρίες της πράσινης και της ψηφιακής μετάβασης. Για τον σκοπό αυτό, το σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας καθορίζει 106 επενδυτικά μέτρα και 68 μεταρρυθμίσεις, τα οποία θα υποστηριχθούν από επιχορηγήσεις ύψους 17,77 δισ. EUR και δάνεια ύψους 12,73 δισ. EUR. Το 37,5 % του σχεδίου θα στηρίξει στόχους για το κλίμα. Το σχέδιο στηρίζει την πράσινη μετάβαση μέσω επενδύσεων ύψους 1,3 δισ. EUR για την ενεργειακή αναβάθμιση πάνω από 100.000 κατοικιών, συμπεριλαμβανομένων νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος. Όσον αφορά τις πράσινες και βιώσιμες μεταφορές, το σχέδιο προβλέπει περισσότερα από 8 000 σημεία ηλεκτρικής φόρτισης και 220 πράσινα λεωφορεία αστικών μεταφορών στην Αθήνα και τη Θεσσαλονίκη, μια σημαντική επένδυση στους σιδηροδρόμους και την ενδελεχή μεταρρύθμιση του τομέα των μεταφορών. Η προστασία του περιβάλλοντος θα στηριχθεί με επενδύσεις άνω των 600 εκατ. EUR για αναδασώσεις, την προστασία της βιοποικιλότητας, τον μετριασμό των πλημμυρών και την αναβάθμιση των δικτύων άρδευσης. Οι επενδύσεις αυτές συμπληρώνονται με τη μεταρρύθμιση της διαχείρισης των απορριμμάτων για την προώθηση της βιώσιμης υγειονομικής ταφής και της ανακύκλωσης και τη βελτίωση της διακυβέρνησης¹⁷⁸.

¹⁷⁶ Οι πραγματικές μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις στο πλαίσιο του μηχανισμού ανάκαμψης και ανθεκτικότητας θα πρέπει να ολοποιηθούν έως τις 31 Δεκεμβρίου 2026.

¹⁷⁷ [Εκτελεστική απόφαση του Συμβουλίου, FIN 514](#).

¹⁷⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [σχέδιο ανάκαμψης και ανθεκτικότητας της Ελλάδας](#).

Εικόνα 39: Δαπάνες για το κλίμα στα σχέδια ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, 2021-2026¹⁷⁹

Στο πλαίσιο του NGEU, η Επιτροπή θα εκδώσει πράσινα ομόλογα της ΕΕ ύψους έως 250 δισ. EUR (το ένα τρίτο όλων των ομολόγων που εκδίδονται στο πλαίσιο του NGEU) έως το 2026, τα οποία θα συμμορφώνονται με το γενικό πνεύμα της αρχής της «μη πρόκλησης σημαντικής βλάβης». Ωστόσο, αυτά τα 250 δισ. EUR σε πράσινα ομόλογα δεν θα υπόκεινται στις κατ' εξουσιοδότηση πράξεις που καταρτίζονται επί του παρόντος και σχετίζονται με την ταξινόμηση της ΕΕ, ούτε θα ευθυγραμμιστούν πλήρως με το προτεινόμενο πρότυπο πράσινων ομολόγων της ΕΕ.

Εκτός από τα κονδύλια της ΕΕ που προορίζονται για την Ελλάδα για την περίοδο 2021-2027, υπάρχουν διάφορα άλλα χρηματοδοτικά προγράμματα της ΕΕ που είναι ανοικτά σε όλα τα κράτη μέλη, για παράδειγμα: το πρόγραμμα LIFE¹⁸⁰ (5,4 δισ. EUR)· το πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη» (95,5 δισ. EUR)¹⁸¹· ο μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη»¹⁸² (33,7 δισ. EUR)¹⁸³· και το πρόγραμμα InvestEU¹⁸⁴. Τα μέσα αυτά θα στηρίξουν επίσης την πράσινη μετάβαση, συμπεριλαμβανομένων

δραστηριοτήτων έρευνας και καινοτομίας για την προστασία του περιβάλλοντος (πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη»)¹⁸⁵, τις καθαρές μεταφορές και την καθαρή ενέργεια (μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη»)¹⁸⁶ και τις βιώσιμες υποδομές (InvestEU)¹⁸⁷.

Εθνικές δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος

Οι συνολικές εθνικές δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος (συμπεριλαμβανομένων όλων των σχετικών τρεχουσών και κεφαλαιουχικών δαπανών)¹⁸⁸ στην ΕΕ-27 ανήλθαν σε 272,6 δισ. EUR το 2020, ποσό που αντιστοιχεί στο 2 % του ΑΕΠ της Ένωσης. Το ποσοστό αυτό παρέμεινε αρκετά σταθερό σε βάθος χρόνου. Παρότι τα μεγαλύτερα απόλυτα ποσά δαπανών συγκεντρώνονται σε λίγες χώρες, οι περισσότερες χώρες δαπανούν το 1-2 % του ΑΕΠ τους για την προστασία του περιβάλλοντος, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας (1,2 %).

¹⁷⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Οι συνεισφορές στους κλιματικούς στόχους υπολογίστηκαν με βάση το παράρτημα VI του κανονισμού \(ΕΕ\) 2021/241 για τον μηχανισμό ανάκαμψης και ανθεκτικότητας](#).

¹⁸⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Πρόγραμμα LIFE](#).

¹⁸¹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Πολυετές δημοσιονομικό πλαίσιο 2021–2027 \(σε αναλήψεις υποχρεώσεων\) — Τρέχουσες τιμές](#).

¹⁸² Ο ΜΣΕ (μεταφορές) περιλαμβάνει επίσης 11,3 δισ. EUR που μεταφέρονται από το Ταμείο Συνοχής. Το 30 % του μεταφερόμενου ποσού θα διατεθεί, σε ανταγωνιστική βάση, σε όλα τα κράτη μέλη που είναι επιλέξιμα για το Ταμείο Συνοχής. Το υπόλοιπο 70 % θα είναι σύμφωνο με τα εθνικά κονδύλια έως τις 31 Δεκεμβρίου 2023. Τα ποσά που δεν θα έχουν διατεθεί έως εκείνη την ημερομηνία στο πλαίσιο των εθνικών κονδυλίων, θα στηρίξουν όλα τα κράτη μέλη του Ταμείου Συνοχής.

¹⁸³ [Κανονισμός \(ΕΕ\) 2021/1153](#).

¹⁸⁴ Το ταμείο InvestEU αναμένεται να κινητοποιήσει επενδύσεις ύψους άνω των 372 δισ. EUR μέσω εγγύησης ύψους 26,2 δισ. EUR από τον προϋπολογισμό της ΕΕ για τη στήριξη των επενδύσεων χρηματοπιστωτικών εταιριών, όπως ο όμιλος της Ευρωπαϊκής Τράπεζας Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και άλλοι.

¹⁸⁵ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [πρόγραμμα «Ορίζων Ευρώπη»](#).

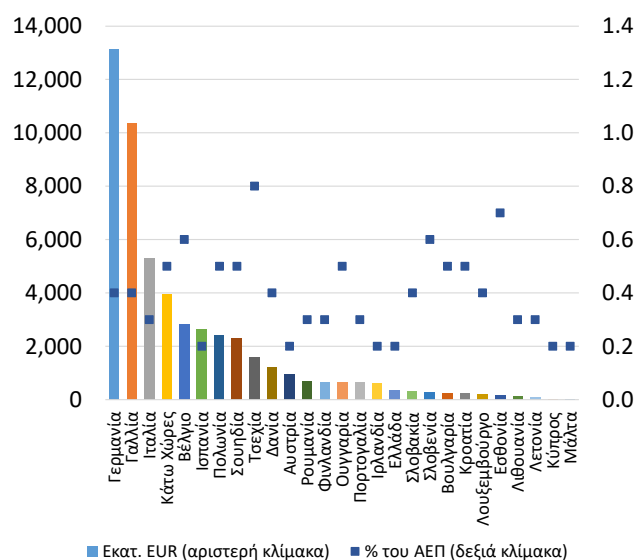
¹⁸⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Μηχανισμός «Συνδέοντας την Ευρώπη»](#).

¹⁸⁷ Ευρωπαϊκή Ένωση, [InvestEU](#).

¹⁸⁸ Σε επίπεδο οικονομίας, περιλαμβάνουν την τελική κατανάλωση, την ενδιάμεση κατανάλωση και τις κεφαλαιουχικές δαπάνες των νοικοκυριών, των επιχειρήσεων και των κυβερνήσεων που σχετίζονται με αγαθά και υπηρεσίες προστασίας του περιβάλλοντος. Εξαίρονται τα κονδύλια της ΕΕ, ενώ μπορεί να περιλαμβάνονται ορισμένες διεθνείς δαπάνες πέραν των εγχώριων. Πηγή δεδομένων: Λογαριασμοί δαπανών για την προστασία του περιβάλλοντος (ΛΔΠΠ), Eurostat. Οι λογαριασμοί ΕΡΕΑ βασίζονται στην [ταξινόμηση CEPA 2000](#), με εξαίρεση το κλίμα, την ενέργεια και την κυκλική οικονομία.

Από τις δαπάνες αυτές, οι κεφαλαιουχικές δαπάνες (Capex) για την προστασία του περιβάλλοντος (δηλαδή επενδύσεις) ανήλθαν σε 56,3 δισ. EUR το 2018, ενώ υποχώρησαν σε 54,5 δισ. EUR το 2020, ποσό που αντιστοιχεί περίπου στο 0,4 % του ΑΕΠ της ΕΕ-27. Η Ελλάδα επένδυσε το 0,2 % του ΑΕΠ για την προστασία του περιβάλλοντος, όπως και τα περισσότερα άλλα κράτη μέλη (0,2%-0,5 % του ΑΕΠ τους). Κατά την περίοδο 2014-2020, το ποσό αυτό ανήλθε σε περίπου 3,48 δισ. EUR σε περιβαλλοντικές επενδύσεις (συνολικά στην ΕΕ των 27: (376 δισ. EUR).

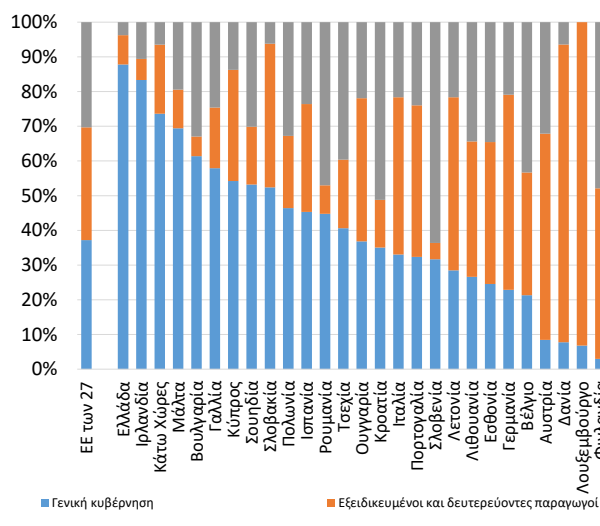
Εικόνα 40: Άμεσες και έμμεσες επενδύσεις για την προστασία του περιβάλλοντος στην ΕΕ των 27 (σε εκατ. EUR και ως % του ΑΕΠ), 2018¹⁸⁹

Ανά **θεσμικό τομέα**, περίπου το 87,8 % των επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος στην Ελλάδα (κεφαλαιουχικές δαπάνες) προερχόταν από τη γενική κυβέρνηση, το 8,5 % από εξειδικευμένους παραγωγούς (υπηρεσίες προστασίας του περιβάλλοντος, π.χ. εταιρείες αποβλήτων και ύδρευσης) και μόλις το 3,7 % από τη βιομηχανία (επιχειρήσεις) των οποίων οι περιβαλλοντικές δραστηριότητες είναι συνήθως συμπληρωματικές των βασικών δραστηριοτήτων τους. Σε επίπεδο ΕΕ, το 2018, το 37,2 % προερχόταν από τις κυβερνήσεις, το 32,5 % από εξειδικευμένους παραγωγούς και το 30,3 % από τη βιομηχανία (επιχειρήσεις).

¹⁸⁹ Eurostat, [Λογαριασμός δαπανών για την προστασία του περιβάλλοντος](#), 2021.

Εικόνα 41: Επενδύσεις στην προστασία του περιβάλλοντος (Capex) στην ΕΕ των 27 ανά θεσμικό τομέα (Σύνολο οικονομίας = 100 %), 2018¹⁹⁰

Η ανάλυση των επενδύσεων ανά περιβαλλοντικό θέμα είναι διαθέσιμη μόνο σε επίπεδο θεσμικού τομέα (και όχι σε επίπεδο οικονομίας), λόγω των διαφορετικών προτύπων υποβολής στοιχείων [99]. Σε επίπεδο γενικής κυβέρνησης στην Ελλάδα, το 71 % των επενδύσεων για την προστασία του περιβάλλοντος διατέθηκε στη διαχείριση των αποβλήτων και το 29 % στη διαχείριση των λυμάτων. Οι εξειδικευμένοι παραγωγοί της χώρας επικεντρώθηκαν κυρίως στη διαχείριση των αποβλήτων (84 %), ενώ ένα επιπλέον 8 % δαπανήθηκε στη διαχείριση των λυμάτων και 8 % στην προστασία των υδάτων και του εδάφους. Οι περιβαλλοντικές επενδύσεις του επιχειρηματικού τομέα αφορούσαν: τη διαχείριση των λυμάτων (35 %), τη διαχείριση των αποβλήτων (20 %), την προστασία του αέρα (10 %), ενώ ένα σημαντικό ποσοστό (35 % δεν ταξινομήθηκε για συγκεκριμένο σκοπό.

Η συνολική ετήσια έκδοση πράσινων ομολόγων στην Ευρώπη¹⁹¹ ανήλθε σε 156 δισ. USD (137 δισ. EUR¹⁹²) το

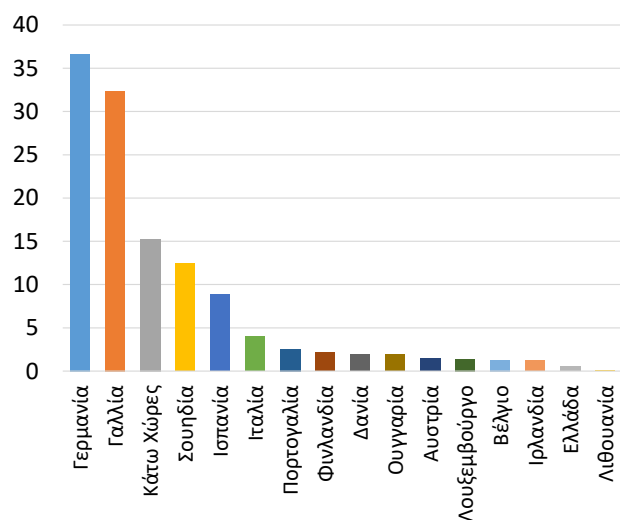
¹⁹⁰ Eurostat, Λογαριασμοί δαπανών για την προστασία του περιβάλλοντος (env_ere).

¹⁹¹ Δημιουργήθηκαν πράσινα ομόλογα για τη χρηματοδότηση έργων που έχουν θετικά περιβαλλοντικά και/ή κλιματικά οφέλη. Η πλειονότητα των πράσινων ομολόγων που εκδίδονται είναι ομόλογα πράσινης «χρήσης εσόδων» ή ομόλογα που συνδέονται με περιουσιακά στοιχεία. Το πρώτο πράσινο ομόλογο εκδόθηκε το 2007 με διαβάθμιση AAA από πολυμερείς οργανισμούς, την Ευρωπαϊκή Τράπεζα Επενδύσεων (ΕΤΕπ) και την Παγκόσμια Τράπεζα.

¹⁹² Σύμφωνα με τις μέσες ετήσιες συναλλαγματικές ισοτιμίες EUR/USD της Eurostat.

2020, από 117 δις. USD (105 δις. EUR) το 2019 (στα στοιχεία αυτά περιλαμβάνονται ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες εκτός ΕΕ). Για την ΕΕ των 27, η έκδοση πράσινων ομολόγων για το 2020 ανήλθε σε 124 δις. EUR. Την περίοδο 2014-2020, το 83 % των πράσινων ομολόγων που εκδόθηκαν από ευρωπαϊκές χώρες προοριζόταν για στόχους για την ενέργεια, τα κτίρια ή τις μεταφορές, το 8 % υποστήριξε τη διαχείριση υδάτων και αποβλήτων και το 6 % υποστήριξε τη χρήση γης — με δεσμούς με τη διατήρηση και την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων, καθώς η ταξινόμηση των κλιματικών ομολόγων είναι γενικά παρόμοια με την ταξινόμηση της ΕΕ¹⁹³. Η Ελλάδα συνέβαλε στη συνολική έκδοση πράσινων ομολόγων της ΕΕ των 27 για το 2020, ύψους 582,6 εκατ. EUR.

Εικόνα 42: Ετήσια έκδοση πράσινων ομολόγων της ΕΕ το 2020 (σε δις. EUR)¹⁹⁴

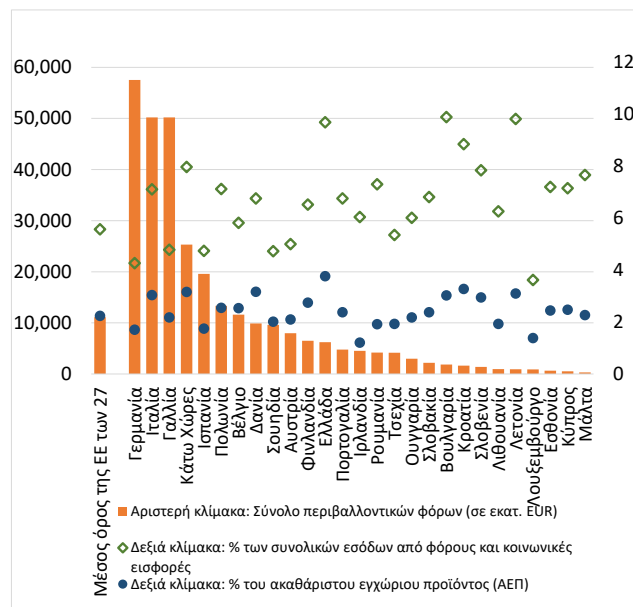

Εργαλεία «πράσινου» προϋπολογισμού

Πράσινη φορολογία και φορολογική μεταρρύθμιση

Τα έσοδα της Ελλάδας από περιβαλλοντικούς φόρους ανήλθαν σε 6 226 εκατ. EUR το 2020, ποσό που αντιστοιχεί στο 3,77 % του ΑΕΠ (άνω του 2,24 % κατά μέσο όρο στην ΕΕ), όπως φαίνεται στην εικόνα 44. Από αυτό το ποσό, η φορολόγηση της ενέργειας αντιστοιχούσε στο υψηλότερο ποσοστό (77,5 %), σε σύγκριση με το 22,4 % για τις μεταφορές και λιγότερο από 0,1 % για φόρους ρύπανσης/χρήσης πόρων.

Εικόνα 43: Περιβαλλοντικοί φόροι στην ΕΕ των 27, 2020¹⁹⁵

Η Ευρωπαϊκή Πράσινη Συμφωνία του 2019 υπογραμμίζει ότι οι καλά σχεδιασμένες φορολογικές μεταρρυθμίσεις μπορούν να τονώσουν την οικονομική ανάπτυξη και την ανθεκτικότητα, και να προωθήσουν μια δίκαιη μετάβαση. Οι φορολογικές μεταρρυθμίσεις μπορούν να συμβάλουν σε αυτό, στέλνοντας τα σωστά τιμολογιακά μηνύματα και κίνητρα στους οικονομικούς παράγοντες. Η Πράσινη Συμφωνία δημιουργεί το πλαίσιο για ευρείες φορολογικές μεταρρυθμίσεις, την κατάργηση των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων και τη μετάθεση του φορολογικού βάρους από την εργασία στη ρύπανση, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη κοινωνικές παραμέτρους¹⁹⁶. Η Πράσινη Συμφωνία προωθεί την αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει»¹⁹⁷, η οποία ορίζει ότι οι ρυπαίνοντες θα πρέπει να επιβαρύνονται με το κόστος των μέτρων πρόληψης, ελέγχου και αποκατάστασης της ρύπανσης. Η αρχή «ο ρυπαίνων πληρώνει» διευκολύνεται από το έργο του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) της Ευρωπαϊκής Επιτροπής σχετικά με την πράσινη φορολογία¹⁹⁸.

¹⁹⁵ Eurostat, Λογαριασμοί περιβαλλοντικών φόρων (env_eta).

¹⁹⁶ COM(2019) 640 final, σ. 17.

¹⁹⁷ Άρθρο 191 παράγραφος 2 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης: «Η πολιτική της Ένωσης στον τομέα του περιβάλλοντος (...) στηρίζεται στις αρχές της προφύλαξης και της προληπτικής δράσης, της επανόρθωσης των καταστροφών του περιβάλλοντος, κατά προτεραιότητα στην πηγή, καθώς και στην αρχή ο «ρυπαίνων πληρώνει!»».

¹⁹⁸ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Greening taxes- applying polluter pays principle in practice, green budgeting TSI participation](#) (Πράσινη φορολογία — η εφαρμογή της αρχής «ο ρυπαίνων πληρώνει» στην πράξη, συμμετοχή του TSI στην κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού).

¹⁹³ Διαδραστική πλατφόρμα δεδομένων στη διεύθυνση www.climatebonds.net. Περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την ταξινόμηση των κλιματικών ομολόγων: <https://www.climatebonds.net/standard/taxonomy>.

¹⁹⁴ [Πρωτοβουλία για τα κλιματικά ομόλογα](#), 2022.

Σύμφωνα με μελέτη της Επιτροπής σχετικά με την πράσινη φορολογία και άλλα οικονομικά μέσα (2021), η Ελλάδα θα μπορούσε να θεσπίσει έναν φόρο υγειονομικής ταφής, ένα σύστημα πληρωμής κατά την απόρριψη και ένα τέλος κατανάλωσης νερού για να αντιμετωπίσει περαιτέρω ζητήματα σε συγκεκριμένους τομείς ιδιαίτερης ανησυχίας για το περιβάλλον¹⁹⁹. Μετά από αρκετές καθυστερήσεις, η Ελλάδα επανέφερε έναν φόρο υγειονομικής ταφής, ο οποίος όμως δεν έχει εφαρμοστεί ακόμη²⁰⁰. Η Ελλάδα θέσπισε επίσης πρόσφατα ένα «κόστος πόρου» για το νερό, όπου καθορίζονται διαφορετικές τιμές για τους διάφορους τύπους χρήσης νερού και τις πηγές νερού.

Επιδοτήσεις που βλάπτουν το περιβάλλον

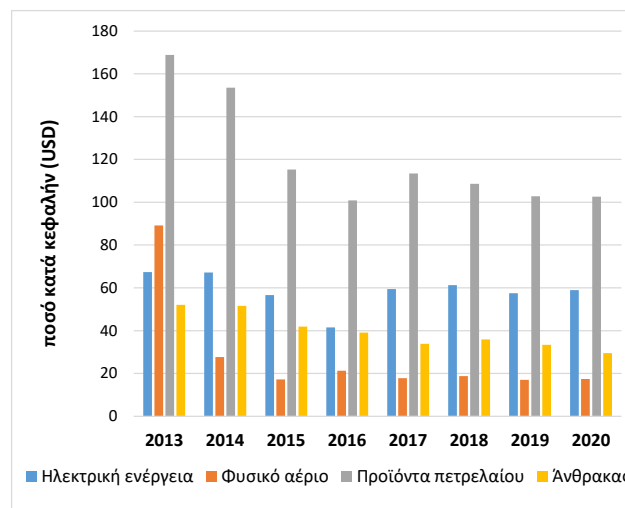
Η αντιμετώπιση και η κατάργηση των περιβαλλοντικά επιβλαβών επιδοτήσεων αποτελεί ένα περαιτέρω βήμα προς ευρύτερες δημοσιονομικές μεταρρυθμίσεις.

Οι επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων είναι δαπανηρές για τους δημόσιους προϋπολογισμούς και υπονομεύουν τους στόχους της Πράσινης Συμφωνίας (σχετικά με την κλιματική ουδετερότητα, την ποιότητα του αέρα, τη μηδενική ρύπανση και τις επιπτώσεις στην υγεία κ.λπ.). Επίσης, συχνά αποτελούν αντικίνητρα για επενδύσεις σε πράσινες τεχνολογίες και δεν συμβάλλουν στην εξασφάλιση ισότιμων όρων ανταγωνισμού. Οι επιδοτήσεις των ορυκτών καυσίμων έχουν διακυμάνσεις ύψους περίπου 55 δισ. EUR στην ΕΕ από το 2015. Αυξήθηκαν κατά 4 % την περίοδο 2015-2019, ωστόσο, ορισμένες χώρες, (π.χ. η Λετονία, η Λιθουανία, η Σουηδία, η Ελλάδα και η Ιρλανδία) κατάφεραν να μειώσουν τις επιδοτήσεις για τα ορυκτά καύσιμα. Σε επίπεδο ΕΕ, οι επιδοτήσεις των πετρελαϊκών προϊόντων, σε τομείς όπως οι μεταφορές και η γεωργία, συνέχισαν να αυξάνονται την περίοδο 2015-2019, ενώ οι επιδοτήσεις του άνθρακα και του λιγνίτη μειώθηκαν, κυρίως λόγω του μειούμενου ρόλου των στερεών καυσίμων στην παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας. Ως ποσοστό του ΑΕΠ, οι επιδοτήσεις για τα ορυκτά καύσιμα κυμαίνονταν από 1,2 % στην Ουγγαρία έως λιγότερο από 0,1 % στη Μάλτα το 2019 (μέσος όρος στην ΕΕ: 0,4 %). Στην Ελλάδα, οι συνολικές επιδοτήσεις για τα ορυκτά καύσιμα ανήλθαν σε 1,6 δισ. EUR το 2019, ποσό που αντιστοιχεί στο 0,85 % του ΑΕΠ.

Το 2020, οι συνολικές επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων στην ΕΕ των 27 μειώθηκαν σε 52 δισ. EUR (λόγω της καθοδικής καταναλωτικής τάσης εν μέσω των περιορισμών που σχετίζονται με τη νόσο COVID-19). Χωρίς τη δράση των κρατών μελών, οι επιδοτήσεις των

ορυκτών καυσίμων είναι πιθανό να ανακάμψουν καθώς αυξάνεται η οικονομική δραστηριότητα από το 2020²⁰¹. Η Ελλάδα διαθέτει περισσότερα από τον μέσο όρο της ΕΕ σε επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων, οι οποίες είναι υψηλότερες από τις επιδοτήσεις ανανεώσιμων πηγών ενέργειας²⁰².

Εικόνα 44: Τάσεις στις επιδοτήσεις φυσικού αερίου, πετρελαιοειδών, ηλεκτρικής ενέργειας και άνθρακα στην Ελλάδα²⁰³

% ΑΕΠ	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Ηλεκτρική ενέργεια	0,30	0,30	0,31	0,23	0,31	0,30	0,29	0,32
Φυσικό αέριο	0,40	0,13	0,09	0,12	0,09	0,09	0,09	0,10
Προϊόντα πετρελαίου	0,76	0,70	0,63	0,55	0,60	0,54	0,52	0,56
Άνθρακας	0,23	0,23	0,23	0,22	0,18	0,18	0,17	0,16

Τρέχουσες πρακτικές κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού

Η κατάρτιση «πράσινου» προϋπολογισμού ενσωματώνει διάφορες πρακτικές κλιματικής και περιβαλλοντικής επισήμανσης και παρακολούθησης στους προϋπολογισμούς. Κάποια κράτη μέλη της ΕΕ χρησιμοποιούν ήδη ορισμένες πρακτικές κατάρτισης

²⁰¹ Βλ. [πίνακα για τις επιδοτήσεις ορυκτών καυσίμων στην ΕΕ το 2019](#) ο οποίος βασίζεται (για πληροφορίες) στο έγγραφο [COM\(2021\) 950](#) και στο [παράρτημα](#).

²⁰² Ευρωπαϊκό Ελεγκτικό Συνέδριο, [Φορολογία της ενέργειας, τιμολόγηση των ανθρακούχων εκπομπών και ενεργειακές επιδοτήσεις](#), 2022.

²⁰³ ΟΟΣΑ, [Εργαλείο παρακολούθησης των επιδοτήσεων ορυκτών καυσίμων](#).

¹⁹⁹ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Green taxation and other economic instruments](#) (Πράσινη φορολογία και άλλα οικονομικά μέσα), 2021.

²⁰⁰ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Ensuring that polluters pay Greece](#) (Διασφάλιση ότι ο ρυπαίνων πληρώνει — Ελλάδα).

πράσινου προϋπολογισμού²⁰⁴. Η κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού συμβάλλει στον εντοπισμό και την παρακολούθηση των πράσινων δαπανών και των πράσινων εσόδων για την αύξηση της διαφάνειας όσον αφορά τις περιβαλλοντικές επιπτώσεις των δημοσιονομικών πολιτικών. Σκοπός είναι η βελτίωση της συνοχής των πολιτικών και η στήριξη των πράσινων πολιτικών (συμπεριλαμβανομένων των κλιματικών και περιβαλλοντικών στόχων)²⁰⁵.

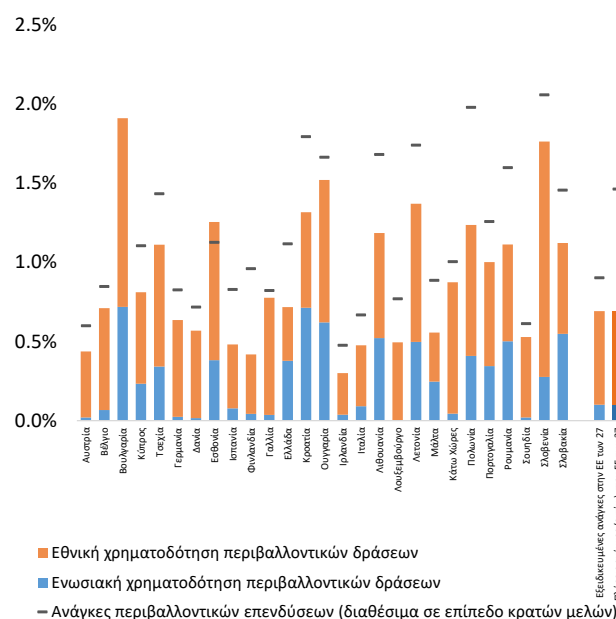
Η Επιτροπή ανέπτυξε κατευθυντήριες γραμμές της ΕΕ για τη θωράκιση στην κλιματική αλλαγή και τον έλεγχο βιωσιμότητας, με σκοπό την αξιολόγηση της επιλεξιμότητας των έργων και της συμμόρφωσης με την περιβαλλοντική νομοθεσία και τα περιβαλλοντικά κριτήρια²⁰⁶. Η Επιτροπή κατάρτισε επίσης ένα πλαίσιο αναφοράς για την κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού²⁰⁷ και δρομολόγησε έργο για την κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού το 2021, στο πλαίσιο του μηχανισμού TSI, προκειμένου να βοηθήσει τα κράτη μέλη να αναπτύξουν εθνικά πλαίσια κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού για τη βελτίωση της συνοχής των πολιτικών και τη στήριξη της πράσινης μετάβασης. Η Ελλάδα συμμετέχει στο έργο κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού της Επιτροπής, το οποίο δρομολογήθηκε το 2021.

Συνολική χρηματοδότηση σε σύγκριση με τις ανάγκες

Η συνολική χρηματοδότηση της ΕΕ για περιβαλλοντικές επενδύσεις εκτιμάται ότι ήταν 0,6-0,7 % του ΑΕΠ την περίοδο 2014-2020, ενώ περιλαμβάνει σημαντικά κονδύλια της ΕΕ, αλλά και εθνική χρηματοδότηση. Το ποσοστό αυτό κυμαινόταν από 0,3 % (Ιρλανδία) έως 1,91 % (Βουλγαρία), ανάλογα με το επίπεδο των περιβαλλοντικών προκλήσεων στα διάφορα κράτη μέλη. Κατά την περίοδο 2021-2027, εκτιμάται ότι οι ανάγκες της ΕΕ σε περιβαλλοντικές επενδύσεις θα κυμανθούν μεταξύ 0,9 %-1,5 % του προβλεπόμενου ΑΕΠ για την

περίοδο 2021-2027, γεγονός που υποδηλώνει δυνητικό έλλειμμα περιβαλλοντικής χρηματοδότησης της τάξης του 0,6-0,8 % του ΑΕΠ σε επίπεδο ΕΕ, σε σύγκριση με παλαιότερα επίπεδα χρηματοδότησης²⁰⁸.

Εικόνα 45: Βάση αναφοράς συνολικής χρηματοδότησης περιβαλλοντικών δράσεων ('14-20) και εκτιμώμενες ανάγκες ('20-30) στην ΕΕ των 27 (% του ΑΕΠ)²⁰⁹

Η χρηματοδότηση της Ελλάδας για περιβαλλοντικές επενδύσεις ανήλθε σε 0,72 % του ΑΕΠ την περίοδο 2014-2020, με βάση τόσο ενωσιακού όσο και εθνικούς πόρους. Κατά την περίοδο 2021-2027, οι περιβαλλοντικές επενδυτικές ανάγκες της χώρας εκτιμάται ότι θα υπερβούν το 1,12 % του ΑΕΠ (με τμηματικές πληροφορίες που διατίθενται σε επίπεδο χώρας), γεγονός που υποδηλώνει έλλειμμα περιβαλλοντικής χρηματοδότησης ύψους τουλάχιστον 0,4 % του ΑΕΠ, το οποίο ενδέχεται να είναι υψηλότερο όταν συνυπολογίζονται και οι ανάγκες που εντοπίζονται σε επίπεδο ΕΕ (π.χ. προστασία των υδάτων, κυκλικότητα, στρατηγική για τη βιοποικιλότητα κ.λπ.).

²⁰⁴ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Green Budgeting Practices in the EU: A First Review](#) (Πρακτικές κατάρτισης πράσινου προϋπολογισμού στην ΕΕ: Μια πρώτη επισκόπηση), 2021, [Green Budgeting in the EU Key insights from the 2021 Commission survey](#) (Κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού στην ΕΕ Βασικά συμπεράσματα από την έρευνα της Επιτροπής για το 2021) και ΟΟΣΑ, Διεύθυνση Δημόσιας Διακυβέρνησης, Κλιματική αλλαγή και μακροπρόθεσμη δημοσιονομική βιωσιμότητα, έγγραφο εργασίας, Φεβρουάριος 2021. [Κλιματική αλλαγή και μακροπρόθεσμη δημοσιονομική βιωσιμότητα \(oecd.org\)](#)

²⁰⁵ ΟΟΣΑ, Πρωτοβουλία «Paris Collaborative on Green Budgeting», 2017.

²⁰⁶ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, [Τεχνική καθοδήγηση όσον αφορά τον έλεγχο βιωσιμότητας για το ταμείο InvestEU](#).

²⁰⁷ Ευρωπαϊκή Επιτροπή, Πλαίσιο αναφοράς για την κατάρτιση πράσινου προϋπολογισμού, με βάση την επισκόπηση της πρωτοβουλίας «Paris Collaborative on Green Budgeting» του ΟΟΣΑ, 2017.

²⁰⁸ Πηγή: Ανάλυση δεδομένων από τη ΓΔ Περιβάλλοντος. Πηγές χρηματοδότησης της ΕΕ που καλύπτονται: ΕΔΕΤ (ΕΤΠΑ, ΤΣ, ΕΚΤ, ΠΑΝ, ΕΓΤΑΑ, ΕΤΘΑ), «Ορίζων 2020», LIFE, ΕΤΣΕ (ποσό ΕΕ), δάνεια της ΕΤΕΠ. Εθνική χρηματοδότηση: συνολικές εθνικές κεφαλαιουχικές δαπάνες για την προστασία του περιβάλλοντος (επενδύσεις) — πηγή: Σύνολο δεδομένων ΛΔΠΠ της Eurostat. Καταληκτική ημερομηνία για τα δεδομένα: τέλος του 2021. Σημ. Η συνολική χρηματοδότηση μπορεί να είναι υψηλότερη, ιδίως μέσω περαιτέρω έμμεσων επενδύσεων, γεγονός που θα απαιτήσει περαιτέρω ανάλυση στο μέλλον.

²⁰⁹ Eurostat, [Ανοικτά δεδομένα ΕΔΕΤ](#), 2021.

Η δράση προτεραιότητας που προβλέπεται στην ΕΕΠΠ του 2019, για την παροχή επαρκούς χρηματοδότησης με στόχο την αντιμετώπιση των κυριότερων περιβαλλοντικών προκλήσεων (π.χ. μέσω της κινητοποίησης επενδύσεων και της χρήσης κονδυλίων της ΕΕ) μετατίθεται και για την επόμενη περίοδο, καθώς η Ελλάδα σημείωσε περιορισμένη πρόοδο στον συγκεκριμένο τομέα.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Κατάρτιση στρατηγικής περιβαλλοντικής χρηματοδότησης για τη μεγιστοποίηση των

ευκαιριών κάλυψης των κενών στην εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, μεταξύ άλλων με την αύξηση της περιβαλλοντικής φορολογίας και/ή της ιδιωτικής χρηματοδότησης για το περιβάλλον (η τελευταία πηγή χρησιμοποιείται λιγότερο, σε ποσοστό κάτω του 20 %).

- Αντιμετώπιση των κυριότερων περιβαλλοντικών προκλήσεων που επηρεάζουν τη χώρα, μέσω επαρκούς χρηματοδότησης, μεταξύ άλλων μέσω της κινητοποίησης επενδύσεων και της χρήσης κονδυλίων της ΕΕ.

6. Περιβαλλοντική διακυβέρνηση

Πληροφορίες, δημόσια συμμετοχή και πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Οι πολίτες μπορούν να προστατεύσουν πιο αποτελεσματικά το περιβάλλον εάν μπορούν να βασιστούν στους τρεις «πυλώνες» της σύμβασης του Aarhus:

- i) πρόσβαση σε ενημέρωση,
- ii) συμμετοχή του κοινού στη λήψη των αποφάσεων,
- iii) πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Η αποτελεσματική και ουσιαστική ανταλλαγή περιβαλλοντικών πληροφοριών είναι κείριας σημασίας για τις δημόσιες αρχές, το κοινό και τις επιχειρήσεις²¹⁰. Η συμμετοχή του κοινού παρέχει τη δυνατότητα στις αρχές να λαμβάνουν υπόψη στις αποφάσεις τους τις ανησυχίες του κοινού. Η πρόσβαση στη δικαιοσύνη είναι μια δέσμη εγγυήσεων που παρέχει τη δυνατότητα στους πολίτες και τις ΜΚΟ να χρησιμοποιούν τα εθνικά δικαστήρια για την προστασία του περιβάλλοντος²¹¹ και περιλαμβάνει, μεταξύ άλλων, το δικαίωμα προσφυγής («νομιμοποίηση»)²¹².

Πληροφορίες περιβαλλοντικού χαρακτήρα

Η παρούσα ενότητα επικεντρώνεται στην εφαρμογή της οδηγίας INSPIRE από την πλευρά της Ελλάδας. Η συγκεκριμένη οδηγία δημιουργεί μια ευρωπαϊκή υποδομή χωρικών δεδομένων για την ανταλλαγή περιβαλλοντικών χωρικών πληροφοριών μεταξύ δημόσιων αρχών σε ολόκληρη την Ευρώπη, γεγονός που θα συμβάλει στη χάραξη πολιτικής πέραν των συνόρων και θα διευκολύνει την πρόσβαση του κοινού σε αυτές τις πληροφορίες. Οι γεωγραφικές πληροφορίες είναι απαραίτητες για τη χρηστή διακυβέρνηση σε όλα τα επίπεδα και θα πρέπει να είναι διαθέσιμες άμεσα και με διαφάνεια.

²¹⁰ Η σύμβαση του Aarhus, η οδηγία για την πρόσβαση σε περιβαλλοντικές πληροφορίες (οδηγία 2003/4/ΕΚ) και η οδηγία INSPIRE (οδηγία 2007/2/ΕΚ) συγκροτούν μια νομική βάση για την ανταλλαγή περιβαλλοντικών πληροφοριών μεταξύ των δημόσιων αρχών και με το κοινό. Η παρούσα ΕΕΠΠ επικεντρώνεται στην εφαρμογή της οδηγίας INSPIRE.

²¹¹ Οι εγγυήσεις περιγράφονται αναλυτικά στην ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα (ΕΕ C 275, της 18.8.2017) και σε σχετικό οδηγό του πολίτη.

²¹² Η παρούσα ΕΕΠΠ επικεντρώνεται στα μέσα που χρησιμοποιούνται από τα κράτη μέλη για τη διασφάλιση των δικαιωμάτων πρόσβασης στη δικαιοσύνη και νομιμοποίησης και για την υπέρβαση άλλων σημαντικών φραγμών για την εισαγωγή υποθέσεων που αφορούν τη φύση και την ατμοσφαιρική ρύπανση ενώπιον δικαστηρίου.

Η οδηγία INSPIRE θα μπορούσε να εφαρμόζεται καλύτερα από την Ελλάδα. Οι επιδόσεις της επανεξετάστηκαν με βάση το ενημερωτικό δελτίο του 2021 για τη χώρα²¹³. Ο προσδιορισμός και η τεκμηρίωση των δεδομένων έχουν σημειώσει ικανοποιητική πρόοδο, ενώ και τα επίπεδα εφαρμογής έχουν βελτιωθεί. Ωστόσο, απαιτούνται περισσότερες προσπάθειες, ώστε:

- τα δεδομένα να καταστούν ευρύτερα προσβάσιμα και
- να βελτιωθούν οι συνθήκες για την επαναχρησιμοποίηση των δεδομένων.

Πίνακας 4: Πίνακας εργαλείων ανά χώρα σχετικά με την εφαρμογή της οδηγίας INSPIRE, 2016-2020²¹⁴

	2016	2020	Υπόμνημα
Αποτελεσματικός συντονισμός και κοινοχρησία δεδομένων			■ Η εφαρμογή προχωρεί ικανοποιητικά ή έχει (σχεδόν) ολοκληρωθεί. Τα ζητήματα που εκκρεμούν είναι ήσσονος σημασίας και μπορούν να αντιμετωπιστούν εύκολα. Ποσοστό: > 89 %
Εξασφάλιση αποτελεσματικού συντονισμού	■	■	
Κοινοχρησία δεδομένων χωρίς φραγμούς	■	■	■ Η εφαρμογή έχει αρχίσει και έχει σημειωθεί κάποια ή ουσιαστική πρόοδος, αλλά δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Ποσοστό: 31-89 %
Δείκτες επιδόσεων INSPIRE			
i. Συμμόρφωση των μεταδεδομένων	■	■	■ Η εφαρμογή παρουσιάζει σημαντικές καθυστερήσεις. Απαιτούνται σοβαρές προσπάθειες για να καλυφθεί το κενό στην εφαρμογή. Ποσοστό: < 31 %
ii. Συμμόρφωση των συνόλων χωρικών δεδομένων ²¹⁵	■	■	

²¹³ <https://inspire.ec.europa.eu/INSPIRE-in-your-Country/EL>.

²¹⁴ Βάση γνώσεων INSPIRE

²¹⁵ Οι προθεσμίες για την υλοποίηση της διαλειτουργικότητας των χωρικών δεδομένων το 2016 ήταν ακόμη στο μέλλον: 23/11/2017 για τα δεδομένα του παραρτήματος I και 21/10/2020 για τα δεδομένα των παραρτημάτων II και III. Πρέπει επίσης να ληφθεί υπόψη ότι αυτός ο δείκτης συμμόρφωσης σε πολλές περιπτώσεις δεν θα επιτύχει ποτέ συμμόρφωση 100 %, δεδομένου ότι οι περισσότερες χώρες παρέχουν σύνολα δεδομένων ως έχουν, πέραν των εναρμονισμένων συνόλων δεδομένων INSPIRE.

iii. Προσβασιμότητα των συνόλων χωρικών δεδομένων μέσω υπηρεσιών απεικόνισης και τηλεφόρτωσης	■	■
iv. Συμμόρφωση των υπηρεσιών δικτύου	■	■

των αδειών που συνδέονται με την οδηγία 2011/92/ΕΕ για την ΕΠΕ και την οδηγία 2001/42/ΕΚ για τη ΣΕΠΕ.

Πρόσβαση στη δικαιοσύνη

Το άρθρο 24 του Συντάγματος (μετά την αναθεώρηση του Συντάγματος του 2001) υπογραμμίζει ότι «η προστασία του φυσικού και πολιτιστικού περιβάλλοντος αποτελεί υποχρέωση του Κράτους και δικαίωμα του καθενός». Αυτό σημαίνει ότι οποιοσδήποτε, ή οποιαδήποτε ομάδα ατόμων που ενεργούν από κοινού, ή μια ΜΚΟ, έχει το δικαίωμα να προσφύγει ενώπιον των δικαστηρίων προκειμένου να προστατεύσει το περιβάλλον αποδεικνύοντας ότι υπάρχει ιδιαίτερο έννομο συμφέρον όσον αφορά την υπόθεσή του. Το ελληνικό Σύνταγμα, μετά την αναθεώρησή του το 2001, παρέχει στις ΜΚΟ το δικαίωμα νομιμοποίησης σε περιβαλλοντικές υποθέσεις. Όσον αφορά τις ΜΚΟ, στις περισσότερες περιπτώσεις τα ελληνικά δικαστήρια έχουν κρίνει ότι η προστασία του περιβάλλοντος πρέπει γενικά να περιγράφεται στον καταστατικό σκοπό των νομικών προσώπων χωρίς να αποτελεί τον αποκλειστικό ή πρωταρχικό σκοπό τους. Υπάρχει επίσης σύστημα τακτικής εποπτείας των νομικά δεσμευτικών κανονιστικών πράξεων, αλλά είναι σε μεγάλο βαθμό απρόσιτο για το κοινό και τις ΜΚΟ, οι οποίοι μπορούν μόνο να επισημάνουν περιστατικά σε φορείς ή υπαλλήλους που δικαιούνται να κινηθούν διαδικασία έκτακτης εποπτείας.

Υπάρχουν κάποιες διαθέσιμες πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση στη δικαιοσύνη, συνήθως μόνο στα ελληνικά, τις οποίες τηρεί η κυβέρνηση. Ωστόσο, οι πληροφορίες αυτές είναι διαθέσιμες μόνο κατόπιν αναζήτησης. Ο επίσημος ιστοτόπος του Υπουργείου Περιβάλλοντος παρέχει σχετικές πληροφορίες και περιλαμβάνει υπερσυνδέσμους προς άλλους σχετικούς ιστοτόπους²¹⁷. Παρέχει ως επί το πλείστον γενικές πληροφορίες σχετικά με την εφαρμογή της σύμβασης του Aarhus στην Ελλάδα. Πρόσθετες πληροφορίες, συμπεριλαμβανομένης της νομολογίας, διατίθενται στον δικτυακό τόπο του Συμβουλίου της Επικρατείας²¹⁸.

Στο πλαίσιο της ΕΕΠΠ του 2019 απευθύνθηκε στην Ελλάδα δράση προτεραιότητας για την καλύτερη ενημέρωση του κοινού σχετικά με τα δικαιώματα πρόσβασής του στη δικαιοσύνη. Ωστόσο, έχει σημειωθεί περιορισμένη πρόοδος στο θέμα αυτό.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Διευκόλυνση της ευρείας πρόσβασης σε χωρικά

Συμμετοχή του κοινού

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας τηρεί Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο²¹⁶, το οποίο επιτρέπει στους πολίτες και τις περιβαλλοντικές οργανώσεις να παρακολουθούν την πορεία κάθε περιβαλλοντικής αδειοδότησης, συμπεριλαμβανομένης της οδηγίας ΕΠΕ, και των αποτελεσμάτων της. Απαιτείται εγγραφή χρήστη. Η δημόσια διαβούλευση πραγματοποιείται, καταρχήν, αποκλειστικά μέσω αυτού του ηλεκτρονικού συστήματος. Δεν είναι σαφές εάν έχει γίνει αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του ιστοτόπου όσον αφορά τη διευκόλυνση της συμμετοχής του κοινού. Σε κάθε περίπτωση, η νομοθεσία (άρθρο 3 παράγραφος 1.1.β της ΚΥΑ 1649/45/2014) προβλέπει πρόσθετη ενέργεια για την αρμόδια περιβαλλοντική αρχή, η οποία συνίσταται στην ενημέρωση του οικείου Περιφερειακού Συμβουλίου για την έναρξη της δημόσιας διαβούλευσης. Η σχετική ανακοίνωση αναρτάται στο ΗΠΜ και διαβιβάζεται επίσης ηλεκτρονικά από το ίδιο Περιφερειακό Συμβούλιο.

Όσον αφορά την οδηγία ΣΕΠΕ, ο δικτυακός τόπος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας περιλαμβάνει ενότητα διαβούλευσης, όπου ανακοινώνονται ΣΕΠΕ για σχέδια ή προγράμματα, με συνοδευτική πρόσκληση προς το ενδιαφερόμενο κοινό να υποβάλει τις απόψεις του. Παρέχονται επίσης πληροφορίες σχετικά με την πρόσβαση του κοινού στα σχετικά έγγραφα σε ορισμένες περιπτώσεις, ορισμένα από τα έγγραφα μπορεί επίσης να συνοδεύουν την ανακοίνωση της ΣΕΠΕ.

Εξακολουθεί να υπάρχει έλλειψη διαθέσιμων δεδομένων σχετικά με το επίπεδο συμμετοχής στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, συμπεριλαμβανομένων

²¹⁶ Ηλεκτρονικό Περιβαλλοντικό Μητρώο (ΗΠΜ). Στοιχεία διαθέσιμα στη διεύθυνση: <https://eprm.yopen.gr/>.

²¹⁷ <http://www.ypeka.gr/el-gr/Περιβάλλον/Περιβαλλοντική-Πληροφορία>.

²¹⁸ http://www.adjustice.gr/webcenter/portal/ste/pageste/stepage?_ad_f.ctrl-state=lsv69fkwq_4&_afLoop=725543756255087#

δεδομένα και παροχή προτεραιότητας στα σύνολα περιβαλλοντικών δεδομένων κατά την εφαρμογή της οδηγίας INSPIRE, ιδίως σε εκείνα που προσδιορίζονται ως υψηλής αξίας σύνολα χωρικών δεδομένων για την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.

- Αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας του Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου όσον αφορά τη διευκόλυνση της συμμετοχής του κοινού και κατά πόσον τα συνοδευτικά μέτρα για τη δημοσιοποίηση των διαδικασιών στο πλαίσιο της ΕΠΕ θα ήταν χρήσιμα για την αύξηση της ευαισθητοποίησης.
- Συγκέντρωση και δημοσίευση δεδομένων σχετικά με τη συμμετοχή του κοινού στη λήψη περιβαλλοντικών αποφάσεων.
- Βελτίωση της πρόσβασης του ενδιαφερόμενου κοινού στα δικαστήρια όταν πρόκειται να προσβάλει διοικητικές ή κανονιστικές αποφάσεις και παραλείψεις, μεταξύ άλλων και στο πλαίσιο του σχεδιασμού, ιδίως όσον αφορά το νερό, τη φύση και την ποιότητα του αέρα.
- Καλύτερη ενημέρωση του κοινού σχετικά με τα δικαιώματα πρόσβασής του στη δικαιοσύνη, ιδίως μέσω της παραπομπής στις δικαστικές και διοικητικές πύλες στα ενημερωτικά δελτία της Επιτροπής για την ηλεκτρονική δικαιοσύνη όσον αφορά την πρόσβαση στη δικαιοσύνη για περιβαλλοντικά θέματα.

Διασφάλιση συμμόρφωσης

Η διασφάλιση περιβαλλοντικής συμμόρφωσης καλύπτει όλες τις εργασίες που αναλαμβάνουν οι δημόσιες αρχές για να διασφαλίζουν ότι οι βιομηχανίες, οι γεωργοί και άλλοι εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους όσον αφορά την προστασία των υδάτων, του αέρα και της φύσης, καθώς και τη διαχείριση των αποβλήτων²¹⁹. Περιλαμβάνει μέτρα στήριξης που παρέχονται από τις αρχές, όπως τα εξής:

- i) προώθηση της συμμόρφωσης²²⁰.
- ii) επιθεωρήσεις και άλλοι έλεγχοι που διενεργούν, δηλ. παρακολούθηση της συμμόρφωσης²²¹.
- iii) τα μέτρα που λαμβάνουν για να σταματήσουν παραβιάσεις, να επιβάλλουν κυρώσεις και να

²¹⁹ Η σχετική έννοια εξηγείται λεπτομερώς στην ανακοίνωση με τίτλο «Ενέργειες της ΕΕ για τη βελτίωση της περιβαλλοντικής συμμόρφωσης και διακυβέρνησης», COM(2018)10, και στο σχετικό έγγραφο εργασίας των υπηρεσιών της Επιτροπής, SWD(2018)10.

²²⁰ Η παρούσα ΕΕΠΠ εστιάζει στη βοήθεια που δίνεται στους γεωργούς για τη συμμόρφωσή τους με τη νομοθεσία σχετικά με την προστασία της φύσης και τη νιτρορύπανση.

²²¹ Η παρούσα ΕΕΠΠ εστιάζει σε επιθεωρήσεις μεγάλων βιομηχανικών εγκαταστάσεων.

απαιτήσουν την αποκατάσταση ζημιών, δηλ. επιβολή²²². Οι επιστημονικές δραστηριότητες και οι καταγγελίες πολιτών δίνουν τη δυνατότητα στις αρχές να εστιάζουν καλύτερα τις προσπάθειές τους. Η περιβαλλοντική ευθύνη²²³ διασφαλίζει ότι ο ρυπαίνων πληρώνει για την αποκατάσταση της ζημίας.

Πρώθηση και παρακολούθηση της συμμόρφωσης

Οι πληροφορίες που παρέχονται ηλεκτρονικά από το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και το Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων περιορίζονται σε μεγάλο βαθμό στην περιγραφή των νομικών μέτρων που έχουν θεσπιστεί για την εφαρμογή της οδηγίας για τη φύση και της οδηγίας για τη νιτρορύπανση, καθώς και σε πληροφορίες σχετικά με τις απαιτήσεις πολλαπλής συμμόρφωσης για τις ενισχύσεις στο πλαίσιο της κοινής γεωργικής πολιτικής. Φαίνεται ότι δεν υπάρχουν πρακτικές πληροφορίες για τους γεωργούς και τους διαχειριστές γης σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο μπορούν να συμβάλουν στη συμμόρφωση με τις νομικές απαιτήσεις για την εκπλήρωση των στόχων για το νερό και τη φύση.

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας δημοσιεύει ετήσιες εκθέσεις για τις επιθεωρήσεις. Η πλέον πρόσφατη έκθεση δημοσιεύτηκε το 2019²²⁴ και καλύπτει δραστηριότητες του 2018. Εκτός από τα συνοπτικά δεδομένα σχετικά με τα είδη επιθεώρησης, τις δραστηριότητες που πραγματοποιήθηκαν κατά τη διάρκεια των επιθεωρήσεων και τις παραβάσεις που διαπιστώθηκαν, οι εκθέσεις παρέχουν επίσης το χρονοδιάγραμμα των επιθεωρήσεων που θα πρέπει να διενεργηθούν το επόμενο έτος. Ωστόσο, δεν διατίθενται λεπτομέρειες και έγγραφα σχετικά με μεμονωμένες επιθεωρήσεις. Η Γραμματεία Επιθεώρησης του ΥΠΕΝ καταργήθηκε το 2019²²⁵ και από το 2020 έχει αντικατασταθεί από τη Γενική Διεύθυνση Σώματος Επιθεωρητών και Ελεγκτών του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας, η οποία υπάγεται απευθείας στον υπουργό, με ορισμένες συντονιστικές αρμοδιότητες για όλες τις περιβαλλοντικές αρχές επιθεώρησης στην Ελλάδα.

Χειρισμός καταγγελιών και επιστήμη των πολιτών

²²² Η παρούσα ΕΕΠΠ εστιάζει στη διαθεσιμότητα δεδομένων σχετικά με την επιβολή και στον συντονισμό μεταξύ των αρχών για την αντιμετώπιση του περιβαλλοντικού εγκλήματος.

²²³ Η οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (2004/35) παρέχει το σχετικό πλαίσιο.

²²⁴ Διατίθεται στη διεύθυνση: <https://ypen.gov.gr/ypourgeio/soma-epitheoriton-kai-elegkton/>

²²⁵ Προεδρικό διάταγμα 84/2019, διαθέσιμο στη διεύθυνση: <https://www.kodiko.gr/nomothesia/document/539871/p.d.-84-2019>.

Ο Συνήγορος του Πολίτη²²⁶ δίνει τη δυνατότητα στο κοινό να υποβάλλει καταγγελίες για θέματα ποιότητας ζωής, συμπεριλαμβανομένου του περιβάλλοντος. Τα θέματα αυτά μπορεί να περιλαμβάνουν παραβιάσεις της περιβαλλοντικής νομοθεσίας, υποβάθμιση του φυσικού περιβάλλοντος και γενική υποβάθμιση της ποιότητας ζωής. Ο δικτυακός τόπος του Συνηγούρου του Πολίτη²²⁷ παρέχει αρχείο δημοσιευμένων κειμένων, το οποίο περιλαμβάνει συμπεράσματα των ερευνών του, ετήσιες εκθέσεις, ειδικές εκθέσεις για συγκεκριμένα θέματα που θεωρούνται ευρύτερου ενδιαφέροντος, περιλήψεις διαμεσολάβησης και δελτία τύπου. Δεν παρέχονται συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με την παρακολούθηση της πορείας επιμέρους καταγγελιών ούτε ανατροφοδότηση προς τους καταγγέλλοντες. Επιπλέον, ο ιστότοπος του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας δεν παρέχει σύνδεσμο προς τον ιστότοπο του Συνηγούρου του Πολίτη. Επίσης, λείπουν στατιστικά στοιχεία που δείχνουν τον συνολικό αριθμό των εισερχόμενων καταγγελιών και υποθέσεων/παραβάσεων²²⁸.

Στα τέλη του 2020, αναπτύχθηκε και εγκρίθηκε επίσημα από το ΥΠΕΝ Σύστημα Διαχείρισης Περιβαλλοντικών Αναφορών / Καταγγελιών. Ωστόσο, δεν έχει ακόμη υλοποιηθεί πλήρως.

Υπάρχουν διάφορα ενεργά έργα επιστήμης των πολιτών, ιδίως στον τομέα της βιοποικιλότητας, τα οποία διοργανώνονται από το Ελληνικό Παρατηρητήριο Βιοποικιλότητας²²⁹.

Επιβολή

Δεν υπάρχουν διαθέσιμα στοιχεία σχετικά με τη δίωξη περιβαλλοντικών εγκλημάτων και την παρακολούθηση της πορείας των επιθεωρήσεων και της συμμόρφωσης. Πιο συγκεκριμένα, τα στατιστικά στοιχεία για υποθέσεις εγκλημάτων σχετικών με απόβλητα συλλέγονται μόνο από τις διοικητικές αρχές και περιλαμβάνουν τόσο διοικητικές όσο και ποινικές υποθέσεις, χωρίς όμως να γίνεται διάκριση μεταξύ του είδους της παραβίασης (διοικητική ή ποινική υπόθεση). Όσον αφορά τη δικαστική εξουσία, δεν υπάρχουν στατιστικά στοιχεία ούτε για τον αριθμό των περιβαλλοντικών ποινικών υποθέσεων ούτε για τα αποτελέσματα της ποινικής διαδικασίας σε αυτές τις υποθέσεις. Επιπλέον, υπάρχει

έλλειψη στατιστικών στοιχείων σχετικά με τον αριθμό των υποθέσεων που κίνησαν και περάτωσαν οι εισαγγελείς και, εφόσον υπάρχουν διαθέσιμα στατιστικά στοιχεία, αυτά δεν αναλύονται για να καταδειχθεί το είδος των υποθέσεων περιβαλλοντικού εγκλήματος στις εισαγγελικές αρχές ή στα δικαστήρια. Όσον αφορά τις αξιόποινες πράξεις, αυτές δεν δημοσιεύονται ως στατιστικά στοιχεία, αλλά το διοικητικό πρόστιμο αναρτάται στην ιστοσελίδα της ΔΙΑΥΓΕΙΑΣ²³⁰.

Εκτός από τη νομοθεσία που καθορίζει τις αντίστοιχες αρμοδιότητες των δημόσιων φορέων σε περιβαλλοντικά θέματα και τα καθήκοντά τους για παροχή συνδρομής ή πληροφοριών κατόπιν αιτήματος, έχουν ληφθεί πρόσφατα μέτρα για την επισημοποίηση της συνεργασίας. Το 2021, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας και ο αρχηγός της Ελληνικής Αστυνομίας υπέγραψαν Μνημόνιο Συνεργασίας στο πλαίσιο υλοποίησης του προγράμματος «Πρόληψη Περιβαλλοντικού Εγκλήματος με “Έξυπνες” Επιθεωρήσεις» (LIFE PROWhiBIT). Παρόμοιο Μνημόνιο Συνεργασίας έχει υπογραφεί μεταξύ του Υπουργείου και της Ανεξάρτητης Αρχής Δημοσίων Εσόδων (ΑΑΔΕ), με σκοπό την καταπολέμηση της παράνομης διασυνοριακής μεταφοράς αποβλήτων.

Οδηγία για την περιβαλλοντική ευθύνη (ΟΠΕ)

Δεν ήταν δυνατή η ηλεκτρονική ταυτοποίηση πληροφοριών σχετικά με περιβαλλοντικές ζημίες, ή μηχανισμών για την ενθάρρυνση της υποβολής αναφορών σχετικά με περιβαλλοντικές ζημίες, ούτε φαίνεται να υπάρχει στη διάθεση του κοινού μητρώο ή κεντρική βάση δεδομένων για περιβαλλοντικά συμβάντα ή υποθέσεις που εμπíπτουν στην ΟΠΕ. Ωστόσο, το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας τηρεί μητρώο περιβαλλοντικών συμβάντων και περιπτώσεων που εμπíπτουν στην ΟΠΕ. τα δεδομένα του μητρώου διατίθενται κατόπιν αιτήματος. Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας είναι ο κύριος δικαιούχος έργου LIFE PROFILE στο πλαίσιο του οποίου πρόκειται να αναπτυχθεί βάση δεδομένων για τις υποθέσεις που εμπíπτουν στην ΟΠΕ. Όσον αφορά τη χρηματοοικονομική ασφάλεια, ενώ η εθνική νομοθεσία²³¹ προβλέπει κοινή απόφαση των υπουργείων Οικονομικών και Περιβάλλοντος για τον καθορισμό της μεθόδου καθορισμού των ποσών της χρηματοοικονομικής ασφάλειας, ακόμη δεν έχει εκδοθεί η σχετική απόφαση. Ωστόσο, αρκετές ασφαλιστικές εταιρείες παρέχουν κάλυψη για την ευθύνη στο πλαίσιο

²²⁶ Βλ. <https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el>.

²²⁷ Βλ. <https://www.synigoros.gr/?i=quality-of-life.el.qualitykeimena>.

²²⁸ Έκθεση αξιολόγησης του όγδου γύρου αμοιβαίων αξιολογήσεων με θέμα «Πρακτική εφαρμογή και λειτουργία των ευρωπαϊκών πολιτικών για την πρόληψη και την καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος» — Έκθεση για την Ελλάδα.

²²⁹ Βλέπε <https://www.biodiversitygr.org/blog/category/citizen-science.html>

²³⁰ Έκθεση αξιολόγησης του όγδου γύρου αμοιβαίων αξιολογήσεων με θέμα «Πρακτική εφαρμογή και λειτουργία των ευρωπαϊκών πολιτικών για την πρόληψη και την καταπολέμηση του περιβαλλοντικού εγκλήματος» — Έκθεση για την Ελλάδα.

²³¹ Προεδρικό διάταγμα 148/2009.

της ΟΠΕ. Στο πλαίσιο του έργου LIFE PROFILE που προαναφέρθηκε, θα αναπτυχθεί μεθοδολογία εκτίμησης περιβαλλοντικών κινδύνων για τη στήριξη της εφαρμογής της χρηματοοικονομικής ασφάλειας για την ΟΠΕ.

Δράσεις προτεραιότητας για το 2022

- Βελτίωση της διαθεσιμότητας πρακτικών πληροφοριών για τους γεωργούς και τους διαχειριστές γης σχετικά με τον τρόπο συμβολής στην καλύτερη εφαρμογή των οδηγιών για τη φύση και τη νιτρορύπανση.
- Βελτίωση της ενημέρωσης των πολιτών σχετικά με τις δυνατότητες υποβολής καταγγελιών για περιβαλλοντικά ζητήματα ή παραβάσεις και δημοσίευση δεδομένων σχετικά με την παρακολούθηση της πορείας των καταγγελιών αυτών.
- Βελτίωση της υποβολής αναφορών σχετικά με τα μέτρα που λαμβάνονται κατά του περιβαλλοντικού εγκλήματος.
- Δημιουργία βάσης δεδομένων για υποθέσεις που εμπíπτουν στην ΟΠΕ και άλλες περιπτώσεις περιβαλλοντικής ζημίας, καθώς και δημοσίευση πληροφοριών σχετικά με τέτοιες περιπτώσεις, μεταξύ άλλων για κυρώσεις και άλλα οικονομικά μέτρα.

Αποτελεσματικότητα των περιβαλλοντικών διοικήσεων

Όσοι ασχολούνται με την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας σε ενωσιακό, εθνικό, περιφερειακό και τοπικό επίπεδο, χρειάζεται να έχουν τη γνώση, τα μέσα και την ικανότητα να διασφαλίζουν ότι η νομοθεσία και η διακυβέρνηση της διαδικασίας επιβολής αποφέρουν τα επιδιωκόμενα οφέλη.

Διοικητική ικανότητα και ποιότητα

Το Υπουργείο Περιβάλλοντος και Ενέργειας (ΥΠΕΝ) είναι αρμόδιο για τη χάραξη συνολικής περιβαλλοντικής πολιτικής, την εκπόνηση σχεδίων και προγραμμάτων και την παρακολούθησή τους. Το Υπουργείο είναι επίσης υπεύθυνο για τη μεταφορά των περιβαλλοντικών οδηγιών της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο.

Σε αποκεντρωμένο επίπεδο, οι περιφερειακές και δημοτικές αρχές ασκούν, στις γεωγραφικές περιοχές της δικαιοδοσίας τους, ορισμένες περιβαλλοντικές αρμοδιότητες. Οι περιφερειακές και δημοτικές αρχές διασφαλίζουν την πρακτική εφαρμογή διαφόρων περιβαλλοντικών μέτρων, π.χ. σε σχέση με την ποιότητα του νερού, τη διαχείριση των αποβλήτων και τις

εκτιμήσεις επιπτώσεων. Σε κεντρικό επίπεδο, από το 2004 λειτουργεί Επιθεώρηση Περιβάλλοντος.

Η τήρηση των προθεσμιών και των απαιτήσεων που καθορίζονται στην περιβαλλοντική νομοθεσία της ΕΕ είναι ένας τομέας που φαίνεται ότι παρουσιάζει ακόμη προβλήματα. Οι δυσχέρειες μπορούν να εξηγηθούν από τους σχετικά λίγους (και μειούμενους στη διάρκεια των τελευταίων ετών) ανθρώπινους πόρους που ασχολούνται με τον χειρισμό του εκτενέστατου σώματος της περιβαλλοντικής νομοθεσίας της ΕΕ, σε συνδυασμό με τον συνωστισμό που δημιουργείται από τις μακρές και πολύπλοκες διοικητικές διαδικασίες, στις οποίες συχνά εμπλέκονται πολλοί παράγοντες από διάφορα επίπεδα της δημόσιας διοίκησης. Στο πλαίσιο του σχεδίου ανάκαμψης και ανθεκτικότητας, η Ελλάδα αναλαμβάνει δύο ελπιδοφόρες μεταρρυθμίσεις, που έχουν ως στόχο τη σύσταση ρυθμιστικών φορέων στους τομείς της διαχείρισης των αποβλήτων και των υδάτων.

Ο αριθμός των διαδικασιών επί παραβάσει που εκκρεμούν είναι υψηλός σε σύγκριση με άλλα κράτη μέλη και σε προχωρημένο στάδιο (δηλ. διαδικασίες επί παραβάσει βάσει του άρθρου 260 της Συνθήκης για τη λειτουργία της Ευρωπαϊκής Ένωσης). Γενικά, δεν υπάρχουν σημαντικά προβλήματα όσον αφορά την ποιότητα της μεταφοράς των οδηγιών της ΕΕ στο εθνικό δίκαιο. Τα προβλήματα σχετίζονται γενικά με την εφαρμογή τους. Το Δικαστήριο έχει επιβάλει πρόστιμα στην Ελλάδα για μη συμμόρφωση με τις διατάξεις του ενωσιακού δικαίου στους τομείς της επεξεργασίας των αποβλήτων και των αστικών λυμάτων. Η καταβολή των χρηματικών ποινών εξακολουθεί να εκκρεμεί μέχρι να εκτελεστούν πλήρως οι αποφάσεις του Δικαστηρίου από το κράτος μέλος.

Οι ηλεκτρονικές υπηρεσίες είναι διαθέσιμες για δημόσιες διαβουλεύσεις και για την υποβολή καταγγελιών. Για παράδειγμα: i) διαδικτυακές πλατφόρμες που χρησιμοποιούνται από την Ειδική Γραμματεία Υδάτων (ΕΓΥ) του ΥΠΕΝ κατά τη διαδικασία διαβούλευσης για τα σχέδια διαχείρισης λεκανών απορροής ποταμών της Ελλάδας και τα σχέδια διαχείρισης των κινδύνων πλημμύρας· ii) ο δικτυακός τόπος «Ανοικτή Διακυβέρνηση» όπου οι πολίτες μπορούν να ενημερώνονται και να συμμετέχουν σε δημόσιες διαβουλεύσεις· iii) η πλατφόρμα Ηλεκτρονικού Περιβαλλοντικού Μητρώου· iv) ο δικτυακός τόπος για τις Αποφάσεις Έγκρισης Περιβαλλοντικών Όρων (ΑΕΠΟ)· v) ηλεκτρονική βάση δεδομένων που χρησιμοποιείται από τη Διεύθυνση Κλιματικής Αλλαγής του Υπουργείου Περιβάλλοντος και Ενέργειας με την ονομασία «ΒΑΣΗ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ ODS & F-GASES» για την παρακολούθηση των φθοριούχων αερίων του θερμοκηπίου βάσει του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 517/2014 και των ουσιών που καταστρέφουν τη στιβάδα του όζοντος βάσει του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1005/2009· και vi) τη διαδικτυακή

πλατφόρμα της Περιφέρειας Αττικής για την υποβολή καταγγελιών.

Συντονισμός και ενσωμάτωση

Όπως αναφέρεται στην ΕΕΠΠ του 2017, η μεταφορά της αναθεωρημένης οδηγίας για την εκτίμηση των περιβαλλοντικών επιπτώσεων (ΕΠΕ) παρέχει στις χώρες την ευκαιρία να εξορθολογίσουν το κανονιστικό τους πλαίσιο που διέπει τις εκτιμήσεις περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η Ελλάδα μετέφερε πλήρως την αναθεωρημένη οδηγία στο εθνικό της δίκαιο, παρόλο που δεν τήρησε την προθεσμία του Μαΐου 2017.

Μεταρρυθμίσεις μέσω του Μέσου Τεχνικής Υποστήριξης (TSI) της Επιτροπής

Η Επιτροπή στηρίζει την εφαρμογή της περιβαλλοντικής νομοθεσίας και την πράσινη μετάβαση, όχι μόνο μέσω των χρηματοδοτικών προγραμμάτων της ΕΕ, αλλά και με τη χορήγηση τεχνικής βοήθειας, όπως το Μέσο Τεχνικής Υποστήριξης (TSI).

Το TSI της Επιτροπής στήριξε διάφορα περιβαλλοντικά έργα στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένου ενός έργου για τις χρήσεις γης στο πλαίσιο του TSI 2020 και δύο έργων στο πλαίσιο του TSI 2022: «Πράσινη φορολογία — η εφαρμογή της αρχής “ο ρυπαίνων πληρώνει” στην πράξη» και «Κάλυψη του ελλείμματος χρηματοδότησης δράσεων για το κλίμα με μέσα δημόσιας πολιτικής».

Έργα TAIEX EIR Peer to Peer

Το εργαλείο TAIEX EIR Peer-to-Peer²³² τέθηκε σε εφαρμογή το 2017 από την Επιτροπή, με σκοπό τη διευκόλυνση της διομότιμης μάθησης μεταξύ περιβαλλοντικών αρχών. Κατά την περίοδο αναφοράς, η Ελλάδα επωφελήθηκε από δύο εργαστήρια σχετικά με τη διαχείριση αποβλήτων για τις ελληνικές πόλεις (2019) και τη διαχείριση των υδάτων σε προστατευόμενες περιοχές: Λύσεις με βάση τη φύση (2021), και επίσκεψη μελέτης σχετικά με τις επιτυχημένες εγκαταστάσεις ανακύκλωσης βιολογικών αποβλήτων (2019). Η Ελλάδα συμμετείχε επίσης σε δύο διακρατικά εργαστήρια σχετικά με την τεχνολογία και τα μέτρα μείωσης της αμμωνίας (2021) και τη μηδενική ρύπανση (2021).

Η Επιτροπή ενθαρρύνει τον εξορθολογισμό των εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων με στόχο τον περιορισμό της επικάλυψης εργασιών και την αποφυγή των επικαλύψεων στο πλαίσιο έργων. Επιπλέον, ο εξορθολογισμός συμβάλλει στη μείωση του περιττού διοικητικού φόρτου και επιταχύνει τη λήψη αποφάσεων, υπό την προϋπόθεση ότι δεν υπονομεύει την ποιότητα της διαδικασίας εκτίμησης περιβαλλοντικών επιπτώσεων. Η Ελλάδα έχει ξεκινήσει τον εξορθολογισμό των εκτιμήσεων περιβαλλοντικών επιπτώσεων στο πλαίσιο της οδηγίας για την ΕΠΕ, της οδηγίας για τους οικοτόπους και της οδηγίας για τις βιομηχανικές εκπομπές.

²³² [TAIEX - Επισκόπηση εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας - PEER 2 PEER - Περιβάλλον - Ευρωπαϊκή Επιτροπή \(europa.eu\).](https://ec.europa.eu/taieux/)